

**T.C.
İSTANBUL KÜLTÜR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**ORTAÖĞRETİM KURUMLARINDA
ÖĞRETMEN VE ÖĞRENCİLERİN EĞİTİM
YÖNETİCİLERİ HAKKINDA ETİK GÖRÜŞLERİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Dilek BOSTAN
1510120113**

**Anabilim Dalı: Eğitim Bilimleri
Programı: Eğitim Yönetimi ve Planlaması**

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Feyza DOYRAN

ARALIK 2018

**T.C.
İSTANBUL KÜLTÜR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**ORTAÖĞRETİM KURUMLARINDA
ÖĞRETMEN VE ÖĞRENCİLERİN EĞİTİM
YÖNETİCİLERİ HAKKINDA ETİK GÖRÜŞLERİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Dilek BOSTAN
1510120113**

**Anabilim Dalı: Eğitim Bilimleri
Programı: Eğitim Yönetimi ve Planlaması**

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Feyza DOYRAN

Jüri Üyeleri: Prof. Dr. Özge HACİFAZLIOĞLU

Prof. Dr. Birsen TÜTÜNİŞ

ARALIK 2018

Bir ülkenin geleceği ve ilerlemesi sağlam kalelere, güzel binalara ve milli gelirine değil, o insanların ahlaki değerlerine bağlıdır (Martin Luther King).

ÖNSÖZ

Tez çalışmamda planlanmasında, araştırılmasında, yürütülmesinde ve oluşumunda ilgi ve desteğini esirgemeyen, engin bilgi ve tecrübelerinden yararlandığım, yönlendirme ve bilgilendirmeleriyle çalışmamı bilimsel temeller ışığında şekillendiren sayın hocam Doç. Dr. Feyza DOYRAN'a sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Hayatım boyunca kazandırdıkları her şey için ve beni gelecekte söz sahibi yapacak bilgilerle donattıkları için hayatıma geç de olsa dahil olan tüm sevdiklerime teker teker teşekkürlerimi sunuyorum Ve son olarak çalışmamda desteğini ve bana olan güvenini benden esirgemeyen, beni gelecekte söz sahibi yapacak bilgilerle donatan ve donatmaya devam eden Sayın müdürüm Nurşen DEMİRKAYA AYGÜN'e ve son olarak beni bu günlere sevgi ve saygı kelimelerinin anlamlarını bilecek şekilde yetiştirerek getiren ve benden hiçbir zaman desteğini esirgemeyen aileme ve bu hayattaki en büyük şansım olan ocuklarım Zeynep, Mehmet ve Ahmet'e sonsuz teşekkürler.

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa No</u>
ÖNSÖZ	i
İÇİNDEKİLER	ii
ŞEKİL LİSTESİ.....	vi
TABLO LİSTESİ.....	vii
ÖZET.....	ix
ABSTRACT.....	xi
BÖLÜM I.....	1
GİRİŞ	1
1.1 Araştırma Problemi	2
1.2 Araştırmanın Alt Problemleri.....	3
1.3 Araştırmanın Önemi.....	3
1.4 Tanımlar	4
BÖLÜM II.....	6
KURAMSAL VE KAVRAMSAL ÇERÇEVE	6
2.1. Ahlâk Normları	7
2.2. Etik İlkeler.....	8
2.3. Etik Dışı Normlar ve Etkileri	12
2.3.1. Etik Dışı Davranışlar	13
2.3.2. Etik ya da Etik Dışı Davranışı Etkileyen Etmenler.....	13
2.3.3. Etik Dışı Davranışların Etkileri.....	14
2.4. Etik Kavramının Değişkeleri.....	16
2.5. Bireysel Etik Kavramı.....	17
2.6. Toplumsal Etik Kavramı	18

2.7. Mesleki Etik Kavramı	19
2.8. Eğitimde Etik Kavramı	20
2.8.1. Meslek Olarak Eğitim Yönetimi Tanımı ve Kapsamı.....	21
2.8.2. Eğitim Yöneticileri Sorumlulukları.....	22
2.8.3. Eğitim Yöneticilerinde Etik Değerler	24
2.8.4. Eğitim Yönetiminin Alt Alanı Okul Yönetimi	26
2.8.5. Okul Yöneticileri Açısından Etik Kurallar	27
2.8.6. Öğretmenler Açısından Etik Kurallar	28
2.8.7. Öğrenciler Açısından Etik Kurallar	30
2.8.8. Öğrenci Velileri Açısından Etik Kurallar	31
2.8.9. Okul Yönetimi-Öğrenci-Veli İlişkileri.....	32
2.9. Etik Sistem ve Türleri	32
2.9.1. Betimleyici etik.	33
2.9.2. Normatif etik.	34
2.9.3. Meta etik.....	34
BÖLÜM III	36
YÖNTEM.....	36
3.1. Araştırmanın Kapsam ve Önemi	36
3.2. Araştırma Modeli	37
3.3. Araştırmanın Çalışma Grubu	41
3.4. Veriler ve Analizi	44
BÖLÜM IV	45
BULGU VE YORUMLAR.....	45
4.1. Öğretmenlerin Etik Algıları	45
4.1.1. Öğretmenlerin Eğitim Yöneticileri Hakkındaki Etik Görüşleri	46
4.1.2. Öğretmenlerin Öğrenciler Hakkındaki Etik Görüşleri.....	47
4.2. Öğrencilerin Etik Algıları	48

4.2.1. Öğrencilerin Öğretmenler Hakkındaki Etik Görüşleri.....	49
4.2.2. Öğrencilerin Eğitim Yöneticileri Hakkındaki Etik Görüşleri	49
BÖLÜM V	51
SONUÇLAR VE TARTIŞMA	51
5.1. Sonuçlar	51
5.1.1. Öğrenciler Açısından Eğitim Yöneticileri ve Öğretmenler Hakkında Etik Sonuçlar.....	51
5.1.2. Öğretmenler Açısından Eğitim Yöneticileri Hakkında Etik Sonuçlar.....	51
5.2. Tartışma.....	52
BÖLÜM VI.....	53
ÖNERİLER.....	53
KAYNAKÇA.....	55
EKLER.....	61
Ek 1: Araştırmada Kullanılan Onam Formu	61
Ek 2: Araştırmada Kullanılan Görüşme Formu	63
Ek 3: Kod ve Tema Analiz Tabloları	67
Ek 4: Görüşme Örneği	72

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 2.1: Etik ya da Etik dışı davranışı etkileyen faktörler.....	13
Şekil 2.2: Yönetimin Tarihsel Gelişimi	22
Şekil 3.1. Nitel Araştırma Süreci Aşamaları.....	40

TABLO LİSTESİ

Tablo 2.1.Etik Karar Alma Modelleri	25
Tablo 2.2. Etik Sistemler.....	33
Tablo 3. 1. Mülakata Katılan Öğrencilere İlişkin Demografik Bilgilerin Dağılım Tablosu.....	41
Tablo 3.2. Araştırmaya Katılan Öğretmenlere İlişkin Bilgilerin Dağılım Tablosu ...	42
Tablo 3.3: Araştırmaya Katılan 25 öğrenciden oluşan çalışma grubunun demografik istatistik tablosu.....	43
Tablo 3. 4: Araştırmaya Katılan 20 öğretmende oluşan çalışma grubunun demografik istatistik tablosu.....	44
Tablo 4.1: Öğretmenlerin Eğitim Yöneticileri Hakkındaki Etik Görüşleri ile ilgili soru analiz tablosu.....	47
Tablo 4.2: Öğrencilerin Eğitim Yöneticileri Hakkındaki Etik Görüşleri ile ilgili soru analiz tablosu.....	50

KISALTMALAR

MEB :Milli Eğitim Bakanlığı
TDK: :Türk Dil Kurumu

Enstitüsü : Sosyal Bilimler Enstitüsü
Anabilim Dalı : Eğitim Bilimleri
Programı : Eğitim Yönetimi ve Planlaması
Tez Danışmanı : Doç. Dr. Feyza Doyran
Tez Türü ve Tarihi : Yüksek Lisans – Aralık 2018

ORTAÖĞRETİM KURUMLARINDA ÖĞRETMEN VE ÖĞRENCİLERİN EĞİTİM YÖNETİCİLERİ HAKKINDA ETİK GÖRÜŞLERİ

ÖZET

Bu çalışma, Milli Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği'ne bağlı ve resmî olarak eğitim veren, ortaöğretim kurumlarında çalışan eğitim yöneticilerinin, etik açıdan algı, davranış ve özelliklerini belirleme ve açıklama amacıyla oluşturulmuştur. Aynı zamanda çalışma bu bulguların, öğretmen ve öğrenciler tarafından nasıl algılandığını açıklama amacı taşımaktadır. Eğitim yöneticileri kavramı ise bütünsel bir bakışla, tanımlama ve yorumlama çalışmaları kapsamında incelenmiştir. Saptanan eğitim yöneticileri etik normlarının, öğretmen ve öğrenciler açısından nasıl bir algı içerisinde değerlendirildiği hususu, çalışmanın özünü oluşturmaktadır. Eğitimde ve eğitim yönetiminde, bağdaştırıcı ve birleştirici özelliği olan “etik” kavramı; ilkeleri içerisinde “olumlu”, ilkeleri dışında “olumsuz” parametreler ortaya çıkarmaktadır. Başka bir ifadeyle; eğitim aşamaları ve yönetimleri sırasında uygulanan etik dışı davranış ve tutumlar, öğretmen ve öğrenciler üzerinde olumsuz sonuçlar doğurmaktadır.

Etik ilkeler ise, toplumlar arası değişkenlik gösterdiği gibi bireyler arası değişkelere de sahip özellikler taşır. Çalışmada, kabul gören etik ilkeler konusunda oluşturulmuş yaklaşım ve kuramlar ile “etik” kavramının farklı boyutları ele alınmıştır. Çalışma kapsamında ortaöğretim kurumlarında görev alan eğitim yöneticileri hakkındaki etik görüşler araştırılırken, nitel bir araştırma tekniği ile nesnel bir sonuç elde edilmiştir. Konuya nitel bir yaklaşım gösterilerek, ilgili öğrenci

ve öğretmenlere yönelik araştırmacı tarafından oluşturulan sorular ile eğitim yöneticilerinin ve öğretmenlerin etik davranışları hakkında farklı sonuç ve bulgular yakalanmaya çalışılmıştır.

Çalışmada öğrenci ve öğretmenlerin, eğitim yöneticileri ve etik yaklaşımları hakkındaki görüşlerini ele alan nitel araştırma yöntemi ise mülakat tekniğidir. Dolayısıyla öğrenci ve öğretmenlerin etik algıları, kimliksel özellikleri ile bağdaştırılarak, mülakat tekniğı üzerinden yorumlanmaya çalışılmıştır. Araştırma için öngörülen nitel araştırmalarda da bu çalışmayla paralel olarak öğrencilerin kişisel bilgilerinin, etik algıları üzerinde önemli bir etken teşkil ettiğı görülmüştür. Mülakat tekniğı sonucunda öğrenci ve öğretmenlerin hem öğretmenler hem de eğitim yöneticileri hakkındaki etik olan ve olmayan davranışları belirlenmiştir.

Anahtar kelimeler: *Eğitim Yöneticileri, Etik, Etik İlkeler, Etik Görüşler*

Institute : Institute of Social Studies
Department : Educational Sciences
Programme : Educational Management and Planning
Supervisor : Doç. Dr. Feyza DOYRAN
Degree Awarded and Date : Master Thesis – December 2018

**VIEWS OF SECONDARY SCHOOLTEACHERS AND
STUDENTS RELATED TO SCHOOL ADMINISTRATORS'
ETHICAL BEHAVIORS**

ABSTRACT

BOSTAN, Dilek

Master Thesis, Educational Sciences

Thesis Advisor: Prof. Dr. Feyza DOYRAN

November - 2018

This study is aimed at determining the ethical perception, behaviour and characteristics of education managers working in secondary education institutions, which are affiliated with the Ministry of National Education Regulations and are Created. At the same time, the study aims to explain how these findings are perceived by teachers and students. The concept of education managers has been examined with a holistic look, in the context of defining and interpreting studies. It is the essence of the study, in determining how ethical norms are evaluated within the perception of teachers and students. The concept of "ethics" in Education and training management, which is the adapter and unifying feature; "Positive" and "negative" parameters outside the principles of the Principles. in other words; Unethical behaviour and attitudes that are applied during training phases and administrations have negative consequences on teachers and students.

Ethical principles, as well as inter-communal variables, have characteristics that have an inter-individual variable. The study discusses the approaches and theories established in the ethical principles adopted and the different dimensions of the concept of "ethics". As part of the study, ethical opinions about education managers who served in secondary schools were investigated and an objective result was obtained with qualitative research technique. By showing a qualitative approach to the subject, the questions created by the researcher for the relevant students and teachers and the ethical behaviors of education managers and teachers have been tried to capture different conclusions and findings.

The qualitative research method, which addresses the opinions of students and teachers, education managers and ethical approaches, is the interview technique of the study. Therefore, the ethical perceptions of students and teachers have been associated with their identity characteristics and tried to interpret them through the interview technique. In parallel with this study, the qualitative research envisaged for research has shown that the personal information of the students constitutes an important factor in the ethical perceptions. As a result of the interview technique, the ethics and non-ethical behaviors of both teachers and education managers are determined by students and teachers.

Keywords: *Education Administrators, Ethic, Ethical Principles, Ethical Views*

BÖLÜM I

GİRİŞ

Etik kavramı, toplum hayatının sosyal dinamikleri içerisinde daimi olarak yer alan ve ihtiyaç duyulan bir işlevselliğe sahiptir. İnsanlığın hangi dönemine bakılacak, hangi mekandan örnek verilecek olursa olsun insanlar arası ilişkileri düzende tutacak kurallara ihtiyaç duyulmuştur. Bu anlamda, “etik” kavramı ile “ahlak” kavramları, birçok kişi tarafından aynı paydada buluşan bir anlam olarak değerlendirilmekte ve algılanmaktadır. Birbiriyle iç içe olduğu yadsınamamasına karşın iki kavram farklı görevlere ve farklı görev alanlarına sahip özelliktedir. Araştırmamız içerisinde daha detaylı bir şekilde ele aldığımız bu iki kavram neticede toplum hayatını düzenleyebilme, yön verebilme ve birey davranışlarını belirli sınırlar içerisinde tutabilme gibi özellikleriyle, aynı amaca hizmet etmektedir.

Toplum hayatının, en karmaşık ve en komplike yapısını oluşturan alanlardan biri de, iş ve meslek hayatıdır. Bir toplumda yer alan bireylerin sosyal hayatları içerisinde “etik kurallar” olduğundan bahsedilebildiği gibi bireylerin iş ve meslek hayatları içerisinde de “etik kurallar” çerçevesinde hareket edilmesi gerektiğinden bahsedebiliriz. Yine aynı şekilde, bireyi topluma kazandıran “aile” biriminden sonra, bu görevi devralan “eğitim kurumları” içerisinde de, uyulması gereken bazı etik kurallar vardır. Bu kurallar, eğitim zinciri içerisinde yer alan tüm zincir halkalarını, birleştirici özelliğiyle kendi içinde savunmaya alır ve karşılıklı olarak tüm tarafların olumlu sonuçlar elde etmesini sağlar (Etik Kurul Rehberi, 2014).

Eğitim zinciri içerisinde, “Eğitim Yönetimi” görevini üstlenen “yöneticiler”, bu yönetimin bir alt kolu olan “okul yönetimi”, okul yönetimine ve oluşumuna bağlı olarak eğitim gören “öğrenciler” ve bu öğrencilere eğitim verme göreviyle farklı branş ve yeterlilikte olan “öğretmenler”, farklı halkaları temsil ederler. Bu zümrelerin birbiriyle olan iletişimi ve alışverişi, elbette ki bazı kurallara ihtiyaç duyarak pozitif yönde gerçekleşebilmektedir.

Burada önemli olan bir diğer nokta toplum hayatının en güçlü yapı taşı olan “eğitim” aşamalarından bahsediliyor olmasıdır. Bu nedenle, okul yönetimi

içerisindeki eğitim yöneticilerinin, yine aynı şekilde öğretmenlerin, tüm “eğitim” tabanlı görevlerini yerine getirirken söz konusu yasa ve politikalar kadar, meslekî etik ilkelerine de uygun davranmaları gerekmektedir (Kaya, 1993,43). Aynı özveri ve tutumun, karşılıklı öğrenme güdülenmesinden hareketle, öğrenciler zümresinden de gösterilecek olması, beklenen tabii ve muhtemel olumlu sonuçlardandır.

1.1 Araştırma Problemi

Eğitimin insan hayatındaki önemine vurgu yapılacak olursa kişilerin doğumdan ölüme kadar var olacağı bu süreç içerisinde, kişiyi bir şekle ve bir kalıba sokabilme özelliği, ilk akla gelen yönüdür. Etik kavramı ise, insanın, “Ne yapmalıyım?”, “Nasıl yapmalıyım?” sorularına cevap niteliğinde bir anlam taşır. Bu nedenle eğitim ve etik arasında zorunlu bir ilişki olduğunu söylemek mümkündür (Aydın, 2006). Bu yüzden eğitim aşamaları sırasında ortaöğretim öğrencilerinin, etik değerlerinin kazandırılması da oldukça gereklidir.

Ortaöğretim kurumlarında, öğretmen ve öğrencilerin, eğitim yöneticileri hakkında etik görüşlerinin araştırılması, eğitimin sıhhati ve verimliliği açısından gereklidir (Etik Kurul Rehberi, 2014). Bununla beraber, eğitim çemberi içerisinde, birbiriyle sürekli etkileşim halinde olan taraflar olduğunu savunacak olursak çemberdeki zayıf halkanın diğer halkalarla bağını etkileyeceği, etkilenen tüm halkaların da toplam faydayı düşüreceği sonucuna varmaktayız. Bu düşünceden hareketle eğitim sisteminin doğru temellere dayandırılması, bu sistemin yasa ve gereklilikleri ile birlikte yürütülmesi gereken etik ilkelerin uygulanması, bu etik algının hem öğrenci-öğretmen taraflarında, hem de yönetici taraflarında, benimseyici bir politikayla hayata işlenmesi, bu çalışma amaçlarının özünü simgeleyen altın sözcüklerdir.

Türkiye genelinde bu mülakat sorularının uygulanmaması sınırlılıkları arasında yer almakta iken, ortaöğretim olan meslek lisesinin seçilmesi de çalışmanın sınırlılıkları arasında yer almaktadır. İlkokul eğitim kurumlarında daha çok araştırma yapılmasına rağmen meslek liselerine yönelik bu tür nitel araştırmalar az sayıda yer almaktadır.

1.2 Araştırmanın Alt Problemleri

Çalışmanın ele aldığı ve araştırmanın temelini oluşturan sorular şunlardır;

1. Bu okulda görev yapan öğretmenlerin eğitimde etik kavramı hakkındaki görüşleri nelerdir?
2. Bu okulda görev yapan öğretmenler, eğitim yöneticileri kimlerdir ve eğitim yöneticilerinde olması gereken özellikler nelerdir?
3. Bu okulda eğitim alan öğrencilerin ya da görev yapan öğretmenlerin uyması gereken kurum kültürüne ait kurallar ya da etik kurallar var mıdır? Nelerdir?
4. Bu okulda görev yapan yöneticilerin veli, öğretmen, öğrenci ve personele karşı etik kurallarla ilgili davranışları hakkındaki görüşleri nelerdir?
 5. Eğitim yöneticilerinin ya da öğretmenlerin hangi davranışları öğrencinin okula olan ilgisini arttırır veya azaltır?
6. Okul yöneticilerinin etik dışı yaklaşımları, öğrencilerin ve öğretmenlerin okul ile olan ilişkisini nasıl etkiler?
7. Eğitim Yöneticilerinin etik ilkelere uymalarını sağlayan davranışları nasıl sağlarız?
8. Eğitimde olması gereken etik ilkeler etik davranışlara nasıl dönüştürülebilir? Nasıl görünür hale getirilebilir ve sürdürülebilir olması nasıl sağlanabilir? Bununla ilgili olarak öğretmen ve öğrencilerin eğitim yöneticilerinden beklentileri nelerdir?

1.3 Araştırmanın Önemi

Değerler eğitiminde, okullardaki öğrencilerin davranışlarının değerlendirilmesi, okulların sosyal ve kişisel gelişmeye etkisinin kanıtı olarak neyin kabul edileceği ve okullarda öğrencilerin gelişimlerini sağlayan değerlerin nasıl ölçüleceği gibi konular, üzerinde çalışılması gereken konulardandır (Yiğittir,2009).

Günümüz teknolojisini açığa vuran “bilişim çağı” tanımlamasının getirdiği ayrıcalıklar ile telefonlar ve bilgisayarlar, daha donanımlı bir yapıya kavuşturulmuştur. Ancak bu teknolojik atılımların olumlu geri dönüşleri olduğu

kadar, olumsuz sonuçları da hayatımıza etki etmektedir. Teknolojinin de desteğiyle bazı kötü niyetli kişiler, bir başka kişinin telefon konuşmalarına tacizde bulunma, bu konuşmaları dinleme ve bir şantaj unsuru olarak kullanma gibi kötü eylemler sergilemektedir. Bu örnekten de anlaşılacağı üzere, insanların isteklerine sınır ve düzen getirilemediğinde, tehlikeli olabilmektedir. Bu sınır ve düzen de, ancak etik kurallar ile getirilebilir. Bu nedenle etik değerler eğitiminin, tüm ülkelerin eğitim sisteminin omurgasını oluşturacak unsur olduğunu ve bu denli önemli olduğu için de, eğitimin amaçları doğrultusunda yer alması gerektiği unutulmamalıdır (Topsoy,2014).

Eğitimin insan hayatındaki önemine vurgu yapılacak olursa kişilerin doğumdan ölüme kadar var olacağı bu süreç içerisinde, kişiyi bir şekle ve bir kalıba sokabilme özelliği, ilk akla gelen yönüdür. Etik kavramı ise, insanın, “Ne yapmalıyım?”, “Nasıl yapmalıyım?” sorularına cevap niteliğinde bir anlam taşır. Bu nedenle eğitim ve etik arasında zorunlu bir ilişki olduğunu söylemek mümkündür (Aydın,2006).

1.4 Tanımlar

Etik: Kökeni, Fransızca dilinde “éthique” sözcüğünden dilimize giren “etik” kelimesi, Türk Dil Kurumu (TDK) sözlüğünde“Çeşitli meslek kolları arasında tarafların uyması veya kaçınması gereken davranışlar bütünü.” ifadesi ile tanımlanırken, sıfat anlamı olarak “ahlâkî, ahlâkla ilgili” şeklinde geçmektedir (<https://www.etimolojiturkce.com/kelime/etik> e.t:2018). Bu sıfat anlamına bakıldığında da görüleceği gibi etik ve ahlak normları arasında kuvvetli bir köprü bulunmaktadır. Ancak, vurgu yapılması gereken nokta etik kavramının, ahlâkî kurallardan oluştuğu dolayısıyla etik kavramının, ahlâk kavramını içine alan bir küme oluşturduğu hususudur (Özturan,2011).

Mesleki Etik: Etik kurallar sosyal hayatı düzenlerken aynı zamanda olaylara karşı tutarlı ve kararlı davranmamızı sağlar. Böylece kurum içindeki adalet ve eşitlik ilkelerine de süreklilik ve tutarlılık kazandırmış oluruz

Eğitimde Etik: Okul yönetimi içerisindeki eğitim yöneticilerinin, yine aynı şekilde öğretmenlerin, tüm “eğitim” tabanlı görevlerini yerine getirirken söz konusu yasa ve politikalar kadar, meslekî etik ilkelerine de uygun davranmaları gerekmektedir (Kaya,1993).

Ahlak ve Etik arasındaki fark: Etik daha çok ahlak üzerinde konuşur, sorgular, tartışır, düşünür, yargılar, Ahlak yöresel, Etik evrenseldir. Evrensel kabul gören kurallardır

BÖLÜM II

KURAMSAL VE KAVRAMSAL ÇERÇEVE

İnsanlık, ilk insan Hz.Âdem'den bu zamana gelinceye kadar, her alanda ve sürekli olarak gelişim göstermiştir. Bu aslında “var olmanın” zorunlu bir şartıdır. Bu gelişmelerin sürekli olarak hız kazanması ise, Sanayi Devrimi ve sonrası zamanlar için söylenebilir. Günümüz teknolojisinin gücüne, pratik ve analitik yönüyle hayatımıza ne denli hızlı girişine bakılacak olursa en zengin çağı yaşamakta olduğumuzu da söyleyebiliriz. Gelişimin ve teknolojinin sürekli olarak hız kazanan ve baş döndüren dinamik yapısı öyle ki bir rahatlık sarhoşluğu yaşayan insanların, kendi toplumsal ve ulusal değerlerini unutmasına kadar varmıştır. Bunun olumsuz pek çok neticesiyle birlikte toplum hayatının huzurunun ve toplumda varolan barış ortamının sıkıntılarla içiçe kaldığını ve henüz yitirmese de erimekte olduğunu, negatif sonuçlar arasında sayabiliriz. Halbuki birey, hayatını, inandığı ve benimsediği ilkeler ile şekillendirir. Pek tabii olarak ta, bu ilkeler doğrultusunda yaşamını sürdürmeye gayret eder. Bu ilkeleri benimserken de, bireyin yaşadığı ortamda rol üstlenen yöneticilerin kimlikleri, en kuvvetli etkenlerdendir. Başka bir deyişle insanların kişiliklerinin oluşumunda, yöneticilerin rollerinin oldukça büyük etkisi ve önemi olduğunu savunabiliriz (Topsoy,2014).

Bu bölümde tanım ve araştırmaları içerisinde etik ve ahlâk kavramlarının kendine rol üstlendiği tüm sosyal alanları, geçmişten bugüne “etik” kavramına yönelimlerin hangi kuram ve yaklaşımlara çıktığını irdelemekteyiz. Dolayısıyla tüm bunların senteziyle varılan noktada ise, etik tutum ve davranışların eğitim halkaları içerisinde edindiği rolleri ve önemini vurgulamaktayız.

Yine aynı düşünce ve amaçlardan hareketle, etik dışı normların araştırılmasına, bireyler tarafından hangi hareket ve davranışların etik, hangilerinin etik dışı olarak değerlendirilmesine, etik değerlerin öğrenci başarı grafiklerinde ne derecede bir önem teşkil ettiğine ve etik kavramının öğrenci-öğretmen-yönetici vasıflarına göre nasıl değişkelere sahip olduğuna değinilmiş bu amaçla örneklendirmeler yapılmıştır.

2.1. Ahlâk Normları

Etik, ahlâkî olanın özünü ve hangi temellere dayandığını araştıran bireyin kişisel ve toplumsal hayatındaki ahlâkî davranış ve tutumları ile ilgili sorunları ele alıp inceleyen felsefenin bir dalı olarak tanımlanabilmektedir (Akarsu, 1998).

Kökeni, Fransızca dilinde “éthique” sözcüğünden dilimize giren “etik” kelimesi, Türk Dil Kurumu (TDK) sözlüğünde “Çeşitli meslek kolları arasında tarafların uyması veya kaçınması gereken davranışlar bütünü.” ifadesi ile tanımlanırken sıfat anlamı olarak “ahlâkî, ahlâkla ilgili” şeklinde geçmektedir (<https://www.etimolojiturkce.com/kelime/etik> e.t:2018). Bu sıfat anlamına bakıldığında da görüleceği gibi etik ve ahlak normları arasında kuvvetli bir köprü bulunmaktadır. Ancak, vurgu yapılması gereken nokta etik kavramının, ahlâkî kurallardan oluştuğu dolayısıyla etik kavramının, ahlâk kavramını içine alan bir küme oluşturduğu hususudur (Özturan, 2011).

Arapça lügatına göre “huy, mizaç, yaratılış” anlamına gelen “hulk” sözcüğünün çoğulu, ahlâk kelimesi ile geçer (Topsoy, 2014). “Birbiriyle bağlantılı olan bu kavramların dayandırıldığı çıkış noktaları, toplumlar tarafından farklılıklar göstermektedir”. Büyük çoğunluğun katıldığı bir görüşle, ahlak kavramının kaynağı, tüm birey ve toplumların üstünde bir güç olan “tanrı” liderine dayandırılmaktadır. Bu yaklaşımı benimseyen toplumlarda genellikle ahlak duygusu ve onun bileşenleri, dini kaynaklı güdülerle ortaya çıkmakta ve sürdürülmektedir. Bu bireyler, düşüncelerini, davranışlarını, her türlü eylemlerini, inandıkları dinin ilkeleri doğrultusunda sergilerler (Topsoy, 2014).

Ahlâk kavramının tabanında olan düşünce, bir başka yaklaşıma göre insanların, toplumsal hayatın gereklilikleri sebebiyle sürekli olarak birbirlerine ihtiyaç duymasından ortaya çıkmaktadır. Bir arada yaşayan insanlar, sürekli bir etkileşim ve sürekli bir alışveriş içerisinde olacaktır. Bu düşünceden hareket bulan bu yaklaşımın kabul gördüğü toplumlarda bireyler, toplumun öngörmediği- kabul etmediği davranışları göstermeme eğilimi içerisinde. Dolayısıyla bu yaklaşıma göre ahlâkın, toplumsal bir olgu şeklinde algılandığını söyleyebiliriz. Ancak gösterilen tüm yaklaşımlarda, ahlâkın kutsal bir temele dayandırıldığı görülmektedir. Ahlâk kavramının aksine, etik kavramı, içerisinde ahlak kurallarını da barındırmakla beraber daha çok sosyal hayatın gerekliliklerinden iş ve meslek hayatının komplike

yapısının daha içsel değerlerle düzene sokulması ihtiyacından dolayı ortaya çıkmış bir kavramdır (Özturan, 2011).

2.2. Etik İlkeler

Literatür taramalarında etik kavramının tam olarak ne zaman başladığı bilinmese de çok eski çağlara dayandığı bilinmektedir. Dinler, felsefe tarihi, antropolojik ve arkeolojik bulgular bu görüşü desteklemektedir. Araştırmacılara göre etik anlayışı Antik Çağ felsefelerinde rastlanılmaktadır. Etik anlayışı ortaya çıktığı dönemin kültürünün ve toplumsal yapının etkisini taşımaktadır. Genel anlamda etiğin alanını incelediğimizde üç alan ortaya çıkmaktadır. Bunlar; İlkçağ Etik Teorileri, Ortaçağ Etik Teorileri ve Modern Etik Teorileri olmaktadır (Aktaş, 2014).

İlkçağ etiğinde temel düşünce akıl ve erdem üzerine toplanmıştır. Bu dönemde insanın amacı iyi ve erdemli bir yaşam olmuştur ve bunun içinde kaynağın akıl olduğu varsayılmıştır. Dönemin ahlak anlayışı, insanın toplum içinde yaşayarak öğrenildiği bir kavram olmuştur. İnsanın eylemleri sonucunda ortaya çıkan ahlakın insanlar tarafından onaylanmış olduğu düşüncesi, felsefi etik teorilerinin başlamasına yol açmıştır. ahlak ve erdem görüşlerinden sonraki dönemlerde, Sokrates'in mutluluk etiği kuramı gelişmiştir. Yunan felsefesinde etiğin kurucusu Sokrates kabul edilmektedir. Sokrates etiğinin amacı mutluluğa erişmek olmaktadır. Bunun yanı sıra aldırılmazlık etiğinin savunucusu Diogenes'e göre, insanlar sade bir yaşam sürmelidir. Bu görüşün amacı hayattan zevk ve mutluluk alınmasına dayanmakta olup, mutluluğun konumu burada farklı olmuştur. Burada mutluluk, kişinin kendine yeterliliğine ve mutlak bağımsızlığına bağlı olmaktadır. bir diğer teroi olan kendinni gerçekleştirme kuramcılarını Platon ve Aristoteles'e göre birey için en yük en iyinin ne olduğunu ve neden iyilik yapılması gerektiğini sorgulamıştır. İlkçağ etik anlayışı teolojik görüşe dayanmıştır (Aktaş, 2014).

Ortaçağ etik görüşleri baskın olan din ve din adamlarına göre oluşmuş olup, teolojik olmayan görüşlere dayanmıştır. Ortaçağ teorisi olan sonsuz saadet görüşünün kurucusu Thomas'a göre, insan kendini yaratan, var eden yaratıcının bilincinde olmalı ve bu bilince dayalı olarak erdemli davranışlar seğılemelidir. Ortaçağ boyunca baskın olan dini inanç otoritesine felsefenin geleneğe ve otoriteye başkaldırmasıyla modernçağ başlamıştır (Aktaş, 2014).

Modern çağın uzun süreli etkili olan akımı, tüm insanların faaliyetlerindeki temel olan faydanın aynı zamanda insani güdülemeyi sağlamaktadır. Faydacılık etiğine göre, insani temel güdülemenin fayda olmasıdır. Faydacılık etiğinin güçlü olmasının sebebi, kapitalizmin güç olmasına dayanmaktadır. Bu etik anlayışına göre ise bir eylem en yüksek düzeyde bireylere fayda sağlıyor ve en az sayıda zarar sağlıyorsa etik olabilmektedir. Modern dönem felsefi etiği; bilim ve teknolojiye dayalı yaşamın insan ilişkilerini düzenlemesine dayanmaktadır. Bu dönem etik görüşün öncülerinden olan Hobbes'in etik anlayışı teolojik anlayışı desteklememektedir. Dönemin diğer düşünürleri arasında yer alan Moupertius, Voltaire ve Rousseau etik görüşlerini savunmuş olsa da dönemin en çok ses getiren kuramcısı Kant olmaktadır. Kant'ın kuramı olan ödev etiğine göre eylemlerin sonuçlarına insan müdahale edememektedir, iyi davranışları bir ödev titizliği ile yerine getirmek ahlaki bir gerekliliktir. Diğer önemli bir teori ise özgürlük etiği olmaktadır. Özgürlük irade ile alakılı olup, etiğin en önemli ilkesi olan iradenin bağımsızlığını savunmaktadır (Aktaş, 2014).

Etik kavramının temelini oluşturan ve etik standartlarının belirlenmesini sağlayan yaklaşımlar da bulunmaktadır. Bu yaklaşımlar aşağıda yer almaktadır;

- Yararcı yaklaşım, etik hareketten etkilenenler bireyler için azami faydanın elde edilmesi önemli olmaktadır.
- Hak yaklaşımı, bireyin yaşayacağı hayatı betimleyen ve moral hakları ön planda yer almaktadır.
- İyilik ve Adalet yaklaşımı, etik ilkelerin tüm bireylerde eşit sağlanmasını önemsemektedir. Eşit olmayan davranışların ise savunulması yapılmakta ve dayanakları olmaktadır.
- Herkesin iyiliği yaklaşımı, hukuk, eğitim, sağlık gibi toplumu ilgilendiren konularda herkesin iyiliğini önemsemektedir.
- Değer yaklaşımı, etik hareketin insanlığın gelişmesinde katkısı olan dürüstlük, cesaret ve hoşgörü gibi değerler ile uyumlu olması gerekmektedir (Özmen ve Güngör, 2008).

Kant'ın etiğe kattığı görüşler etik değerine büyük anlam katmıştır. Kant gerek bilgi ve varlık anlayışı gerek etik anlayışı ile felsefe tarihinin dönüm noktası

olmaktadır. Çünkü Kant insanı ilk defa sosyal bir varlık olarak insanı, insan arası ilişkilerden bağımsız ele almıştır. Aynı zamanda Kant, bütün akıl sahibi varlıkların eylemlerini ahlaksal niteliğe uygunluğunu belirleyecek bir yasa ortaya koymuştur. Kant etik görüşünde ahlak yasasını ortaya koyarken bütün duyguları bir kenara itmiş olsada bir tek duyguyu ön plana çıkarmıştır. ön plana çıkan bu duygu, ahlak yasasına saygı duygusu olmaktadır. ahlak değerleri belirleyen ölçüt olan ahlak yasası, özgür istemeyi doğrudan belirleyen tek ölçüt olmaktadır (Ürek, 2007).

Öğretmenlik mesleği için de bir takım mesleki etik ilkeleri belirlenmiştir. Örneğin Amerikan Eğitimciler Derneği [AED] (The Association of American Educators), sendikalı olmayan en büyük ulusal profesyonel eğitimciler derneğidir. “AED Eğitimciler İçin Etik Kodları”, AED Danışma Kurulu ve Yönetim Komitesi tarafından geliştirilmiştir (www.aeteachers.org). AED bu kodları, öğrencilere karşı etik davranış (Profesyonel bir eğitimci, öğrencileri kasıtlı olarak kötülemez), performans ve uygulamalarda etik davranış (Profesyonel bir eğitimci mesleki gelişimini sürdürür) meslektaşlara karşı etik davranış (Profesyonel bir eğitimci, okulu ve meslektaşları hakkında olumsuz açıklamalar yapmaz) ve topluma ve velilere karşı etik davranış (Profesyonel bir eğitimci okul-toplum ilişkilerine aktif ve olumlu katkılar getirir) başlıkları altında toplamıştır. Aydın’ın (2006) belirlemiş olduğu öğretmenlik mesleği etik ilkeleri ise şunlardır: Profesyonellik, hizmette sorumluluk, adalet, eşitlik, sağlıklı ve güvenli bir ortamın sağlanması, yolsuzluk yapmama, dürüstlük, doğruluk ve güven, tarafsızlık, mesleki bağlılık ve sürekli gelişme, saygı, kaynakların etkili kullanımı.

Etik değerler önemini günümüz koşullarında arttırmıştır ve öğretmenler bu konuda daha hassas yaklaşmaktadırlar. İnsan hakları kavramı daha da önemli bir yer tutmaktadır ve bununla birlikte öğrencilerde kendi haklarına önem vermeye başlamıştır. Ülkemizde geçmişe oranla günümüzde, öğretmen-öğrenci arasındaki ilişkiler etik ilkeler önemli ölçüde yer almaktadır. Bunun diğer bir nedeni, toplumumuzun bilinçlenme seviyesinin artmasıdır. Eğitimde etik eğitim hedeflerin ve değerlerinden daha öncelikli bir hal almıştır. Eğitimde etik ilkeler, hem eğitimin daha verimli olmasını sağlar hem de davranışları etkiler. Öğrencilerin okulda sahip olduğu etik haklara ayrımcılıktan ve tacizden korunma, kendi bireysel bilgilerin uygunsuzca paylaşılmasından korunma, başkalarını taciz ve ayrımcılıktan koruma,

topluma hizmet etme gibi haklar örnek olarak verilmektedir. Öğrencilerin bu haklarının yanı sıra öğretmenlerinde öğrencilerden beklediği davranışlar bulunmaktadır. Fiziksel veya sözel şiddette bulunmamak, kopya çekmemek, yalan söylememek, hırsızlık etmemek, sınıf kurallarına başkaldırmamak beklenen davranışlar arasında yer almaktadır (Yaman, Mermer ve Mutlugil 2009).

Etik kurallar insanların kesin bir yol izleyerek davranma ihtimalini arttırmaktadır. Etik kurallar ve bu kurallara güvenip uygulamak, davranış problemlerini azaltmaktadır (Gilman, 2005). İyi etik kodlar kamu görevlilerini, doğru şeyleri doğru sebeplerle yapmakla sonuçlanan eylemler üzerinde yoğunlaştırabilir. Etik davranışlar ve etik kodları uygulama alışkanlık haline gelmelidir. Zamanla tekrarlanan bu tür alışkanlık, bireyin içine yerleşir ve zamanla topluma da yerleşir. Etik kurallar siyaset ve politikalarda, toplumsal ilişkilerin düzenlenmesinde, adli davalarda, kamu görevlilerin çalışma koşullarında ve Mesleki İlkelerin düzenlenmesinde ve eğitim hayatında önemli bir yere sahiptir (Gilman, 2005).

Etik ilkeler, eğitim araştırmacıları için çeşitli bağlamlarda doğru eylem kuralı belirlemede rehberlik etmektedir. Etik ilkelerin her biri önemlidir ve profesyonel davranışın en yüksek ideallerini örneklemektedir. Bu ilkelere eğitim yaşamında inceleyecek olursak profesyonel yeterlilik, bütünlük/dürüstlük, profesyonel/akademik ve bilimsel sorumluluk, insan haklarına-farklılığına ve onuruna saygınlık ve sosyal sorumluluk yer almaktadır (AERA, 2013).

Dünya genelinde etik ilkeleri genel olarak ele alırsak mesleki değerlerde etik ilkeler bağlılığı yaşamak için önemli bir yoldur. Temel değerler yaşam boyunca gelişimini arttırmak, sosyal, kültürel bağlamlarında insanların değer, onur, potansiyel ve benzersizliğinin desteklenmesi çoklu kültürel yaklaşım benimseyip, sosyal, kültürel bağlamlarında insanların değer, onur, potansiyel ve benzersizliğinin desteklenmesi, sosyal adaleti desteklemek, yetkili ve etik bir şekilde yönetmek örneklendirilmektedir (ACA, 2014).

ACA'ya (2014) göre mesleki değerler açısından da etik ilkeler değer taşımaktadır. Bu ilkeler, etik davranış ve karar vermenin temelidir. Mesleki etik davranışın temel ilkeleri şunlardır:

- Özerklik veya kişinin yaşam yönünü kontrol etme hakkının teşvik edilmesi
- Zararlı davranışlardan kaçınmak
- Bireye ve topluma faydalı olabilmek için zihinsel sağlığın yeterli olması
- Adalet ve eşitliği teşvik ederek, kişilere adil davranması
- Sadakati veya taahhütleri yerine getirmek ve sözler tutmak, mesleki ilişkilerde kişinin sorumluluklarını yerine getirmesi
- Doğruluk, temas kurduğu kişiler ile gerçekçi bir şekilde ilgilenmek (ACA, 2012).

Standart etik kodlara göre eğitimde bilgiler bilimsel ve güvenilir olmalıdır. Eğitimci bilgilerini dürüstlikle aktarmalıdır. Eğitim araştırmacıları araştırma, öğretme, uygulama ve sadece kendi yetkilerinin sınırları dâhilinde hizmet sunabilirler. Uzmanlığını kötüye kullanmamalı ve yönetmelik ile imzaladığı sözleşmede ki prosedürlere sadık kalmalıdır. Eğitimcilerinin görüş ve davranışları başkalarını etkileyebilir bu yüzden topluma karşı yaklaşımlarında bu konuda dikkatli olmalıdır. Eğitim görevini üstlenen kişilerin eğitim vereceği konuda yeterli bilgi düzeyine sahip olması gerekmektedir (AERA, 2013).

2.3. Etik Dışı Normlar ve Etkileri

Belirtilen etik ilkelerin dışında öğretmenlik mesleği ile ilgili etik dışı davranışları araştıran çalışmalar bulunmaktadır. Aksoy'un (1999) araştırmasına göre, öğretmenlerin % 90'dan fazlası şu davranışları etik dışı bulmaktadır (Aksoy, 1999; Gözütok, 1999; Pelit ve Güçer, 2005, 2006; Yılmaz ve Altınkurt, 2009):

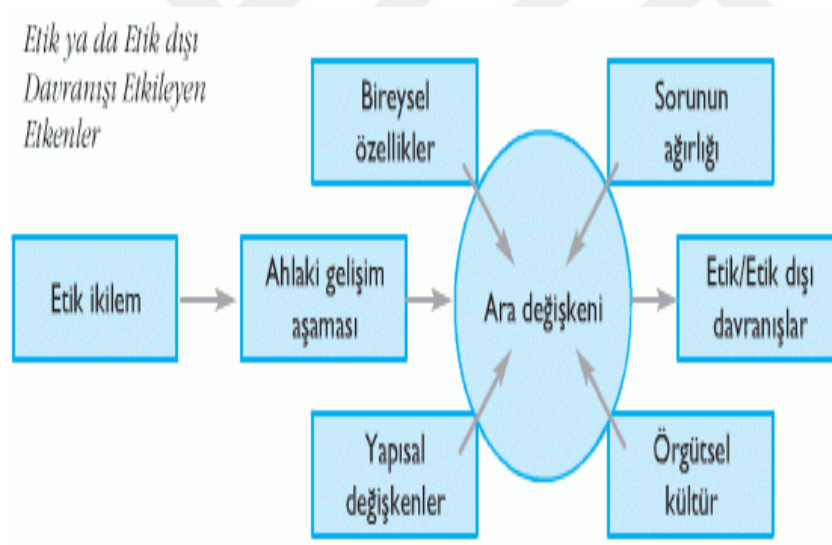
Öğrenciler arasında etnik ya da dini ayrımcılık yapmak, diğer öğretmenler hakkında sınıfta olumsuz açıklamalarda bulunmak, bir öğrenci hakkındaki gizli bilgileri ve sorunları sınıf arkadaşlarına açıklamak, sınıf önünde öğrenciyi aşağılamak, öğrenciler arasında ekonomik düzeyi bakımından ayrımcılık yapmak, öğrencileri kendileri yokken aşağılamak, geç kalmak veya erken ayrılmak suretiyle öğretim zamanını kesintiye uğratmak, özel işlerini derste yapmak (Aksoy, 1999).

2.3.1. Etik Dışı Davranışlar

Üniversite öğrencilerinin iş etiği konusundaki tutumlarına ilişkin literatür incelendiğinde, yapılan çalışmalarda, belli değişkenlerin öğrencilerin iş etiği algılamalarına etkileri incelenmiştir. Söz konusu bu değişkenler içerisinde, cinsiyet, devam edilmekte olunan sınıf ve bölüm gibi değişkenler önde gelmektedir (Tepe, 2000).

2.3.2. Etik ya da Etik Dışı Davranışı Etkileyen Etmenler

Bir kurumda ister yönetici ister çalışanlar olsun etiğe uygun davranışlar çeşitli etkenlerin ışığında gelişir. Bir davranışın ya da kararın etik değerlendirilmesini, değerlendirmeyi yapacak kişinin ahlaki gelişim sürecinde bulunduğu aşama, kişisel özellikleri ile örgütün yapısal değişkenleri, kurum kültürü ya da etik sorununun ağırlığı gibi etkenler belirler. Bu etkenler Şekil 1. 1'dedir (Altinkurt ve Karaköse, 2009).

Şekil 2.1: Etik ya da Etik dışı davranışı etkileyen faktörler

Bir kararın doğru ya da yanlış olduğunun değerlendirilmesi, etik bir ikileme işaret eder. Bireyin, ahlaki gelişim düzeyinin hangi aşamasında olduğu önemli bir yönlendiricidir. Birey, ilk düzeyde, doğru ya da yanlış değerlendirmelerini ceza, ödül vb. sonuçları göz önüne alarak yapar. İkinci düzeyde bulunduğu ortam, grup ya da çevrenin beklentilerine göre değerlendirmelerini yapar, çoğunluğun kabul ettiğini doğru olarak görebilir. En üst düzeyde ise etik ilkelerle, çoğunluğun görüşüne bağlı

olmaksızın mutlak değerler ve haklar aracılığıyla diğerlerinin haklarını da değerlendirerek kararını verir (Tepe, 2000).

Bireyin özellikleri, kararlarını yönlendiren önemli bir değişkendir. Her birey, bir kuruma ailesinden, öğretmenlerinden, arkadaşlarından ve çevresindeki diğer kişilerden edindiği, doğru ve yanlış konusundaki temel yargıları temsil eden değerlerle gelir (Erdem, 2003).

Yapısal değişkenler, bir organizasyonda yönetsel karar alıcıların etik davranışının biçimlenmesine yardımcı olur. Bazı araçlar kararlara rehberlik edebilir. Biçimsel kurallar ve düzenlemeler, yanlış anlamaları ortadan kaldırabilir. İş tanımları ve tutarlı davranışı teşvik eden biçimsel davranış rehberi, etik ilke örnekleridir. Kurum kültürü de, etik davranış üzerinde son derece etkilidir. Güçlü bir kurum kültürü varsa ve yüksek etik standartlarını teşvik ediyorsa bu yöneticilerin etiğe uygun kararlar almasını olumlu yönde etkiler (Başaran, 1991).

Bir karar alıcının kararının etiğe uygun olup olmamasını etkileyen diğer bir etken, etik sorununun kendisiyle ilgilidir. Bir sorunun çözüm değerlendirilmesi zarara uğratma olasılığı, kimlere, ne kadar zarar verebileceği, eylem ile yaratacağı sonuçlar arasındaki zaman aralığı, sonuçların etkisi gibi seçenekler dikkate alınarak yapılır. Örneğin, bin kişiyi işten çıkarma kararı, on kişiyi işten çıkarmaktan daha çok kişiye zarar veren bir karardır. Çevreye zarar veren ürünler üretmenin faturası, uzun bir süre sonra tüm topluma çıkabilir. Satış elemanlarının, özellikle endüstriyel ürün satışlarında olası müşterilere pahalı armağanlar sunması, lüks restoranlarda yemeklere götürmesi, kısa dönemde kuruluşun satışlarını elbette artırır ancak satış elemanının rüşvetle armağan arasındaki ayrımı atlamasına, tüm sorunların çözümünde benzer bir yaklaşımla hareket etmesine de zemin hazırlar (Gümüseli,2006).

2.3.3. Etik Dışı Davranışların Etkileri

Son yıllarda üzerinde önemle durulan konulardan biri de meslek etiğidir. Birçok meslek ile ilgili etik ilkeler belirlenmekte ve meslek üyelerinin bu ilkelere uymaları beklenmektedir. Meslek etiğine olan ilgi giderek artmaktadır. Çünkü kimi mesleklerde karşılaşılan etik sorunlar artmakta ya da artan sorunların farkına

varılmaktadır (Tepe, 2000). Bu anlamda mesleki etik ilkeler, çalışanların mesleklerini yaparken sahip oldukları dünya görüşlerinden, kültürlerinden, ideolojilerinden, dinlerinden bağımsız olarak uymaları beklenen normlardır (Kuçuradi,2003). Dünyanın neresinde olursan olsun, aynı meslekte çalışan bireylerin bu davranış kurallarına uygun davranmalarının gerekli olması, meslek etiğinin en önemli yanlarından biridir (Kuçuradi,1988).

Eğitimde etik değerler konusu, yirmi birinci yüzyılın başlangıcında eğitim yönetimi alanında temel öncelik taşıyan alanlardan biri durumuna gelmiştir (Gümüşeli,2006). Bu anlamda öğretmenlik mesleği ile ilgili etik ilkeler de belirlenmeye çalışılmıştır. Öğretmenlik mesleği ile ilgili etik ilkeleri ya da etik dışı davranışları daha önemli hâle getiren temel nokta, eğitim sürecinin bireyleri ve toplumu doğrudan etkilemesidir. Öğretmenlerin görevi sadece bilgi yüklemek değil, aynı zamanda ahlak anlayışları ve değer sistemleri gelişmiş bireyler yetiştirmektir. Çünkü eğitim kurumu, bireysel ve toplumsal yaşamı doğrudan etkilemektedir. Bu anlamda eğitim, toplumların geleceğinin belirlenmesinde önemli bir yere sahiptir. Öğretmenlik mesleği açısından etik kavramı genel olarak öğrenciler, toplum ve diğer meslektaşları ile olan ilişkilerde ve bunun gibi diğer alanlarda uyulması gereken kuralların ve yapılan görevin gerektirdiği sorumlulukların yerine getirilmesi olarak ifade edilmektedir. Bununla birlikte eğitim örgütlerinde etik ilkelere uygun karar verme, toplumsal yapı, örgütsel yapı, örgüt kültürü ve değerler, örgütsel ilişkiler, sosyal baskılar, kanunlar ve hükümet düzenlemeleri, örgütün etik kodları, fırsatlar, kişisel ölçütler ile örgütsel gereksinimler arasındaki gerilim, bireylerin değerleri, bireylerin kendi çıkarları ile başkalarının çıkarlarını dengeleme gereksinimi, örgüt politikaları gibi faktörlerden etkilenmektedir (Pelit ve Güçer,2006).

Örgütsel yaşam içerisinde alınan kararlarda ve uygulanan tüm süreçlerde hem okul müdürünün hem de okuldaki diğer çalışanların etik davranışlar benimsemeleri önemlidir (Altınkurt ve Karaköse,2009). Çünkü öğretmenler ve yöneticiler, hem ahlaki sorularla kuşatılmıştır, hem de şu anda öğrencilerinin, yani gelecek kuşağın eğitiminin ve ahlaki iyiliğinin sorumluluğu her zamankinden çok onlardadır (Haynes,2002).

2.4. Etik Kavramının Değişkeleri

Etik anlayışın tam olarak ne zamandan beri var olduğu net olarak bilinmese de, eski çağlardan beri var olduğu bilinmektedir (Aktaş, 2014). Felsefe etik anlayışının, antik çağ felsefesinden kaynaklandığı araştırmalarca vurgulanmaktadır. Antik Çağ'da görülen etik anlayışının o döneme ait din, toplum, ekonomik ve siyaset yapısıyla yakından ilişkilidir. (Aktaş, 2014).

Her toplumun özümsemiği bir din vardır ve bu dinler ahlaki açıdan davranışlarımızı düzenlemek için var olmuştur. O zaman, her toplumun sahip olduğu bir din ve ahlak anlayışı vardır diyebilmekteyiz. Birey, toplum ile beraber bütünleşmektedir. Bireyin etik anlayışını etkileyen unsurlardan birinin içinde bulunduğu toplum diyebilmekteyiz. Toplumun yaşam biçimini etkileyen faktörlerden biri de kültür olmaktadır. Kültür toplumun yaşam biçimini yönlendiren değerler unsuru olmakla birlikte, kişinin kimliği ve değer yargılarını da oluşturmaktadır. Toplumun etik ve ahlaki normlarını etkilediğinden bireyin yaşamına yön vermektedir (Mahmutoğlu, 2009).

Toplum ve bireyin davranışlarını, tutumunu etkileyen ve yaşamına yön veren unsurlardan biri de değer kavramıdır. Birey içinde bulunduğu toplumda ki değer yargılardan kendi tutum ve düşüncelerini oluşturmaktadır. Değer yargıları bireyin davranışlarına yön vermekle birlikte, tarihi, sosyal, kültürel ve ekonomik faktörlere bağlı olarak oluşmaktadır. Bireyin etik kararları değer yargıları çerçevesinde şekillenmektedir (TMMOB,2004).

Toplumun sahip olduğu ekonomik gelişmişlik düzeyi ile değer yargıları birbiri ile ilişkili olmaktadır. Kapitalizmin mutlak değerleri doğrultusunda toplumsal değerler şekil almaktadır. Kapitalist bir toplumda birçok kişi, iyi bir ekonomik güce ulaşmak ve mutlu azınlığa girebilmek için rekabet ortamında bulunmaktadır. Bu rekabeti kutsal bir değer haline getirip, kendi değer, ahlak ve etik anlayışını kaybedip değiştirmektedir.

Toplum ve bireyi etkileyen faktörlerden bir diğeri ise siyasettir. Bireyler adil bir yönetime sahip olmak isterler. Bunun içinde yönetecek olan kişinin erdemli, dürüst ve adil olması beklenmektedir. Baskıcı bir rejim, özgürlükleri kısıtlayan bir

siyasi anlayış bireylerin değer yargılarının oluşmasında veyadeğişmesinde etkili olmaktadır.

Etiği etkileyen unsurlar ile birlikte süreç faktörü de ele alınmaktadır. Etik kavramının oluşturduğu anlam ve yaklaşım toplumun yaşamış olduğu çağa göre değişkenlik göstermektedir. İlk çağda etik iyi ve erdemli bir yaşam, bunun kaynağının ise akıl olduğu varsayımında bulunmuştur. Bu çağda ahlak kavramının insan doğasında bulunmadığı, toplum içinde yaşama tarzı ile şekil aldığı savunulmuştur (Aktaş, 2014). Ortaçağda din ve din adamları her alanda kendilerini baskın kılmış ve mevcut anlayışlarda köklü değişimler yapmışlardır. Bu çağda etik kavramı sonsuz saadet anlayışı üzerine kurulmuştur. İnsan yaratıcının yaratmış olduğu bilinciyle yaşamalı ve davranışlarını bu yönde erdemli kılmalıdır. Orta çağda etik anlayışı dine dayalı iken modern çağda bu anlayış bilime ve insanlığa hizmete dayalı olmuştur. Etik olmanın en önemli etkeni özgürlük olduğu, irade ve bağımsız davranılmasıdır (Aktaş, 2004).

Toplumsal gelişim ve değişimle beraber ortaya çıkan çelişki ve çatışmalar etik çalışmalarını oluşturmaktadır. Modern toplumların geçirdikleri süreçlerin sonucunda oluşan ihtiyaçlar doğrultusunda her şeyi kapsayan bir etik ve ahlak anlayışı oluşmuştur. Modern etik anlayışı iktidar-bilgi ilişkisine dayanmaktadır (Mahmutoğlu, 2009).

Bilim ve teknolojinin artması insanlığa faydası olduğu gibi geleceğe ilişkin birçok kaygıyı da oluşturmaktadır. Oluşan bu kaygılar, etiğe olan ilgiyi arttırmış ve etik kodların oluşturulması gerektiğini ortaya çıkarmıştır. Modern çağ etik anlayışı, mutluluk, özgürlük ve iyilik kavramlarıyla bütünleşmektedir (Mahmutoğlu, 2009).

2.5. Bireysel Etik Kavramı

Etik kurallar toplumsal yargı ve eylemleri düzenlemek için varmış gibi anlaşılabilir, bireyselliği de etkilemektedir. Çünkü toplumun özü bireylerden oluşmaktadır. Toplumsal eylemlerimiz, bireysel eylemlerin bir araya gelip bütünleşmesiyle oluşmaktadır. Toplum içerisindeki hak ve kurallar zaman içerisinde değişiklik göstermektedir. Bu değişiklikler bireylerde çeşitli yansımalara yol

açmaktadır. Toplumsal olarak ortaya konan etik ilkeler bireysel açıdan uygulanabilirlik göstermektedir (Gül ve Gökçe, 2008).

Birey etik davranışları ile toplumdan beklenen saygı, güvenirlilik, yasalara saygı ve etrafına zarar vermeme gibi nitelikleri sergilemektedir. Bir kişinin davranışları bir başka kişilere fayda veya zarar veriyorsa etik kavramından söz edilmektedir (Aktaş, 2004). Etik değerlendirme sürecinde kişinin bireysel inançları, değerleri, tutumu, amaçları ve özel istekleri yer almaktadır. Kişi bireysel değerlerini değerlendirilmesi sonucunda, bir etik anlayışı oluşturmaktadır. Bu etik anlayışı, bireyde inanç ve bilinç oluşmaktadır (Aktaş, 2004).

Bireysel inançlarımız ve değer yargılarımız içinde bulunduğumuz toplum ile etkileşim halindedir. Birey kendine ait inanç, iyi ve kötü değer yargılarını oluştururken sosyalleşme sürecinde de etkilenme veya değişkenlik gösterme görülmektedir. İnsan, duyguları ile mantığı, özgürlük istemiyle toplumsal kurallar ve bireysel arzu ve istekleri ile sosyal düzen arasında bir denge kurmaktadır. Bu dengeyi kuramadığında toplumdan soyutlanma gibi hem toplumsal hem de bireysel sorunlar yaşamaktadır ve uyumsuzluklar ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle bireysel ahlak ve etik kavramı toplum içinde bulunduğu sosyal yapıya uygun bir şekilde oluşmaktadır (Aktaş, 2004).

2.6. Toplumsal Etik Kavramı

Toplum belli bir amaçları gerçekleştirmek için bir araya gelmiş sosyal gruptur. Toplum birden fazla kişinin bir araya gelip ortak bir değer, kültür, inanç ve ahlak unsurlarından oluşmaktadır. İnsanların çoğalmasıyla toplum denilen, sosyal, siyasi, ekonomik ve coğrafik birtakım gruplar oluşmuş birtakım örgütler meydana gelmiştir. Toplumlara oluşturan bireylerin çok olması, bu yapının incelenmesini gerektirmiştir (Gül ve Gökçe, 2008).

Etik kurallar, toplumda belli kurallar ile temel hak ve iradeyi korumayı amaçlamaktadır. Toplumun bu temel hakları korunmaya çalışılırken, kültür, inanç ve değer yargıları gibi öğeleri de kendisiyle bütünleştirmiştir (Gül ve Gökçe, 2008).

Toplumsal etik anlayışı, içinde bulunduğu zaman dilimi, siyasi bilim ve teknoloji gibi faktörlerden etkilenmekte ve değişkenlik göstermektedir. Bireylerin

zamanın getirdiği uygun şartlara göre kendi değer yargılarını oluşturmaktadır buda içinde bulunduğu toplumun ortak değerlerini oluşturup, etik ilkelerini değiştirmekte veya yok etmektedir (Mahmudoğlu,2009).

2.7.Mesleki Etik Kavramı

Son yıllarda sıkça kullanılan etik ve ahlak kavramının iş hayatına yansımalarıyla İngilizcede “Business Ethic” olarak yerini almıştır. Bu kavramın dilimize çevrilmesi ise hala tartışma konusu olmaktadır. Kimi yerlerde iş etiği olarak geçse de, en sık olarak iş ahlakı kavramı kullanılmaktadır. Ancak her iki kelimenin de amacı ve işlevi aynı olmaktadır. İş etiğinin amacı, iş ve meslek çevrelerine yönelik uyulması gereken kurallar ve ilkeler bütünlüğünü oluşturmaktır (Aktaş, 2004).

Meslek etiğini açıklamadan önce meslek kavramına değinilmesi gerekmektedir. Bir uğraşın meslek olarak adlandırılması için

- a) Toplumun kaçınılmaz gereksinimini karşılaması,
- b) Kişinin salt kendi doyumunun karşılamasının yanı sıra toplumunda doyumunu karşılaması,
- c) Sistemli bir eğitimle kazanılmış olup özel yetenek ve bilgi gerektirmesi,
- d) Meslekler de insanlar gibi araştırma ve deneye bağlı olarak kendini geliştirmesi
- e) Bir kazanç elde etmek için yapılan işleri gerektirmektedir (Aydın, 2016).

Mesleklerin toplumca kabul görülmüş etik kuralları vardır ve bu kurallar her meslek için geçerli olmaktadır. Mesleğin üyeleri bu değer ve ilkeler doğrultusunda çalışmaktadırlar. Meslek etiği insanların meslek ile ilgili uyulması gereken davranışlar olarak tanımlarken, bu ilkelerin evrenselliği de vurgulanmıştır. Dünyanın her yerinde aynı meslek örgütlerinin aynı etik değerlere sahip olduğu bildirilmiştir (Aydın, 2016).

Sorumluluk, ödev, yükümlülük gibi kavramlar etik ilkelerinde önemli bir yer tutmaktadır. Bireyler mesleğini yerine getirirken kendi çıkarlarının yanı sıra, müşterilerinin, meslektaşlarının ve toplumunda çıkarlarını gözetmeli ve görevlerini

yerine getirmelidir. Mesleğini belirlenmiş kurallar ve standartlar çerçevesinde yerine getiren kişiler, toplumun güvenini kazanır. Meslek etiği, mesleki davranışlarda neyin yanlış neyin doğru olduğunu göstermektedir. Kişinin iş etiği, bulunduğu kurum ve toplumun tik anlayışından etkilenmektedir. Toplum, rakipler, müşteriler ve devlet iş etiğini etkileyen faktörlerdir (İşgüden ve Çabuk, 2006).

Mesleki etik, her zaman bir grubun esiri olmuştur ve grup bu ilkeleri koruduğu sürece yürürlükte kalabilmektedir. Bireyli belli bir kurallar bütününde davranışlarını kontrol eden, bireysel eğilimlerini sınırlandıran ve ileri boyuta gidilmesini engelleyen bir kurallar sistemi mesleki etik olarak adlandırılmaktadır. Mesleki etik ilkelerin temelinde üç işlev yer almaktadır. Yetersiz ve ilkesiz üyeleri ayırmak, meslekte rekabeti düzenlemek ve hizmetteki hedefleri korumaktır (Aydın, 2016).

Aydın (2016), mesleki ilkelerin yanı sıra, mesleki etik kodlardan da bahsetmektedir. Bu kodlar bireye yol gösterirken, aynı zamanda meslek ve kurum tarafından beklenen resmi ifadelerdir. Bu ifadelerden bahsedecek olursak bireyleri etik davranış göstermeye motive eder, bireylere tutarlı ve kararlı bir rehberlik eder, belirsiz veya ikilemlerde kalınan durumlarda nasıl davranacağına yönelik rehberlik eder, yöneticilerin otokratik gücünü denetler, kurumların ve toplumların sorumluluklarını belirtir ve bu sorumluluklar doğrultusunda kurumun çıkarlarına hizmette bulunur.

2.8. Eğitimde Etik Kavramı

Eğitim toplumun her kesiminden etkilendiği ve bu yüzden etiğe en çok ihtiyaç duyulan alanlardan biri olmaktadır. Eğitimde etik eğitimin amaçlarını, süresini ve değerlerini elen bir konu olmaktadır. Eğitim, insanın doğumundan başlayıp, ölümüne kadar devam etmektedir. Bu eğitim sürecinde bireyler etkilenip yeni şekiller alırken etik kavramı nasıl olmalı konusunda rehberlik etmektedir. Bu nedenle, eğitim ve etik birbiriyle iç içe kavramlardır (İlgaz ve Bilgeli, 2006).

Eğitim ve öğretim sürecinde, kişilerin davranışlarını değiştirebilmek için birçok teknik ve yöntem kullanılmaktadır. Bu yöntemler, öğrencilerin tutum, bilgi ve becerilerine de etki etmektedir. Öğretmenlerin bunları, nerede, ne zaman ve nasıl kullanacağını çok iyi bilmesi gerekmektedir. Öğrencilerin bilgi, beceri ve

yeteneklerinin geliştirmesi, dzenlenmesi ve ynetilmesi gerekmektedir. Bunları gerçekleştirirken eğitim temel prensibi olan etik ilkelere başvurmaktadır.

2.8.1. Meslek Olarak Eğitim Ynetimi Tanımı ve Kapsamı

Balcı'ya (2003) göre genel olarak ađdař ynetim dűřüncesi  temele dayanmaktadır;

a) Klasik kuram, yirminci yzyılın bařında endűstriyel devrime bađlı olarak geliřmiřtir. Dűřünce hareketleri bilimsel ynetim, genel ynetim ve bűrokratik ynetimden oluřmaktadır. Ynetimi rasyonel olarak dűřünmektedirler.

b) Psikolojik kuram, klasik kuramın antitezi olarak adlandırılmaktadır. Temelinde insan ilişkileri ve ynetsel davranış kavramlarına odaklanılmıştır. Bu yaklaşımda kurumsal etkililikte incelenmektedir.

c) ađdař sentez, ikinci dűnya savařı sırasında ortaya çıkmıřtır ve ynetimin bařarısı politik sorumluluk olarak grűlműřtir.

Eđitim ynetimi de yukarda yer alan kuramlardan etkilenerek řekillenmiřtir (Balcı, 2003). Eđitim ynetimi, ynetim sisteminin bir alt kademesidir. Eđitim ynetiminin amacı, toplumun eđitim gereksinimlerini karřılamak için kurulmuř bir rgűtűn önceden tespit edilmiř hedeflerini gerçekleřtirmek için, iřletme, geliřtirme ve ynetme sűrecidir. Eđitim ynetimi geniř bir yelpazeden oluřmaktadır. Eđitim sisteminin merkez ve yerel sistemlerden oluřması, rgűtlerin ynetimi, okulların ynetimi, eđitim hizmeti birimlerinin ynetimi gibi benzeri dűzeydeki eđitim ynetimini gerçekleřtirmektedir. Eđitim ynetimi ve alt dalı olan okul ynetimi, devletin eđitim politikaları ve yetkili organların bu politikalarda belirlediđi genel ve özel eđitimi gerçekleřtirmekle yűkűmlűdűrler. Eđitim yneticileri görevlerini yasa ve politikaların belirlediđi kurallar dahilinde gerçekleřtirirken, mesleki etik ilkelerine de uymaları beklenmektedir (Aydın, 2006).

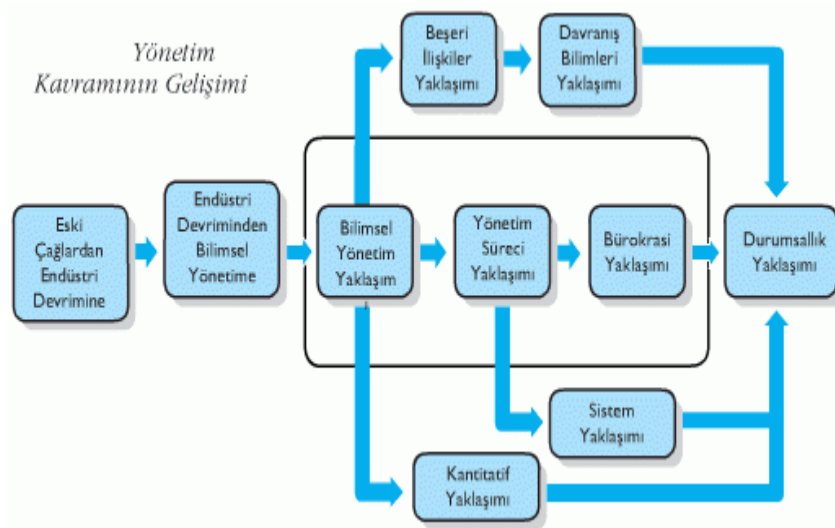
Okul ynetimi, eđitim ynetiminin sınırlı bir alanda yűrűtűlmesidir. Alanın sınırlı olması, eđitimin amaçlarını ve yapısını belirtir. Okul ynetimi elindeki tűm kaynakları en verimli řekilde kullanarak okulu amaçlarına uygun řekilde ynetir. Okul műdűrűnűn görevini amaca uygun řekilde getirebilmesi için, okulu roller sistemi olarak görmesini ve bu roller sisteminde öđretmenlerin, diđer personellerin

beklentilerini de göz önünde bulundurması gerekmektedir (Haydar, 1986). Bir okuldaki rollerin tanımı, yönetmelikten beklenen, yerine getirilmesi gereken davranışlardır.

2.8.2. Eğitim Yöneticileri Sorumlulukları

Yöneticinin genel olarak tanımını yaparsak çeşitli örgütlerde basamaklı yapılarında çalışır, hem alt sistemde çalışanların görüşlerini alır, hem de onların başarıya gitmesini sağlar. Yönetim faaliyetinde iki faktör önemli olmaktadır. Birincisi yönetim iken, ikincisi yönetim sistemini faaliyetini sağlayan yöneticidir. Bir başka deyişle yönetici örgütün amaçlarına ulaşmak için, değişen çevrede sınırlı kaynakları kullanmaktadır. Yöneticilik kavramının temel olarak beş faktöre değinmektedir. Başkalarıyla işbirliği içinde olma, etkinlik ve verimlilik arasında ki dengeyi sağlama, örgüt amaçlarına ulaşma, değişen çevre ve sınırlı kaynaklardan en fazla yararlanmaktır (Özalp, 2012).

Toplumsal yaşamdaki değişimler, yönetim alanına da yansımıştır. Ekonomik, politik, sosyal, beşeri ve teknolojik unsurlardan yönetim yeni kuramların oluşmasıyla değişim göstermiştir. Yönetim sisteminin tarihsel süreçte ki gelişimi Şekil 2.2 de sunulmuştur (Nişancı, 2013).

Şekil 2.2: Yönetimin Tarihsel Gelişimi

(Kaynak: Nişancı, 2013)

Yönetim kuramlarına göre yönetim şekilleri oluşturulmuştur. MaxWeber'in bürokrasi kuramına göre ideal bürokrasi, ideal bir yönetim demektir. Temelinde

karışıklıktan ve kararsızlıktan kurtulma yatmaktadır. İdeal bürokrasi iş bölümü, kurallar, yetki hiyerarşisi, kişisel olamama ve yeterlik yer almaktadır (Nişancı, 2012). Klasik örgüt teorisi ise, yönetim bilimini planlama, denetleme, örgütleme, bütçe seçimi gibi süreçlere önem vererek geliştirdiler. Modern yönetim teorisinde ise, sistematik ve durumsallığa odaklanılmıştır (Nişancı, 2012).

Her makamın bir hiyerarşik sistemi ve her sistemden beklenen davranışlar ve görevler bulunmaktadır. Okulda çalışanların, yetki ve sorumluluklarına göre görevleri değişmektedir. Her yöneticinin birincil görevi, kurumu daha iyi bir refah düzeyine ulaştırmaktır. Yöneticinin bir diğer sorumluluğu ise her gün gelişme gösteren ülkenin ekonomik, sosyal ve politik gelişmelerin takibini yapmak ve hızla okula uyumunu sağlamaktır. Yönetim yeniliği onaylamakla kalmamalı bu konuda isteklide olmalıdırlar. Yenilikler ile ilgili etkinliklere katılım sağlamalıdırlar. Her yeni uygulama öncesinden karşılaşıla bilinecek sorunları tartışmalı ve çözüm üretmelidirler (Haydar, 1986).

Yönetim süreçleri; planlama, denetim, koordinasyon kurma, örgütleme, liderlik etme ve güdülemedir. Eğitimin ayrılmaz bir parçası olan denetimin amacı belirlenen kurallara uygunluğunu saptamak ve daha iyi sonuç alabilmek için önlemler almaktır. Bu sayede örgütteki süreçler planlı ve programlı ilerler, eksiklikler tespit edilir. Amacına ve bakış açısına göre farklı denetim türleri ortaya çıksa da, eğitim denetiminde eğilim geliştirici denetime doğru olmaktadır. Temelinde ise hataları saptama ve bazı önlemler almaya çalışmak yerine iyileştirme ve geliştirme amaçları yer almaktadır. Denetçi, eğitim sürecinde yol göstericilik ve geliştirici rollerini üstlenmektedir (Özmen ve Güngör, 2008).

Özmen ve Güngör (2008), Başar'ın (2000) bildirmiş olduğu denetim rollerini desteklemişlerdir. Denetçinin rolleri dört grupta toplanmıştır. Bunlardan ilki görev boyutu, denetim, araştırma ve soruşturmayı içermektedir. İkincisi olan süreç boyutu, durumu belirleme, değerlendirme ve geliştirme etkinlikleridir. Üçüncü boyut olan güdüleme, yol gösterme, yö gösterme, yargılamayı kapsamaktadır. Dördüncü boyut olan rolde, liderlik, yöneticilik, eğiticilik, araştırmacılık ve soruşturmacılık bulunmaktadır (Özmen ve Güngör, 2008).

Eğitim ve yönetimin temel amacı eğitim örgütünün amaçları ve eğitim politikaların hedefleri doğrultusunda rgt yaşatmaktır. Önceden belirlenen amaçları veya davranışları, öğrenciye planlı ve programlı bir şekilde uygulatmakta amaçları arasında yer almaktadır (zmen ve Güngör, 2008).

2.8.3. Eğitim Yöneticilerinde Etik Değerler

Öğretmenlerin ve yöneticilerin işle ilgili beklentilerinde çatışma yaşanmasının temel nedeni etik ilkelerin tam olarak uygulamaya girmemesinden kaynaklanmaktadır. Kowalski'ye (2003) göre eğitim hizmetini verirken, başarı ile etik standartların örgütte benimsenip, uygulanmasıyla yakından ilişkisi bulunmaktadır (zmen ve Güngör, 2008). Buna ek olarak, bir eğitim kurumunu etik hale getiren  unsurdan bahsedilmiştir. Bunlar; zen, adalet ve eleştiri olarak belirtilmiştir.

Yöneticilerin en büyük başarısı karar vermedeki sorumluluğuna bağlıdır. Bir yönetici nerde, nasıl, kim tarafından yapılacağını bilmelidir. Karar verme her zaman etik çerçeveler içerisinde olmayabilir, Bu nedenle her kararın etik niteliğinde olması beklenemez. Etik karar verirken dikkat edilmesi gereken unsurlar bulunmaktadır. Bunlar insanlara araç değil, amaç olarak bakılmalı, insanların özgürce seçim yapmalarına olanak verilmeli ve bu kararlarına saygı duyulmalı, insanlara eşit hak ve değer sunulmalı, eşit derecede sorumluluk duygusu olmalı, en üst düzeyde yarar ile insanlara eşit derecede önemseme arasında denge kurulmalı ve amaçlar kararları yönlendirmelidir. Çoğunluğun iyilik durumu tek bir bireye uyum sağlarsa çatışma yaşanır ve buna etik ikilem denir (Kıranlı ve İlđan, 2007).

Tablo 2.1.Etik Karar Alma Modelleri

Berlandi (1997) Ve Karagöz (2004)	MacDonald (2001)	Miller ve Davis (1965)	Bektaş Ve Köseoğlu (2007)
Problemin etik yönünü belirlemek ve problem hakkında geriye dönük bilgi elde etmek.	Etik boyutun tanımlanması,Konu yla ilgili kişi ve onların ilişkilerin belirlenmesi.	Problemin tanımlanması, sonra etik ilkelerin uygulanması.	Problemin tespiti ve bilgi toplanması
Kararla ilgili kişiyi tanıma ve olası seçenekleri tanımlamak.	Ölçütlerin belirlenmesi ve yarar, sorumlulukların belirlenmesi.	,Belirgin yeteneklerin harekete geçirilmesi ve bunun için beyin fırtınası yapılması.	Etik kodlardan hareketle potansiyel karar verilmesi
Geçerli etik teori ve ilkelere başvurmak.	Benzer durumların incelenip rehber olarak değerlendirilmesi.	Karar verme aşamasına geçilmesi.	Kararın verilmesi ve uygulamaya geçilmesi.
Etik çıkmazı çözmeye, kararı uygulama ve Eylemin sonuçlarını değerlendirmek.	Yasalar ve örgütsel kurallara uygun kararın verilmesidir.	Problemlili ve istenmeyen sonuçların elenmesidir.	,Kararın uygulanması ile etik kodların uyumlu olma sonucunun değerlendirilmesi.

Kaynak: Kıranlı, S., & İlğan, A. (2007). Eğitim örgütlerinde karar verme sürecinde etik. Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 8(14), 155-156.

Eğitimde yönetiminde karar vermek kadar denetiminde önemli bir yeri bulunmaktadır ve dikkat edilmesi gereken ilkeler bulunmaktadır. Denetimcinin dikkat etmesi gereken ilkelere öğretmenlerin yeni beceriler kazanması ve kişisel gelişimlerinin sağlanması, denetletici meslektaşlarına saygın birey olarak davranması, denetlenenlerle ikili ilişkilere girilmesinden kaçınılması, denetimin amacı ve sonucu hakkında bilgi verilmesi, denetimin amacı ve sonucu hakkında bilgi verilmesi, etik dışı unsur ve davranışlar konusunda meslektaşları uyarmak örnek olarak verilmektedir (Özmen ve Güngör, 2008).

Türkiye’de eğitimde etik ilkeler, denetçinin meslek etiği adı altında ilk kez 1987 yılında Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı Teftiş Kurulu Başkanlığı Tarafından belirlenmiştir. Müfettişlerin mesai esnasında özel hayatı ile resmi hayatının birbirinden ayırması, resmiyete ve gizliliğe son derece dikkat edilmesi, problemlerin çözülmesinde dikkat edilmesi gerektiği, hitaplarına dikkat etmeli, gelişime ve yeniliğe açık olmalı, korkuyu değil saygıyı uyandırmalıdır. MEB İlköğretim Müfettişleri Başkanlığı Yönetmeliği de müfettişlerin görev anında uyulması gereken etik ilkelere; dürüstlük, tarafsızlık, güvenilirlik, açıklık, gizlilik ve adalet örnek olarak verilmektedir (Özmen ve Güngör, 2008).

Türkiye’de denetimde etik ilkeler için yapılan araştırmalarda Kahraman (2003) tarafından yapılan araştırmalarda müfettişlerin adil davrandığı belirtilmiştir. Bunların aksi görüşünü belirten Kurtulan (2007); özel eğitimde yaptığı araştırmalarda, meslek etiğine uygun olmayan davranışların yaşandığını vurgulamıştır (Özmen ve Güngör, 2008).

Avusturya okul liderliği için 13 yeterlilik ilkesi belirlemiştir. Bu ilkeler: başarı üzerine yoğunlaşma, analitik düşünme, büyük düşünme, bağlamsal bilgi, büyük düşünme, sorumluluk bilinci, bilgiyi toplama, diğerlerini uygun stratejilerle etkileyebilme, okul toplumuna liderlik etme, kendini yönetme, okul kapasitesini en üste çıkarma, öğrenme- öğretme isteği ve diğerlerini destekleme olmaktadır (Aydın, 2002).

2.8.4. Eğitim Yönetiminin Alt Alanı Okul Yönetimi

Okul da yönetimi sağlayan müdür ve müdür yardımcılarının her an soruna karşı hazırlık olarak bulunmaları gerekmektedir. Okul yöneticisinin görevleri yönetmeliklerde de görüldüğü gibi liste şeklinde sıralanmaktadır. Yapacağı işlerin zamanlamasını, çalışma takvimini ve planını hazırlayabilir (Haydar, 1986).

Okul yönetmeliğinin görevleri; okulda öğretim liderliği, personel ve öğrenci hizmetleri, bütçe hizmetleri, okul ve çevre ilişkilerinin düzenlenmesi ve değişimlere uyum sağlama olarak belirtilmiştir. Okul yöneticisi, değişimlere bakış açısı ve bu konudaki lider görüşleri diğer çalışanları da etkilemektedir (Özdemir, 2014).

Okulu değişime uygun bir şekilde yönetmek, yöneticinin temel görevidir. Özdemir (2014) Fullan'ın (2000) değişimi doğrudan etkileyen altı etkenden bahsetmiştir. Bunlardan ilki, açık ve anlaşılır bir görüşe sahip olmaktır. İkincisi ise, değişimi basamak sistemiyle takip etmek ve bu değişimleri yerine getirebilmek için bir planlama yapmaktır. Bu aşamada değişim ile okul programı arasında ki ilişkiye dikkat edilmesi gerekmektedir. Değişimin yapılmasının bir amacı ve felsefesi bulunmaktadır. Yani okuldaki sistemde bu değişimle nelerin daha iyi olabileceği hakkında tüm personellerin bir görüşü bulunmalıdır. Üçüncüsü, çalışanlarına ayrıcalık tanınması ve onlara sorumluluk verilmesidir. Burada yönetici, öğretmenlerini ve diğer çalışanlarını sorumluluk vererek onları yenileşmeye teşvik etmeli ve istekli hale getirmelidir. Dördüncü, okul yöneticisi yenilikleri personellerine tanıtip onların gelişmelerini sağlamalıdır. Çalışanlarına yenilik ile başa çıkabilmelerini öğretmeli ve bu konuda onları inandırmalıdır. Çalışanlar bu sayede, yeniliklerin hem kurum için hem de kendileri için faydalı olacağına inanırlar. Beşinci, rehberlik etmek ve problem çözme yeteneklerini kullanmak. Bu sayede okul çalışanlarına liderlik etmektedir. Altıncısı ise, yeniden yapılanmayı sağlamaktır. Bu sayede, yeni uygulamalar eski uygulamaların yerini almalı ve bu yenilik kurumsallaşmalıdır (Özdemir, 2014). Öğrenci ve öğretmenlere ilişkin uygulamaların yanı sıra, bir okul veli desteğini ve memnuniyetini almalıdır.

2.8.5. Okul Yöneticileri Açısından Etik Kurallar

Eğitim yöneticiliği kendi içlerinde il ve ilçe milli eğitim müdürlükleri, okul müdürlükleri gibi gruplara ayrılrsa da bunların içinde en önemli olanı okul müdürlükleridir. Okullar eğitim öğretim aşamasında demokratik yollarla okul müdürleri tarafından yönetilmektedir (İlgaz ve Bilgili, 2006). Aydın'a (2006) göre eğitim yönetimi ve alt dalı olan okul yönetimi, devletin eğitim politikaları ve yetkileri doğrultusunda saptanan kurallar ile görevi yürütmek ve saptanan amaçlara uygun bir şekilde görevi sürdürmekle yükümlüdür.

Okul müdürü, yönetmelik, yönerge, program ve emirlere uygun olarak okulu bir düzen sağlamak ve denetlemekle sorumludur. Bu sorumlulukları içerisinde, etik ilklere dikkat ederek yönetmek en önemli olanıdır. Okuldaki işleyişin aksamaması için etik kurallara dikkat edilmesi gerekmektedir. Okul müdürü tüm çalışanlarına ve öğrencilerine saygılı, adili, anlayışlı ve adil davranmakla yükümlüdür. Aynı

zamanda, yeniliklere açık olmalı, kendini ve okulunu geliştirmek için belirlenen eğitimlere istekli olarak katılım sağlamalıdır. Öğretmenlerinin kendilerini geliştirmesi, kendi becerilerini sunabilmesi için onları desteklemelidir. Okul müdürü aynı zamanda, öğrenci ve veli ile olan ilişkisinde de dengeyi sağlamakla sorumludur ve ikili ilişkilerden kaçınmalıdır (Ilgaz ve Bilgili, 2006).

2.8.6.Öğretmenler Açısından Etik Kurallar

Her meslekte olduğu gibi öğretmenlik mesleğinin de etik ilkeleri bulunmaktadır. Öğretmenlik mesleği açısından genel olarak etik kavramı, öğrencileri arasında din, dil ve ırk ayrımı yapmamak, her öğrencisine adil davranmak, davranışı ve giyimiyle öğrencilere örnek olmak, meslektaşları ve diğerleri ile olan ilişkilerinde uyulması gereken kurallara dikkat etmek ve sorumluluklarının bilincinde olmak örnek olmaktadır (Pelit ve Güçer,2006).

Eğitimin ahlaki bir etkinlik olmasından ötürü öğretmenlerin öğrencilerinin ahlak yaşamıyla ilgilenmesi, ahlaki davranışlarını geliştirmesi ve kendi davranışlarıyla öğrenciye örnek olmasına kimse itiraz etmemektedir. Belirlenen etik ilkelerde öğrenciyi bilinçli olarak utandırmama, öğrenme hakkını koruma, güvenliklerini ve sağlıklarını tehdit edecek durumlardan koruma ve öğrencilerin gizliliklerini başkalarıyla paylaşmama gibi unsurlar yer almaktadır (Gözütok, 1999).

Etik kavramını oturtmayan öğretmenlerde ise meslekleri dışı uğraşlarla ilgilenme, sınıfta öğrencilere kötü davranma, öğrencilerle yeni fikirler paylaşmamak ve onların görüşlerine önem vermemek, iş saatlerine uymazlar, öğrencilere ve meslektaşlarına saygı duymazlar ve çalıştığı kurumada saygı duymama davranışları gözlemlenir (Gözütok, 1999).

Kültürel değerlerimiz ile etik ilkeleri arasında ters bir orantı bulunmaktadır. Kültürel değerlerimiz arttıkça, uyulması gereken etik kuralları azalmaktadır. Tam tersi, kültürel değerlerimiz azaldıkça uyulması gereken etik kuralları da artmaktadır. Bu nedenle öğretmenlerimizin, Türk kültürünü bilmeleri ve devam ettirmeleri Türk milli eğitiminin amaçlarında belirtilmektedir (Ilgaz ve Bilgili, 2006).

Gözütok (1999) yapmış olduğu anket sonucunda öğretmenlerin gösterdiği hiç etik olmayan davranışlarına okula ait parayı kişisel çıkarları için kullanma,

öğrencisiyle cinsel yakınlaşma kurma, öğrencileri ile olan ilişkilerinde ayırım yapma, velilerden hediye kabul etme, küfürlü konuşma örneklendirilmiş ve nadiren gözlenmekte olarak belirtilmiştir. Öğretmenler için yine bazen gözlemlenen temelde etik olmayan davranışlara kendini sadece dersten sorumlu tutma, öğrencinin görebileceği yerde sigara kullanma, öğrenciye baskıcı davranma ve kendi kişisel sorunlarını öğrenciye yıkma örnekleri verilmektedir.

Memişoğlu (2005) yapmış olduğu araştırmasında öğrencilerine bağırma, kişisel sorunlarını sınıfa yansıtma, seviyesiz davranma ve öğrenciye değer verilmeme gibi olumsuz öğretmen davranışlarını tespit etmiştir. Bir diğer araştırma olan Güven ve Akdoğan'ın (2002) bulgularında öğrencilerin üçte birinin verdiği cevapta, öğretmenlerin öğrencileri işlemediği suçta cezalandırdığı belirtilmiştir. Olumsuz öğretmen davranışlarına kalabalık sınıf ortamı ve otorite kuramama neden olduğu belirtilmiştir (Yaman, Mermer ve Mutlugil 2009).

Dünyada genelinde eğitimde etiği hatırlatmak amacı ile öğretmenlere hizmet öncesi ant imzalatılır ve bu ant öğretmenlere etik kuralları hatırlatmaktadır. Öğretmen andında yer alan ilkeler şunlardır; “Öğrencilerime zarar vermeyeceğim, eğitim ve öğretimi insanlık doğrultusunda yapacağım, benim gözetimimde olan öğrencileri koruyacağıma, öğrencilerimin ihtiyaçları doğrultusunda öncelikler belirleyeceğime, bütün öğrencilerimle saygılı ve nazik bir şekilde iletişim kuracağıma, öğrencilerimin iyi bir kaynaktan yararlanmalarını sağlamak için elimden geleni yapacağıma, çevremdekileri iyi insanları öğretmen olmaya teşvik edeceğime ve eğer öğretmenlik aşkını kaybedersem işten ayrılacağıma ant içerim” (Aydın, 2016).

Aydın (2006) yayınında Amerikan Ulusal Eğitim Derneği Eğitim Profesyonelleri Eğitim Kodlarına bakıldığında Türkiye ile benzer etik ilkeler görüldüğünü belirtmiş ve bu ilkeleri açıklamıştır. Bu etik ilkeler:

1- Öğrenciye bağlılık: öğretmenler öğrencilerin potansiyellerini keşfedip en iyi seviyeye ulaşmalarını sağlamalıdır. Bunun yaparken de onları farklı görüşlerine öncelik vermelidir. Öğrenciyi zarar gelecek etmenlerden kendi gözetiminde korumalıdır. Öğrencilerin eğitimini, ırk, din dil ayırımı yapmadan tamamlamalıdır. Kasıtlı veya bilinçli olarak öğrenciyi küçük düşürecek, sınıf ortamında utandıracak

davranışlarda bulunulmamalıdır. Öğrencilerin gizli bilgilerini, kendi izni olmadan paylaşmamalıdır.

2- Mesleğe bağlılık: Mesleki pozisyonlarında kasıtlı olarak gerçek olmayan bilgilere başvurmamalıdır. Belgelerinde sahtecilik yapmamalıdır. Kişiliği ve eğitimi gibi durumlarda saygı duyulmayan kişileri meslek için teşvik etmemeliler. Meslektaş hakkında kötü niyetli açıklamalarda bulunamaz.

Yeni Zelanda ve Texas Üniversitesi'nin bildirimde bulunduğu etik ilkelere benzerlikler görülmektedir ve öğretmenlerin uyması gereken ilkeler; öğrenci, veli, meslektaş, yönetici ve topluma karşı davranışları etik ilkelere uygun olmalıdır. Eğitimci okul politikaların kurallarını yanlış uygulayamaz ve yorumlayamaz. Okulun mali kaynaklarını kendi çıkarları doğrultusunda kullanamazlar. Mesleki kararlarını etkileyecek, bahşiş, hediye ve para kabul edemezler. Yasal sözleşmelerine bağlı kalmalıdır. Atandığı görevi yerine getirecek sağduyu, zihinsel ve bedensel sağlığa sahip olmalıdır. Meslektaşları arasında ayırım yapmamalı şeklinde özetlenmektedir (Aydın, 2006).

2.8.7. Öğrenciler Açısından Etik Kurallar

Günümüzde insan haklarına verilen değerin artmasıyla, öğrencilerinde kendi haklarını aramasına ve etik kuralların daha da önemsinmesine sebep olmuştur. Eğitim hizmetinin verildiği kurumlardaki tüm çalışanların, her türlü eylem ve işlemlerinde öğrencilerin haklarını kullanmalarını ve sorumluluklarını öğrenmeleri sağlayacak bir eğitim ortamını oluşturmakla görevlidirler. Eski eğitim yönteminde bu anlayış bulunmamaktaydı. Öğrencilerin daha çok aileye bağlı oldukları ve ailelerin yönlendirilmesiyle hareket edildiği bir sistem bulunmaktaydı. Fakat günümüzde ki çağdaş eğitim anlayışı ile, herkesimden öğrencinin hakları, sorumlulukları ve ödevleri olduğu savunulmaktadır. Demokratik rejimde bireylerin hak ve özgürlüklerine daha çok vurgu yapılmaktadır. Bireylerin hak ve özgürlüklerinin, aynı zamanda sorumluluklarının yerine getirilmesi için gerekli önlemler alınmaktadır. Hak ve özgürlük kavramları birbiri ile sıkı ilişki halindedir. Özgürlük kavramı da bir hak olarak kabul edilmekte ve bireyleri herhangi bir kısıtlamaya bağlı olmadan serbestlik anlamı taşımaktadır (Aydın, 2006).

Öğrencilerin etik ile ilgili temel hakları arasında tacizden ve her türlü ayrımcılıktan korunma hakkı, kendisine ait gizli bilgilerin açıklanmasından koruma hakkı, kendisine ve başkalarına saygı gösterme yükümlülüğü yer almaktadır. Milli Eğitim Bakanlığı tarafından açıklanan öğrenciden beklenen davranışlara Türkiye Cumhuriyeti'nin bir bireyi olduklarını unutmamaları gerektiği, dürüst olmak, onur ve haklarına saygı göstermeleri gerektiği, öğretmenlerine/yöneticilere ve arkadaşlarına saygılı ve hoşgörülü bir şekilde davranma, yalan söylememek, kibar olmak ve kaba davranışlardan kaçınmak, kendi malını ve okul malını koruması, yasalara ve milli kültür değerlerimize uyması örnek olmaktadır. Tebliğ Dergisi'nde (2003) de belirtildiği üzere bu davranışlara uyulmamasının belli yaptırımları uygulanmaktadır (Yaman, Mermer ve Mutlugil 2009).

Yaman ve arkadaşlarının (2009) değindiği bir başka konu ise öğretmenlerin sıklık ile karşılaştığı öğrenciden istenilmeyen davranışların sergilenmesi olmaktadır. bu istenilmeyen davranışlara etik dışı davranışlar denilmektedir. Öğrencinin etik dışı davranışları dört gruba ayrılmaktadır. Saldırıya örnek öğretmenlerine yada arkadaşlarına karşı sözel ve fiziksel saldırı, ahlaksızlığa ise kopma çekme veya yalan söyleme/hırsızlık yapma gibi, otoriteye öğretmenlerin istediği şeye itiraz ederek baş kaldırma/tuhaf konuşma veya sınıfta ders içerisinde gezinme, sonucusu ise dersleri dinlememe veya kendine verilen sorumlulukları yerine getirmeyerek zamanını boşa harcama olmaktadır.

2.8.8. Öğrenci Velileri Açısından Etik Kurallar

Okuldaki eğitim ve yönetim hizmetlerine katılmak velilerin en temel hak ve sorumlulukları arasında yer almaktadır. Velilerin bu haklarına sahip çıkmaları ve okula karşı olan sorumluluklarını yerine getirmeleri eğitim ve okul başarısının devamlılığını sağlamaktadır. Velinin hak ve sorumluluklarını yerine getirmesi etik bir durum olmaktadır. Veli hakları arasında öğrenci hakkında bilgi sahibi olabilme, çocuklarına eşit ve adil davranılması, sağlık ve güvenliğini sağlama, okul etkinliklerine katılabilme, öğrenciye ait bilgilerin gizli tutulmasını isteme, öğretmenleri ile görüşebilme gibi haklara sahiptir. Velinin sorumlulukları arasında ise çocuğunu derse hazırlama, derslerine ve ödevlerine gerekli yardımı sağlama, çocuğunun eğitim durumunu takip etme gibi faktörler yer almaktadır (Aydın, 2006).

2.8.9. Okul Yönetimi-Öğrenci-Veli İlişkileri

Öğrencilerin okuldaki başarılarının devamlılığı için öğretmen veli ilişkisi önem taşımaktadır. Okuldaki eğitimin başarıya ulaşmasında velilerin önemi derecede etkisi bulunmaktadır. Yapılan birçok araştırma veli-okul ilişkilerinin çocuğun eğitimde ki başarısına etki ettiğini destelemektedir (Aydın, 2006).

Eğitimci kaliteli bir eğitimin sağlanabilmesi için, karşılaştığı sorunları yetkili birime bildirmektedir. Aynı zamanda, öğrencilerin kaliteli bir eğitim alabilmesi için yöneticiler ile iyi bir hizmet alınmasını sağlama amacıyla işbirliği yapmaktadır. Bir başka açıdan eğitimci, öğrencilerin sosyal, duygusal, kültürel, ahlaki, düşünsel becerilerinin gelişimini sağlamak ve yeteneklerini ortaya çıkarmak için veliler ile işbirliği yapmaktadır. Yeterli ilgi verebilmeleri için velileri bilgilendirip, yönlendirmektedir. Veliler arasında ırk, din, dil, meslek ve statü ayrımı yapılmadan iletişim kurulmaktadır (Atalay, 2017).

Okul yöneticileri iyi bir eğitimin güvenli, sağlıklı bir ortamda sağlanması için gereken önlemleri almaktadır. Öğretmenler, öğrenciler ve veliler arasında din, dil, ırk, cinsiyet ve statü ayrımı yapmadan görüşlerini bildirmekte ve eşit bir şekilde ayırmaktadır. Öğretmen, öğrenci ve velilerin sorunlarını açık bir şekilde ifade etmelerine olanak sağlar ve çözüm arayışı için onlarla işbirliği içinde olmaktadır (Atalay, 2017).

2.9. Etik Sistem ve Türleri

Etik sistemleri ile ilgili dörtlü bir sınıflandırma yapılmaktadır. Bu sınıflandırmanın her birinde farklı bir etik sistemi temsil etmektedir. Sınıflandırılan bu sistemler; yararçı etik, ödev etiği, aydınlanma etiği ve kişisel etikten oluşmaktadır (Pelit ve Güçer,2006). Tablo 2'de bu etik sistemleri hakkında bilgi verilmektedir.

Tablo 2.2. Etik Sistemler

ETİK SİSTEM	TEMSİLCİSİ	
Amaçlanan Sonuç Etiği	John Stuart Mill (1806-1873)	Bir eylemin ahlaki boyuttaki doğruluğunu, amaçlanan sonuçlar belirler.
Kural Etiği	Immanuel Kant (1724-1804)	Bir eylemin ahlaki boyuttaki doğruluğunu, standartlar ve yasalar belirler.
Toplumsal Sözleşme Etiği	Jean Jack Rousseau (1712-1778)	Bir eylemin ahlaki boyuttaki doğruluğunu, belli bir toplumun norm ve gelenekleri belirler.
Kişisel Etik	Martin Buber (1878-1965)	Bir eylemin ahlaki boyuttaki doğruluğunu, kişinin kendi vicdanı belirler.

Kaynakça: Pelit ve Güçer, 2006.

Etiğin türleri konusunda çeşitli görüşler ortaya atılmıştır. Genel olarak ele alınan üç etik türü bulunmaktadır. Bunlar; betimleyici etik, normatif etik ve metaetik olmaktadır (Kesgin, 2009).

2.9.1. Betimleyici etik.

Betimleyici etik, ahlak alanına bilimsel yaklaşımının sonucunda orta çıkmıştır. bu bağlamda betimleyici etik, ahlak ve ahlaki eylem doğrultusunda, olan ve olması gereken olgularla ilgilenmektedir. Yani, ahlaki inançlarımız ile ilişkili olan sosyolojik ve psikolojik olguları ifade etmektedir. bu etik anlayışın norm veya kural belirlemek yerine, sadece insan davranışlarını gözlemlemekte ve sonuçlarını betimlemektedir (Yıldırım, 2010).

Bu yaklaşımda etik seyirci veya gözlemci konumunda ahlaki olgu ve olaylara dışarıdan bakmakta, olayları bilimsel olarak gözlemlemekte, betimlemekte ve

açıklamaktadır. Bir diğer taraftan, hangi değerlerin benimsenmesi, hangi ideallerin peşine düşülmesi gerektiği sorularına cevap vermemektedir (Karakaş, 2008). Ahlak bilimi olarak öne çıkan bilime betimsel işlevinde eklenmesi, insanların hangi eylemlerinin ahlaki olduğunu, bu ahlaki eylemin ortaya çıkma sürecinin nasıl olduğuna dair bulguların ortaya konmasındaki çabadır. Betimsel ahlak için önceden var olan ahlak normlarının bulunması şart olmaktadır. Buda normatif etiğin varlığının betimleyici etik için şart olduğunu göstermektedir.

2.9.2. Normatif etik.

Normatif etiğin ilgilendiği kıstaslar aşağıda yer almaktadır;

- Nasıl eylemde bulunmalı?
- Nasıl yaşamalı?
- Nasıl bir insan olmalı? (Yıldırım, 2010).

Normatif etikte ahlaki normların betimlenmesinden çok temellendirilmesi gerçekleşmektedir. Normatif etik, oluşturduğu kural ve ilkelerle insanların ahlaki eylemlerini düzenlemektedir. Davranışları düzenlerken, neyin doğru veya yanlış olduğunu, neyin iyi ve kötü olduğunu, bazı durumlarda ne yapıp yapılmaması gerektiği, hangi amaçlarının peşinden gitmeleri gerektiğini ve hayatlarını nasıl sürdürmeleri gerektiğine değinmektedir. Aynı zamanda, normatif etik bireylere rehber olmakta ve kullanması gereken normları sağlamaktadır. Yaşamamızı nasıl sürdürmemiz gerektirdiğini bildiren ahlaki ilkeleri de içermektedir. Adil bir toplumun hangi unsurları içermesi gerektiğini araştırırken, bir insanı ahlaken iyi olarak tanımlayacak unsurları da belirtmektedir (Yıldırım, 2010).

2.9.3. Meta etik.

Etik türlerinden biride analitik veya eleştirel etik olarak tanımlanan metaetik olmaktadır. Metaetik, Anglo-Sakson felsefesi geleneğinden ortaya çıkmıştır. 20. yüzyılda ortaya çıkan analitik felsefenin doğal bir sonucu olarak, olgunun niteliği, öznel-nesnel durumlarını analiz etmektedir. Bu etik görüşe göre, ahlak filozoflarının görevi insanlara normatif ilkeleri sağlamak değil, ahlaki ilkeleri analiz etmek ve ahlaki davranışların ölçütlerini tartışarak açıklığa kavuşturmasıdır. iyi ve kötü gibi

ahlaki terimlerin hangi anlamlarda kullanıldığını mantık çerçevesi dahilinde sorgulanmasını sağlamaktadır (Kesgin, 2009).

Metafizik teorilerinde de iki farklı görüş bulunmaktadır. İlki, etik değerlerin insandan bağımsız var olduğunu savunan bilişçilerdir. İkincisi ise, etik değerlerin insandan bağımsız olamayacağını savunan gayribilişçilerdir. Bir diğer taraftan metaetik çeşitli sınıflandırmalara da tabi tutulmaktadır. Sezgici etikten dolayı oluşan zorlukları gidermek için ve bilişselci olarak ortaya çıkan doğalcı etik de ahlaki yargıların deneysel yargılar gibi doğrulanabilir olmasını savunmaktadır. Bir diğer tarafta ise bilişselci etiğin zıt kutbunda yer alan duygucu metaetik yer almaktadır. Bu görüşte ahlaki değerler deneyim yolu ile doğrulanamaz ve matematik biliminde olduğu gibi ispatlanamaz. Ahlaki yargılar ispatlanamaz ve emredici bir şekilde ortaya çıkan bu yargılar insanlara tercih yapma zorunluluğunda bırakılmaktadır (Kesgin, 2009).

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde öncelikle; araştırmanın kapsamı, önemi, çıkış noktası olan probleme, kısıtlılığın ve uygulanan araştırma yöntemine, çalışma grubuna yer alan katılımcı bilgilerine ve değişkenlere ait ölçeklere yer verilmiştir. Son olarak da elde edilen verilerin analizi yapılmıştır ve bulgular dahilinde sonuç ve önerilerde bulunulmuştur.

3.1. Araştırmanın Kapsam ve Önemi

Çalışmanın genel olarak ele aldığı konuyu incelersek, ortaöğretim kurumlarında etik ilkelerin incelenmesi olmaktadır. Literatür taramalarında elde edilen veriler, etik ilkelerin daha çok ilköğretim düzeyinde uygulanmasına ilişkin veriler elde edilmiştir. Bu nedenle çalışmanın önemlerinden biride, daha önce etik konusunu ortaöğretim düzeyi için çok araştırma alanı olmamasıdır. Bu çalışmada incelenen ortaöğretim eğitim kurum düzeyi çalışmanın önemleri arasında yer alırken, daha önce meslek lisesinde etik görüş ile ilgili nitel bir çalışmaya literatür araştırmalarında nadir rastlanması çalışmanın bir başka önemi göstermektedir.

Çalışma, İstanbul ilinin Eyüp ilçesinde yer alan Haydar Akçelik Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi'nde yapılmaktadır. Çalışmanın sınırlılıklarından biri, İstanbul ili ve Eyüp ilçesindeki tek bir okul ile kısıtlanması olmaktadır. Çalışmanın diğer sınırlılıkları; öğrenci ve öğretmen sayısı, cinsiyeti, yaşı, branş ve deneyim yılı olmaktadır.

Çalışma sadece öğrencilere yada öğretmenlere gibi tek bir gruba yönelik olmamaktadır. Seçilmiş olan meslek lisesinde ki öğrencilerin, öğretmen ve yöneticilere ait etik görüşlerine, öğretmenlerinde yöneticilere ait etik görüşlerine yer verilmesi çalışmanın bir diğer önemini desteklemektedir. Meslek lisesini örneklem olarak seçilmesinde ki temel amaç bu konu hakkında az çalışmanın olması ve konuyu çalışma ile zenginleştirip aydınlatmak olmaktadır. Lise kurumunun seçilmesinin bir diğer nedeni ve önemi, lise döneminde öğrencilerin psikolojik gelişiminin daha farklı, hassas ve stresli boyutta olması ile ahlaki görüşleri arasında ilişkinin ortaya konması olmuştur.

Çalışmanın konu kapsamı meslek lisesinde ki etik görüşlere yer verilmesi çerçevesinde belirlenmiştir. Birinci bölüme, etik ve ahlak kelimelerinin kavramsal açıklamalarına yer verilmesi ile başlanılmıştır. Kavramsal açıklamalarda; etik ilkeleri ve ahlak normlarına yer verilmiştir. Etik olan ve olmayan normların tanımı ve bunların davranışlara yansımaları da ele alınmıştır. Buna ek olarak; bir davranışın etik yapan ve etkileyen etmenlerde belirtilmiştir. Etik kavramı neye göre değişkenlik gösterir, bireysel, toplumsal, mesleki ve eğitimde etik kavramlarına yer verilmiş olup; eğitim yönetimine ve mesleki sorumluluklarının açıklanması sağlanmıştır. Aynı zamanda; öğretmen mesleğinin etik olan davranışlarına ve öğrencilere, velilere, yöneticilere karşı olan sorumlulukların yer verilmiştir. Okul yönetimi, öğretmen, öğrenci ve veli ilişkisi etik çerçevesi dahilinde incelenmiştir. Çalışmanın ikinci bölümünde ise; etik kuramının değerlerine, yaklaşımlarına, tür ve kuramlarına yer verilmiştir. Üçüncü bölümde ele alınacak yöntemin detayı yer almıştır. Araştırmanın niteliğine ve uygulanacak yöntemine, çalışma evren ve örnekleme, araştırmanın yola çıktığı problem sorusuna ve varsayımlarına bu bölümde yer verilmiştir. Aynı zamanda araştırmadan elde edilen verilere ve analizine de yer verilmiştir. Dördüncü bölümde öğrenci ve öğretmenlere uygulanan mülakat tekniğinin sonucunda yer alan etik görüşler yer almaktadır. Mülakat tekniği sonucunda yer alan bulgular detaylıca anlatılmıştır. Beşinci bölümde ise, tüm bu çalışmanın araştırmaları sonucunda ulaşılan sonuç ve öneriler yer almaktadır.

Bu çalışma eğitim kurumunda görev yapan öğretmen ve yöneticileri, aynı zamanda öğrencileri de kapsamaktadır ve bu kurumun insanlara yönelik hizmet sektöründe yer alması çalışmanın önem konusunu oluşturmaktadır. Öğretmenlerin ve yöneticilerin alan bilgilerinin ve davranışlarının ne boyutta olduğunun ölçülmesi ve geleceğe yönelik eğitim standartlarının oluşturulmasına çalışma ile öncülük edebilmektedir. Ayrıca, mülakat soru tekniği ile nitel bir çalışma olması ve sonucunda eğitim sektörüne ışık tutmasıyla önemini göstermektedir.

3.2. Araştırma Modeli

Çalışmanın araştırma modelini nitel araştırma yöntemi oluşturmaktadır. Nitel araştırma yönteminin uygulanmasının sebeplerinden biri doğal ortamda gerçekleşmesinden dolayı yaşananları ve algılarını anlamlandırma, yorumlama için elverişli bir yöntem olmasıdır. Etik gibi sosyal olguları araştırmak isteyenler gözlem ve

mülakat gibi niteliksel yöntemlere başvurarak olgunun altında yatan nedenleri ve daha iyi anlamlandırmayı sağlamaktadır. Nitel araştırma ile elde edilen sonuçların genellemesi ile etik olgu bilimine ilişkin derinlemesine bilgi elde edilmektedir (Yaman, Mermer ve Mutlugil 2009). Çalışmada nitel araştırma yönteminin kullanılmasının diğer sebebi araştırmaya katılan kişilerin sahip oldukları deneyimlerinden ortaya çıkanların sistematik bir şekilde anlamlandırmasıdır (Atalay, 2017).

Nitel araştırmanın katkısı, konu hakkında görüşü alınan kişilerin bakış açılarını görebilmeyi ve bakış açılarının oluşmasını sağlayan sosyal süreçlerin sağlamasıdır. Bu araştırma yöntemi araştırmanın her aşamasında esneklik sağlamaktadır. Nitel araştırmanın özünde, duruma göre yaklaşma ve yöntem geliştirme yer almaktadır. Nitel araştırma keşfedici özelliğe sahiptir. Bu tür keşfedici özelliğe sahip araştırmalar, konu üzerinde az çalışmaya sahip olan araştırmaları aydınlatmada kullanılmaktadır (Atalay, 2017).

Nitel araştırma gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi yöntemlerin doğal ortamında kullanıldığı ve algılandığı bir araştırma türüdür. Bu araştırma yöntemi; psikoloji, sosyoloji, eğitim gibi birçok bilim alanında insan ve toplum davranışlarını incelemektedir. Bu davranışları sayı ile açıklamak zordur, bu nedenle nitel araştırma ile davranışların niçin, nasıl oluştuğunu anlamaya yardımcı olmaktadır. Nitel araştırma ile insanlar kendi dünyalarını ve içinde bulunduğu toplumu anlamaya çalışmaktadır. Nitel araştırmanın avantajları arasında özel durumun gerçekliğini yansıtması, sonuçlar doğrultusunda kuram üretmesi, farklı faktörlerin daha kolay anlaşılması ve araştırma sonuçlarının daha yüksek uygulanabilir olması yer almaktadır (Akman, 2014).

Nitel araştırma yönteminin uygulanması için üç temel konunun dikkate alınması gerekmektedir. Bunlardan ilki, araştırmanın temeli olan kuramsal çerçevenin açık bir şekilde oluşturulmasıdır. İkincisi; araştırmacı sistematik, yapılabilir ve esnek bir strateji oluşturmalıdır. Son olarak üçüncüsü ise; yapılan araştırmanın sonucunun, okuyucunun anlayabileceği ve tutarlı bir rapora dönüşmesi olmaktadır. Kuramsal çerçeve oluşturulduktan sonra, görüşmelerin esnek bir şekilde yapılması ve soruların tekrar edilmesi daha derinlemesine yanıtların sağlanması için

önemli olmaktadır. Görüşmelerde soruların ana konudan uzaklaşmamasına dikkat edilmelidir (Atalay, 2007).

Akman'a (2014) göre, nitel araştırmaların insan davranışları üzerinde daha derinlemesine anlamlar kazandırmasının yanı sıra bazı sınırlılıkları da bulunmaktadır. Bunlar aşağıda sıralanmaktadır;

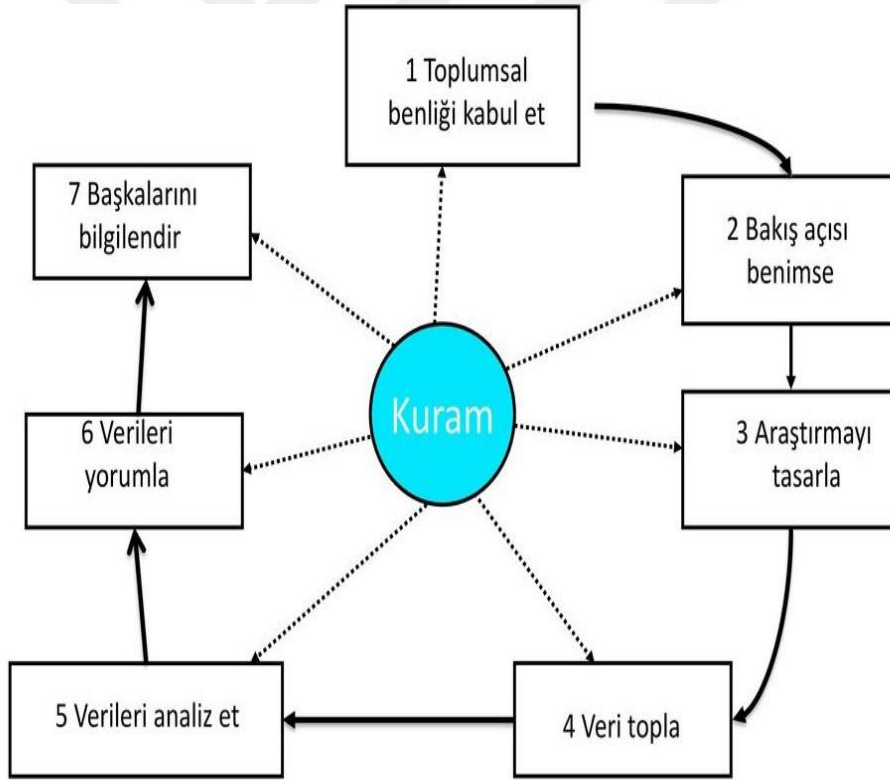
- Görüşmeye alınan bireylerin, yaşadıklarını veya hissettiklerini olduğu gibi aktarması zordur.
- Verilerin analizinde bireylerin sahip oldukları önyargı etki etmektedir.

Nitel araştırmayı “... araştırmacının kendiliğinden, doğal olarak oluşan olguları tüm karmaşıklığı içinde incelemesi, irdelemesi” olarak ifade etmek mümkündür (Fraenkel ve Wallen,2000). İşte bu bilgi ve beceri isteyen araştırma sürecine hakim olabilmek için gereken alt yapıyı okuyuculara sunmak üzere hazırlanmış bir giriş kitabı niteliğindeki Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri’ araştırma yöntemleri hakkında geniş ve özlü bir anlatım yoluyla nitel araştırma yöntemlerini özlü bir şekilde açıklamıştır. Rönesans ile başlayan pozitivist/akılcı paradigmanın 20. yüzyılın başlarından itibaren pozitivist ötesi/yorumlamacı paradigmaya doğru evrildiğini ifade eden Yıldırım ve şimşek(2016), yaşanan ‘bilimsel devrim’ e işaret ediyorlar. “Belirli bir zamandaki bilimsel toplulukça kabul edilmiş yöntem, problem alanı ve çözüm standartlarının kaynağı” (Kuş, 2003) olarak açıklanabilecek paradigmalarda değişmesinin sosyal bilimlerdeki yansımaları ise “...sosyal bilimlerde artık yavaş yavaş fen bilimlerinin kavramları ve yöntemleri yanında, kendi doğasına özgü kavramlar ve araştırma yöntemleri bulmaya başlamaktadır” şeklinde dile getiren Yıldırım ve şimşek (2016), “Sosyal olgular, sosyal davranışı belirleyen genellenebilir yasalar türetmek yoluyla değil, bir durumun kendine özgü boyutlarının ayrıştırılması ile” anlaşılabileceğini ve bunun da farklı araştırma yöntemleri ve teknikleri gerektirdiğini belirtiyorlar.

Kültür Analizi, Olgubilim, Kuram Oluşturma, Durum Çalışması ve Eylem Araştırması nitel araştırma desenlerinin tek tek ele alınarak ‘temel özellikleri ve farklı boyutları’ ile irdelendiği görölüyor. Araştırma desenini kısaca araştırmanın odağı, veri toplama teknikleri ve veri analiz gibi araştırma evrelerinin birbiriyle tutarlı olmasına rehberlik eden bir strateji olarak özetleyen Yıldırım ve şimşek(2016)

her bir desenin ne olduğunu ne tür problemler üzerine yoğunlaştığını, temel araştırma amaçlarının neler olabileceğini, hangi veri toplama araçlarının kullanılabileceğini ortaya koyuyorlar.“Yıldırım ve Şimşek (2016)” araştırmanın başında oluşturulan kavramsal ve yöntemsel yapı süreç içerisinde değişikliklere uğrayabilir. Yani, araştırma süreci içerisinde araştırmanın yönü değişebilir, yeni problemler ortaya çıkabilir ve yeni yöntemlere başvurulması gerekebilir” temel düşüncesinden hareketle nitel araştırmanın doğrusal bir süreci değil döngüsel bir süreci takip ettiğini belirtiyorlar.

Nitel yöntemin dışında kullanılan bir başka araştırma yöntemi ise nicel yöntemidir. Nicel araştırma yönteminde genelde anket yöntemi, nicel araştırma yönteminde ise gözlem ve mülakat yöntemlerine başvurulsa da izledikleri aşamalar, uygulama alanları ve yöntemleri bakımından farklılıkları bulunmaktadır.

Şekil 3.1. Nitel Araştırma Süreci Aşamaları

3.3. Araştırmanın Çalışma Grubu

Araştırmanın Çalışma Grubunu, İstanbul ilinde yer alan Eyüp ilçesinde ki Haydar Akçelik Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi oluşturmaktadır. Araştırmaya, lisede eğitim gören öğrenciler ve görev alan öğretmenler katılmaktadır. Lisede görev alan toplam öğretmen sayısı 75 olup bunların 12'si ücretli öğretmen ve 1053 öğrenci bulunmaktadır. Meslek lisesinde toplamda beş farklı alan yer almaktadır. Bu alanlar; sanat tasarımı, inşaat teknolojileri, giyim ve üretim teknolojileri, halkla ilişkiler ve organizasyon ve çocuk gelişimi olmaktadır. Öğrenci seçimi rastgele her alandan beş öğrenci seçerek toplamda 25 öğrenciden oluşacak şekilde olmaktadır. Kız meslek lisesi olduğumuz için öğrencilerimizin tümü kız olacaktır. Öğretmen seçimi, cinsiyet ve çalışma süreleri dikkate alınarak yapılmıştır. Toplamda yirmi öğretmenin yer aldığı araştırmada cinsiyet faktörüne bakıldığında 10 erkek, 10 bayan eşit olacak bir şekilde öğretmen sayısı yer almaktadır. Öğretmen seçiminin iş deneyimine göre ayrılması aşağıda yer almaktadır:

- 1-5 yıl deneyimi olanlardan 5 kişi,
- 5-10 yıl deneyimi olanlardan 5 kişi,
- 10-20 yıl deneyimi olanlardan 5 kişi,
- Ücretli öğretmenlerden de yine 5 kişi seçilmektedir.

Tablo 3. 1. Ankete Katılan Öğrencilere İlişkin Demografik Bilgilerin Dağılım Tablosu

Kişisel Bilgiler (N= 25)		F	%
Cinsiyet	Bay	0	0
	Bayan	25	100
Meslek Alanı	Sanat Tasarımı	5	20
	İnşaat Teknolojileri	5	20
	Giyim ve Üretim Teknolojileri	5	20
	Halkla İlişkiler ve Organizasyon	5	20
	Çocuk Gelişimi	5	20
Annenin Eğitim Düzeyi	İlkokul	11	44
	Ortaokul	7	28

	Lise	4	16
	Üniversite ve üstü	1	4
	Okur yazar değil	2	8
Babannın Eğitim Düzeyi	İlkokul	4	16
	Ortaokul	11	44
	Lise	8	32
	Üniversite ve üstü	1	4
	Okur yazar değil	1	4

Çalışma kapsamında araştırmaya katılan grubun öğretmenlere ilişkin bilgiler aşağıdaki gibidir.

Tablo 3.2. Araştırmaya Katılan Öğretmenlere İlişkin Bilgilerin Dağılım Tablosu

Kişisel Bilgiler (N= 20)		F	%
Cinsiyet	Bay	5	25
	Bayan	15	75
Meslek Alanı	Sanat Tasarımı	1	5
	İnşaat Teknolojileri	2	10
	Giyim ve Üretim Teknolojileri	4	20
	Halkla İlişkiler ve Organizasyon	-	0
	Çocuk Gelişimi	6	30
Branşı	Kültür derslerinden (coğrafya, felsefe, tarih, matematik, İngilizce, biyoloji)	7	35
İş deneyimi	1-5 yıl	5	25
	5-10 yıl	5	25
	10-20 yıl	5	25
	Ücretli Öğretmen	5	25

Çalışma grubunun mesleki kıdem yılları, deneyimleri ve branşları birbirinden farklı olan bu öğretmenlerin aynı özel okulda çalışması kurumun ihtiyaç analizinin yapılmasına olanak tanıyarak, ortaya çıkan bulgulara göre yapılması gerekenlerin planlanmasını sağlayacaktır.

Araştırmacının kolay ulaşılabilir örnekleme yöntemini seçerek, çalışma grubunu, çalıştığı okuldaki öğretmenler olarak belirlenmesi, araştırmacıya rahatlıkla ulaşabileceği, uygulayabileceği ve gözleyeceği bir imkan sunmaktadır. Bu çalışmada örneklem olarak ise “amaçlı örnekleme yöntemlerinden, kolay ulaşılabilir durum örnekleme” (Yıldırım ve Şimşek, 2016) kullanılmıştır. Araştırmanın tek okulda gerçekleştirilmesinden ve bu okulun araştırmacının görev aldığı okul olması sebebiyle bu durum kolay ulaşılabilir örnekleme girmektedir. Kolay ulaşılabilir örnekleme yöntemi araştırmayı hızlandırır ve uygulamasını kolaylaştırır (Yıldırım ve Şimşek, 2016).

Araştırmaya katılan 20 öğretmen ve 25 öğrenciden oluşan çalışma grubunun demografik istatistikleri aşağıdaki tablolarda verilmiştir.

Tablo 3.3: Araştırmaya Katılan 25 öğrenciden oluşan çalışma grubunun demografik istatistik tablosu

SINIFI	CİNSİYETİ	YAŞI	ÖĞRENİM DURUMU		MESLEĞİ		İLÇESİ
			ANNE	BABA	ANNE	BABA	
Giyim üretim	kız	16	ilkokul	ortaokul	evhanımı	tekstil	gaziosmanpaşa
Giyim üretim	kız	17	lise	lise	memur	şöför	gaziosmanpaşa
Giyim üretim	kız	17	ortaokul	ortaokul	tekstil	yok	gaziosmanpaşa
Giyim üretim	kız	18	ilkokul	açık lise	evhanımı	serbest meslek	gaziosmanpaşa
Giyim üretim	kız	18	ilkokul	üniversite	evhanımı	avukat	sultangazii
Çocuk Gelişimi	kız	16	lise	lise	reklamcılık	halkla ilişkiler	eyüp
Çocuk Gelişimi	kız	16	ortaokul	ortaokul	satış danışmanı	emekli	gaziosmanpaşa
Çocuk Gelişimi	kız	17	ortaokul	lise	evhanımı	serbest meslek	sultangazii
Çocuk Gelişimi	kız	17	ortaokul	lise	evhanımı	esnaf	sultangazii
Çocuk Gelişimi	kız	18	ilkokul	ortaokul	bakıcı	emekli	sultangazii
Halkla ilişkiler	kız	16	okur yazar	ortaokul	evhanımı	temizlik görevlisi	eyüp
Halkla ilişkiler	kız	16	ilkokul	ilkokul	tekstil	aşçı	bayrampaşa
Halkla ilişkiler	kız	17	ilkokul	ilkokul	evhanımı	serbest meslek	gaziosmanpaşa
Halkla ilişkiler	kız	17	ilkokul	ortaokul	evhanımı	kasap	fatih
Halkla ilişkiler	kız	17	ilkokul	ortaokul	evhanımı	güvenlik görevlisi	gaziosmanpaşa
İnşaat teknolojileri	kız	16	ilkokul	ortaokul	evhanımı	inşaat	okmeydanı
İnşaat teknolojileri	kız	16	ilkokul	ilkokul	evhanımı	emekli	gaziosmanpaşa
İnşaat teknolojileri	kız	17	ortaokul	lise	evhanımı	ayakkabıcı	cebeci
İnşaat teknolojileri	kız	17	yok	ilkokul	yok	yol bakım işçisi	eyüp
İnşaat teknolojileri	kız	18	okur yazar	lise	evhanımı	tatlıcı	alibeyköy
Sanat tasarımı	kız	16	ortaokul	ortaokul	evhanımı	emekli	gaziosmanpaşa
Sanat tasarımı	kız	16	lise	ortaokul	evhanımı	tekstil	eyüp
Sanat tasarımı	kız	17	lise	lise	evhanımı	tekstil	eyüp
Sanat tasarımı	kız	17	ortaokul	ortaokul	evhanımı	emekli	gaziosmanpaşa
Sanat tasarımı	kız	18	ortaokul	lise	evhanımı	işçi	gaziosmanpaşa

Tablo 3. 4: Araştırmaya Katılan 20 Öğretmende Oluşan Çalışma Grubunun Demografik İstatistik Tablosu

BRANŞI	CİNSİYETİ	YAŞ ARALIĞI			MESLEKİ KIDEM YILI			ücretli
		30-40	41-50	50- üstü	1-5 yıl	5-10 yıl	10-20 yıl	
giyim	erkek	1			1 kişi			x ücretli
giyim	kadın			2			2	
çocuk gelişimi	kadın		1	2		1	2	
matematik	kadın	1				1		
halkla ilişkiler	kadın	1			1			
coğrafya	kadın	1				1		
sanat tasarımı	erkek		1			1		
giyim üretim	kadın	1			1			x ücretli
görsel sanatlar	erkek		1				1	
ingilizce	erkek	1			1			
tarih	erkek	1			1			
biyoloji	kadın	1			1			
okul öncesi	kadın	2			2			x ücretli
felsefe	kadın	1			1			x ücretli
edebiyat	kadın		1			1		
inşaat	erkek	1			1			

3.4. Veriler ve Analizi

Öğrencilerin öğretmenlerin ve yöneticilerin etik olan ve olmayan davranışlar hakkındaki görüşlerini elde etmek için anket yöntemi uygulanmıştır. Aynı zamanda öğretmenlerin kendi mesleki etik anlayışını, mesleklerini icra ederken karşılaştıkları sorunları, meslektaşlarının etik olan ve olmayan davranışları, öğrencilerin etik olan ve olmayan davranışları ölçebilmek içinde anket uygulanmıştır. Öğretmenlerin öğrencileri ile ilgili sorumlulukları, görevle ilgili sorumlulukları, öğrencilere örnek olabilecek davranışlar sergilemesi, meslektaşları ile olan ilişkileri, yöneticilerin ve öğrencilerin sergilemesi gereken davranışlar ile ilgili etik görüşlerin alınması için daha önceden yapılan araştırmalardan faydalanılarak hazırlanmıştır.

BÖLÜM IV

BULGU VE YORUMLAR

Çalışmanın bu bölümünde, ortaöğretim kurumlarında öğretmen ve öğrencilerin etik ilkelere ilişkin görüşleri kodlanmış, elde edilen bulguları süzülerek yansıtılmıştır.

4.1. Öğretmenlerin Etik Algıları

Katılımcılara "etik nedir?" özellikle eğitimde etik kavramının neyi ifade ettiği sorulduğunda; iş ahlakı, eşit iş dağılımı, vaktinde görevlerini yerine getirme, dürüst olma, adil olma, şeffaflık, vicdan, çocukları sevme-şefkatli olma, hoşgörü, eşitlikçi, çocukların birbirinden farklı olduğunu kabul etme, ahlak, saygı-sevgi, adalet, tarafsızlık, öğrenci-personel hakları gözetmek benzeri şekilde görüşler belirtmişlerdir.

Katılımcılardan biri eğitimde etiği ahlakla özdeşleştirmiş bu konudaki görüşünü, *"Etik biraz ahlak ile alakalı diye düşünüyorum ya da okul içerisinde herkesin kendine göre belli sorumlulukları var onları yerine getirebilme derecesi ile olabilir ahlak biraz daha geniş bir kavram saygı sevgi içerisinde özveri olabilir hoşgörü olabilir bunların hepsinin içerildiği bir kavram diye düşünüyorum olmazsa olmaz çünkü eğitimde insan yetiştiriyoruz öyle değil mi. Biz örnek olmadıktan sonra çocuklardan çok bir şey beklememiz mümkün değil"* şeklinde ifade etmiştir.

Etiği bir diğer katılımcı vicdan olarak tanımlamış ve görüşlerini, *"Etik özellikle öğretmenlik mesleğinde önemli bir faktördür. Öğretmenlik bir vicdan mesleğidir. Yani 1 milyon tane öğretmen var Türkiye'de ama hepsi eşit şartlarda işini yapıyormuş gibi görünse de aslında dediğim gibi çok fazla özveriyle işini yapan öğretmen de var, tamamen yapmış olmak için yapan, baştan savma yapan öğretmen de var. Öğretmenlik mesleği kesinlikle ekmek kapısı olarak görülmemeli bence. Çünkü bu iş sevmeden yapılacak bir iş değil"* belirtmiştir.

Etik kavramını eğitimde öğretmen etiğini "adil olma" şeklinde nitelendiren bir başka katılımcı ise, *"insan ilişkilerine dayalı olduğu için eğitim konusu da, adil olmak gerektiriyor hani bütün öğrencilere adil yaklaşmak, sevecen olmak, sevgi dolu olmak yani gerçekten o gerekiyor, bizim işimizde, sabırlı olmak"* olarak belirtmiştir.

Etiği "iş ahlakı" olarak tanımlayan bir katılımcının ise bu konudaki görüşleri *"iş dağılımı eşit bir şekilde yapılıyor. Kişiye göre hareket edilmiyor bence bu önemli. Herkes üzerine düşen görevi yerine getirmeye çalışıyor. Görev ve sorumluluklar zamanında yerine getiriliyor."* şeklinde vurgulamıştır.

4.1.1. Öğretmenlerin Eğitim Yöneticileri Hakkındaki Etik Görüşleri

Öğretmenlerin, eğitim yöneticilerinin etik tutumlarına ilişkin görüşlerine yer verilecek bu başlık altında eğitim yöneticilerinin etik nitelikleri ve eğitim yöneticilerine etik tutum kazandırmaya dair öğretmenlere yöneltilen sorulara verilen yanıtlara değinilecektir. Öğretmenler, "ideal etik yöneticisi nitelikleri nelerdir?" sorusuna güven verebilmeli, adaletli olması, iyi bir koç olabilmeyi bilmeli, dengeyi iyi kurabilmeli, yanlı olmaması, yöneticinin örnek olması, bazı değerlere sahip olmalı,yasaları iyi bilmeli onlara uygun davranmalıdır, insanlarla diyalogu iyi olmalıdır, Türkçeye hakim olmalı, lider, lokomotif olmalı, İşini sevmeli, çalışkan olmalı, insanlarla iletişimi iyi olmalı, iyi ilişkiler kurabilmeli, kendini yetiştirmeli, yenilikleri takip etmeli şeklinde yanıtlar alınmıştır.

Katılımcıların (öğretmen 1), eğitim yöneticisinde örnek olma niteliği üzerine görüşü,"*müdür yardımcıları ile ilişkilerinde farklı davranıp bize ilişkilerinde çok farklı davranmaması gerekiyor örneğin biz sabah derse geliyoruz yani ilk okula geldiğimiz zaman müdürümüzde erken vakit geliyor akşama kadar okulda bu anlamda örnek olmalı yani öğleden sonra da gelebilir ancak okula yöneticisinin davranışlarıyla tavırlarıyla her yönüyle örnek olması gerektiğini düşünüyorum"* şeklindedir.

Eğitim yöneticilerinin adil olması ve güven vermesi gerektiğini ifade eden katılımcının (öğretmen 1) bu konudaki görüşleri, "*Çalışanın insan olduğu kurumda adaleti sağlamak ne kadar mümkün olabilir sonuçta karşımızdaki kişi de bir insan o da hata yapabilir ama mümkün olduğu kadar karşıdaki kişilere danışıp onların fikirlerini alıp ve onların fikirlerinden de yararlanıp bir şey yapılabildiğini okula göstermesi lazım diye düşünüyorum"* yönündedir.

Eğitim yöneticilerin bir talkım değerlere sahip olması gerektiğini ifade eden bir katılımcı ise (ğretmen 2), "*yaptığımız işte insan yetiştiriyoruz ve insanlarla sürekli diyalog halinde olduğumuz için onların duygu ve düşüncelerine saygı duyup hoşgörüyle karşılamamız gerekiyor,ihtiyaçlarını nemsememiz gerekiyor ve elimizden geldiğince uygun ortamlar yaratmamız gerekiyor*" şeklinde görüşlerini belirtmiştir.Katılımcı (ğretmen 2) iyi bir eğitim yöneticisinin "*yasaları iyi bilmeli ve onlara uygun davranmalıdır,adil olmalıdır,insanlarla diyalogu iyi olmalıdır.Türkçeye hakim olmalı ve iyi kullanılmalıdır,diksiyonu ve üslubu önemlidir geliştirici olmalıdır*" şeklinde olması gerektiğini ifade etmiştir.

Eğitim yöneticilerine etik tutum kazandırmada katılımcıların görüşleri ise, aldıkları eğitim, dışa açık olma, şikayetlerin değerlendirilmesi, mekanizmaların işlemesi, kontrol mekanizması gerekliliği, iyi eğitim alma, etik kurallardan haberdar olma, doğru kişileri seçme, bu işe yatkınlık, uygunluk şeklinde olmuştur.

Tablo 4.1: Öğretmenlerin Eğitim Yöneticileri Hakkındaki Etik Görüşleri ile ilgili soru analiz tablosu

Öğretmenlerin eğitim yöneticileri ile ilgili etik algısı	Tekrar sayısı	öğretmenlerin eğitim yöneticileri ile ilgili etik algısı	Tekrar sayısı
Ahlaklı ve vicdaklı olandır.	11	Okul yönetiminin etik davranışları öğretmenleri iş doyumunu etkilemektedir.	6
Öğretmen ğrenci ilişkileri daha sıkı olmalıdır. Ahlaki ve etik sınırlar içerisinde.	2	Okul idaresi yönetmelik ve mevzuat dışında hareket etmemelidir.	8
Saygılı, sevgi dolu, adil, eşit ve hoşgörülü olunmalıdır.	9	Okul yönetiminin etik dışı yaklaşımı kaliteyi ve verimi düşürür, motivasyonu ve kuruma bağlılığı azaltır.	3
Öğrenci kayırılmamalıdır. Öğrenciler Eşit tutulmalıdır	9	Okul kurum kültürünün oluşması etik kuralların daha etkin olmasına yrdımcı olur.	2
Ders dışında da öğrencilerle ilgilenilmelidir.	2	Yöneticilerin eğitimlerinin arttırılması gerektiği.	4
Ders motivasyonu hem ğretmen hem de öğrenciler tarafından uygulanan etik kurallar ile artar.	3		
Etik kurallara uymak problemleri azaltır.	12		

4.1.2. Öğretmenlerin ğrenciler Hakkındaki Etik Görüşleri

Öğretmenlerin ğrencilere dair okul prosedürleri kapsamında gösterdikleri tutumlara ilişkin "*başarı belgesi verilirken sadece akademik başarisına değil de öğrencinin tutumuna davranışlarına göre belge verilme başka dallarda başarı*

gösteren öğrencilerin de onurlandırılması için yönetimden destek görüyoruz" görüşler söz konusudur.

Bu konuda bir diğer katılımcının (öğretmen 6) görüşleri ise, *"vicdani olarak kendimizi rahat hissetmemiz için çocuklara hoşgörülü tarafsız adaletli davranmalıyız"* şeklindedir.

Öğretmenlerin öğrencilere karşı adil ve eşit olunması gerektiğini ifade eden bir katılımcı (öğretmen 3), *"öğrenci veya öğretmen okul yöneticilerinde bir ayrımcı bir uygulama görürse öğrencinin okuma şevki öğretmenin işini yapma şevki kırılır"* ifadelerini vurgulamıştır.

4.2. Öğrencilerin Etik Algıları

Öğrenci katılımcıların "etik nedir?" sorusuna yanıtları; ahlak, eğitimde ahlak, saygılı davranış, iltimas olmaması, öğretmen-öğrenci ilişkisinde davranış ve üslup şekli, hoşgörü, adalet, güven, iş motivasyonu ve performansını artırma, öğretmenlerin tutumu, usulünce kurallar şeklinde olmuştur.

Katılımcılardan biri (öğrenci 4) etik kavramından *"değerli şeyleri araştırıp onların ihtiyacı olan şeyleri araştırıp ona göre bir yol çizilmesi gerektiği gibi bir kavram ortaya çıkıyor"* diye bahsetmiştir.

Etik kavramını ahlaki davranış olarak tanımlayan bir katılımcı (öğrenci 2) *"Etik kavramı ahlaki kavramları içeriyor bu yüzden genelde yani okulla ahlak birbirine girmiştir bunun için ailemizden gördüğümüz ahlaki kuralları okula taşıyoruz. Bunun için de okulda sürdürdüğümüz davranışlarımızı, ahlaki kurallarımızı hem öğretmenlerimizi hem de idarecilerimizi yansıtıyoruz."* şeklinde görüşlerini belirtmiştir.

Etik terimini usulünce kurallar şeklinde belirten bir diğer katılımcı (öğrenci 3) *"Eğitimde etik kavramı kuralların usulünce olmasıdır. Örneğin bir öğretmenin öğrencilere karşı ayrımcılık yapmaması, hoşgörülü olması kısaca bize karşı gösterdiği davranış ve tutumlar"* olarak açıklamıştır.

Etiği üslup olarak tanımlayan bir katılımcı (öğrenci 5) *"Etik zaten başlıca bir üslup demek öğrencilerin öğretmenlere karşı ya da öğretmenlerin öğrencilere karşı"*

olan davranış ve üslup biçimleri olarak düşünüyorum" şeklinde görüşlerini belirtmiştir.

4.2.1. Öğrencilerin Öğretmenler Hakkındaki Etik Görüşleri

Katılımcı grubunda öğrenci olanların okul ve sınıf ortamında etik dışı şartlar karşısında tutumunu bir katılımcı (öğrenci 6), *"beni sürekli azarlayan istemiyormuş hissi veren insana katlanamam"* şeklinde ifade etmiştir.

Öğretmenlerin etik olma/olmama hakkında bir katılımcının (öğrenci 7) görüşü, *"öğrenci kayırma, öğrenciyi iyi ve kötü olarak ayırma ve öğrenciyle bağırma yoluyla iletişim kurulmaya çalışılması ise öğrencinin okuldan uzaklaşmasına neden olur"* şeklindedir. Bir katılımcı (öğrenci 3) bu konudaki görüşlerini, *"sorulara en açık şekilde cevap vermesini, eşit davranmasını, kesinlikle yargılama istemezdim"* şeklinde ifade etmiştir.

Bir başka katılımcı (öğrenci 1), ise öğretmenlerin öğrencileri teşvik edici ve etik tutumlarını *"sevgi dolu, güler yüzlü, hoşgörülü olan öğretmen, gözünde değerli olduğunu hissettirebilmesi, kendi hayatından örnek vermesi, bilgi vermesi, bizle ilgilenmesi, tutumu kötü olan bir öğretmenin dersine de otomatik olarak önyargıyla yaklaşıyoruz yani bir öğretmenin kendisini ve dersini sevdirmesi, öğrencilerle samimi olması en önemli tutumlardır"* şeklinde özetlemiştir.

4.2.2. Öğrencilerin Eğitim Yöneticileri Hakkındaki Etik Görüşleri

Eğitim yöneticilerinin tutumlarına karşılık öğrencilerin etik beklentileri ise bir katılımcı (öğrenci 8) yönünden şu şekilde ifade edilmiştir; *"Daha fazla ve farklı, eğlenceli aktiviteler uygulayabilirler. Derse katkı sağlamamız için bir şeyler, geziler olabilir."* Bir başka katılımcı ise öğretmenlerin hem öğrencilerin okula teşvikinde hem de etik tutumlarında görüşü bu amaca yönelik seminer ve sosyal etkinlikler sağlanması yönündedir.

Bu temada eğitim yönetici olma imkanı verildiğinde katılımcıların görüşleri (öğrenci 9-6-8) *"herkese adil davranırdım, disiplin olması şart ama herkes özgür ve istediğini giyebilmeli, ders saatlerini değiştirirdim, devamsızlığı biraz daha çoğaltırdım"* şeklinde olmuştur.

Tablo 4.2: Öğrencilerin Eğitim Yöneticileri Hakkındaki Etik Görüşleri ile ilgili soru analiz tablosu

Öğrencilerin eğitim yöneticileri ile ilgili etik algısı	Tekrar sayısı	öğrencilerin eğitim yöneticileri ile ilgili etik algısı	Tekrar sayısı
Okulun kural ve etik prensiplerinin hem öğrencilere hem de velilere açıklanmasının önemli olduğu.	10	İdarecilerimden biri ya da öğretmenimin adaletsiz ve kaba davranışı okula motivasyonumu ve gelişimimi olumsuz etkiler	10
Hoşgörü ve adaletli ve eşitlikçi olmak	9	Eğitim yöneticilerinin etik davranışları belirsizlikleri ortadan kaldırır.	11
Eğitim yöneticilerinin güven vermesi	9		
Değerler eğitiminin daha etkili işlenmesi	3		
Öğrencinin haklarına saygı duyulması ve önem verilmesi	8		
Öğrencilerin kişisel gelişimlerinde öğretmen ve eğitim yöneticilerinin rolleri önemlidir.	11		

BÖLÜM V

SONUÇLAR VE TARTIŞMA

5.1. Sonuçlar

Okul yöneticilerinin belirlenmesi süreci(kim/kimler okul yöneticisi olacak) ve okulun yönetilmesi bir etik sorumluluk gerektirir. Yönetici seçiminde yöneticiler hukuki sorumluluklarını yerine getirince, etik sorumluluklarını tam olarak yerine getirdikleri anlamına gelmeyebilir. “Etik yükümlülükler proaktif olmayı ya da yasaların ilerisinde yükümlülükler kazanmayı gerektirmektedir”(Aşçıgil,2004). Bu bağlamda eğitim yöneticilerinin eğitim yönetiminde asıl sıkıntısı, bu yönetim dalına özgü değer yargılarının, henüz bir sistem bütünlüğü kazanmamış olmasından doğmaktadır(Bursalıoğlu,2000:108).

5.1.1.Öğrenciler Açısından Eğitim Yöneticileri ve Öğretmenler Hakkında Etik Sonuçlar

Eğitim yöneticilerinin ve özellikle okul yöneticilerinin davranışları büyük önem taşımaktadır. Bu önem, ilk olarak eğitim yöneticisinin okul gibi eğitim işlerini üslenmiş ve doğru davranış kazandırmayı amaçlayan bir kurumun en yetkili temsilcisi olmasından ikinci olarak da eğitim yöneticilerinin hem iş görenler için hem de öğrenciler için bir otorite figürü olarak rol modeli olmaları gerekliliğinden kaynaklanır (Pehlivan, 1998:145).

Yönetici düzenleyeceği toplantılarda sadece çalışanlara değil aynı zamanda öğrencilere de okulun etik prensiplerini sözlü olarak ifade etmeli ve bunları bizzat kendisi uygulamalıdır. Okulda belirlenmiş ilkeler tüm çalışanlara ve öğrenim gören öğrencilere eşit bir şekilde uygulanmalıdır (Aydın, 2001: 162).

5.1.2. Öğretmenler Açısından Eğitim Yöneticileri Hakkında Etik Sonuçlar

Öğretmenlerinin algılarına göre, okul yöneticilerinin yönetimde etik davranışları öğretmenlerin iş doyumunu etkilemektedir.

Okul yöneticilerinin etik liderlik davranış gösterme düzeyleri ile ilgili öğretmen görüşleri, öğretmenlerin meslekte yeni veya eski olmalarına göre değişiklik göstermemektedir. Öğretmenlik mesleğine yeni başlamış veya daha az süredir

çalışan öğretmenlerin görüşleri ile meslekte uzun yıllardan beri çalışan öğretmenlerin görüşleri farklılık göstermemektedir (Gültekin, 2008).

Sonuç olarak ise, yöneticilerin gün geçtikçe etik sorumluluklarına daha çok önem verdikleri, alınan eğitimlerin yöneticilerin bu sorumluluklarını yerine getirmesinde önem arz ettiği görülmekte, bu yüzden yöneticilerin eğitimine verilen önemin daha da artması gerektiği önerilmektedir (Tutar, 2010).

5.2. Tartışma

Bu çalışmada İstanbul'da bir meslek lisesi kapsamındaki öğretmen ve öğrencilerin ortaöğretim kurumlarında eğitim yöneticilerine dair etik görüşlerinin öğrenilmesi ve bu konuda yönetimden beledikleri tutum ve davranışlarının okula bağlılık ve başarıları üzerindeki etkilerinin yansıtılması amaçlanmıştır.

Pratik ve teorideki birçok çalışmanın da destelediği üzere, eğitim yöneticiliğinde etik liderlik kompleks yapıya sahiptir. Bu durumda etik yöneticisi yalnızca etik nitelikler değil okulunu geliştirebilmek için farklı liderlik niteliklerini de bünyesinde barındırabilmelidir. Ayrıca etik niteliklere tamamıyla sahip olmalıdır çünkü, okullar resmen kurumsallaşmış yetki modelleri, kurallar ve prosedürlerle idare edilen teşebbüsler olmaktan çok değer sisteminin önem taşıdığı gruplardır (Ensari, 1999).

Erdem'e (2015), göre eğitim yöneticilerinin, görevlerini gerçekleştirirken, kanun ve stratejiler kadar meslek etik prensiplerine uygun davranmaları da gerekir. Eğitimin amaçlarının daha üst düzeyde gerçekleşmesi için eğitim kurumlarının yönetiminde “etik yönetim anlayışı ve uygulamaları” eğitim yöneticileri tarafından benimsenmeli ve etkin bir şekilde işe koşulmalıdır. Değerlere dayalı olan eğitim kurumlarında eğitim ve okul yöneticileri “etik değerlere dayalı liderlik davranışları” göstermeye uygulamada daha fazla önem vermelidir (Erdem, 2015:10).

Araştırmada bu bağlamda öğretmenler ve diğer idari personel ile öğrenciler tarafından belirtilen görüşler doğrultusunda da görülmüştür ki; eğitim yöneticilerinden, idare ve okul motivasyonunda aktif roller beklenmektedir.

BÖLÜM VI

ÖNERİLER

Araştırma gruplarına yönetilen "eğitim yöneticisi olsanız şartlar nasıl olurdu?" sorusuna verilen yanıtlar araştırma kapsamına etik alan doğrultusunda sunulacak öneriler olacaktır. Söz konusu yanıtlardan hareketle varılan öneriler ise şöyledir;

- Eğitim yöneticilerine etik ile ilgili seminerler ve eğitimler verilmeli
- Öğretmenlerle olan ilişkiler iyileştirilmeli ve güçlendirilmeli
- Öğretmenlere destekçi, hoşgörülü ve adil davranılmalı bu bağlamda motivasyonu yükseltilmeli ve örnek model olunmalı
- Değerler eğitimi içerisinde etik kuralların önemi işlenmeli
- Okul kurum kültürü etik kurallar ve ilkeler çerçevesince oluşturulmalı, kesinlikle uyulmalı ve sürekliliği sağlanmalı
- Kurum kültürü ile birlikte etik ilke ve kurallar öğrenci ve velilere duyurulmalı ve herkesin uyması sağlanmalı
- Öğretmen ve öğrenci etik sözleşmesi işlevsel hale getirilmeli
- Bu konuda hem öğrencilere hem ailelere yönelik eğitimler verilmeli
- Okul yöneticileri ve ayrıca öğretmenler için mesleki etik ilkelerini içselleştirmeleri yönünde eğitim programlarına katılımları sağlanmalıdır.
- Eğitim yöneticileri de öğrencilerle ve onların problemleriyle daha yakından ilgilenmeli,
- Ders başarı ya da başarısızlıklarındaki potansiyellerinin arkasındaki çevre, kültür ve değerler ile ilgili sebeplerin üzerinde durulmalı
- Öğrencilere nazik, hoşgörülü ve adil davranılmalı, sohbet ederken etik sınır ve kurallara dikkat edilmeli
- Öğrencileri inceleme ve kabiliyetini iyileştirebilmek için bireysel ve iletişimsel gelişim kurslarına gidilmeli
- Etik ilkelerin güçlü bir iletişim ile yapılandırılabilmesi unutulmamalı
- Her öğrenciye kişisel rehberlik yapılmalı, öğrencilerin derse olan ilgisini yükseltilecek etkinlikler araştırılmalı ve uygulanmalıdır.

- Okul yöneticileri için mesleki etik ilkelerini içselleştirmeleri yönünde eğitim programlarına katılımları sağlanmalıdır.

Çalışma grubundaki her bireyin verdiği yanıtlardan hareketle oluşturulan yukarıdaki öneri listesi genel anlamda temel başlıklar halinde aşağıdaki gibi özetlenebilir;

- Eğitimde etik ilkelerin sürekliliğinin önemi ve gerekliliği
- Etik ilkelerin yasallaştırılmasından ziyade benimsenip içselleştirilmesi ve sürekli davranış haline dönüştürülmesinin gerekliliği
- Öğretmenlerin iş doyumunun etik davranışlarla ve ilkelerle sağlanılabileceği
- Öğrencilerin ders başarı ve motivasyonunun yine etik ilkelerle yükseltilebileceği
- Eğitimde karşılaşılabilecek problemlerin etik ilkelerin uygulanmasıyla çok daha aza indirgenebileceği, problemlerin azaltılabileceği

Yukarıda ifade edilenler, ortaöğretim kurumlarında öğretmen ve öğrencilerin eğitim yöneticilerine dair etik görüşlerinde çalışma kapsamına öneriler sunacaktır.

KAYNAKÇA

- ACA (American Counseling Association) (2014). *ACA code of ethics*. As Approved By The ACA Governing Council.
- AERA (American Educational Research Association), (2013). Prevention of bullying in schools, colleges, and universities. *Research Report and Recommendations*.
- Akarsu, B. (1998). *Felsefe terimleri sözlüğü*. İstanbul: İnkılap Kitabevi.
- Akbaba-Altun, S. (2004). İlköğretim Okul Yöneticilerinin İş Değerleri. 13. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi.
- Akman, G. N. (2014). Nicel Ve Nitel Araştırma Yöntemleri. Afyon Kocatepe Üniversitesi. Çay Meslek Yüksekokulu. İşletme Yönetimi Programı Yönetim Ve Organizasyon Bölümü Bilimsel Araştırma Yöntemleri Dersi, 20.
- Aksoy, N. (1999). Educators' Beliefs About Ethical Dilemmas In Teaching: A Research Study Among Elementary School Teachers In Turkey. *American Association of Behavioral and Social Sciences*, 2 (Fall).
- Aktaş, K. (2014). Etik-Ahlâk İlişkisi ve Etiğin Gelişim Süreci. *Uluslararası Yönetim ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 1,2.
- Altinkurt, Y. ve Karaköse, T. (2009). İlköğretim Okulu Müdürlerinin Etik Liderlik Davranışlarına İlişkin Öğretmen Görüşleri. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 24, 269-80.
- Altunışık R. Coşkun R. Bayraktaroğlu S. ve Yıldırım E. (2005). Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri. Sakarya: Sakarya Yayınevi.
- Aşçıgil, S. (2004). Türkiye'deki Yöneticilerin Kurumsal Sosyal Sorumluluğa Bakışı, <http://www.insankaynaklari.com/cn/ContentBody.asp?BodyID=1585>, Erişim:09.07.2018.
- Atalay, B. (2017). *Anadolu Liselerinde Görev Yapan Öğretmenlerin Meslek Etiğine İlişkin Görüşleri*. (Master'sthesis, ESOGÜ, Eğitim Bilimleri Enstitüsü).
- Aydın, İ. (2016). *Eğitim ve yönetimde etik*. (8. Baskı). Ankara: PEGEM-A Yayınları.

- Aydın, İ. (2006). *Eğitim ve öğretimde etik*. (2. Baskı). Ankara: PEGEM-A Yayınları.
- Aydın, İ. (2002). *Yönetmel mesleki ve örgütsel etik*. (3. Baskı), Ankara:PEGEM-A Yayınları.
- Aydın, Pehlivan İ. (2001).*Yönetmel mesleki ve örgütsel etik*. Pegem A Yayıncılık, Ankara
- Balcı, A. (2000). *Örgütsel sosyalleşme: Kuram, strateji ve taktikler*. Ankara: Pegem A Yayınları.
- Balcı, A. (2003). *Eğitim örgütlerine yeni bakış açıları: kuram araştırma ilişkisi u. Kuram ve uygulamada eğitim yönetimi*, 33(33), 26-61.
- Baloğlu, M. ve Balgalmış, E. (2005). İlköğretim Ve Ortaöğretim Yöneticilerinin Özdeğerlerinin Betimlenmesi: Tokat İli Örneği. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 3(10), 19–31.
- Başaran, İ. E. (1991). *Örgütsel davranış: İnsanın üretim gücü*. Ankara:Gül Yayınevi.
- Başaran, İ. E. (1996). *Eğitim yönetimi*. Ankara: Yargıcı Matbaası.
- Bursalıoğlu, Z.(2000). *Eğitimimizde yönetim, uzmanlı, planlama ve uygulama sorunları, eğitimde yönetimi anlamak sistemi çözümlmek*. Pegem Yayıncılık, Ankara.
- Cafoğlu, Z. (1999). *Eğitimde yeni değerlere doğru*. Bilig, 9, 147–159.
- Ensari, H. (1999). *21. yüzyıl okulları için toplam kalite yönetimi*. Sistem Yayıncılık,İstanbul.
- Erçetin, Ş. (2000). İlköğretim Okulları Hangi Değerlerle Yönetiliyor? . *Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10(1), 31-43
- Erdem, A.R. (2015). Eğitim Yönetimi Etiği ve Eğitim Yönetiminde Etik Liderliğinin Kriteri. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 10, 1-15
- Erdem, A. R. (2003). *Üniversite kültüründe önemli bir unsur: Değerler. Değerler Eğitimi Dergisi*, 1(4), 55–72.
- Erdem, F., ve Özen İşbaşı, J. (2001). Eğitim Kurumlarında Örgüt Kültürü Ve Öğrenci Alt Kültürünün Algılamaları. *Akdeniz Üniversitesi İ.İ.B.F.*, 1, 33–57.
- Fraenkel, J.R. ve N.E. Wallen (2000). *How to design and evaluate research in education*. (4th Edt.) Boston: McGraw-Hill.

- Fullan, M. (2000). *The role of the principal in school reform* (Adapted from the New meaning of educational change, 3rd Edition). Paper presented at Principals Institute 10th Year Celebration. New York.
- Gilman, S. C. (2005). *Ethics Codes And Codes Of Conduct As Tools For Promoting An Ethical And Professional Public Service: Comparative Successes And Lessons*.
- Gözütok, F. D. (1999). Öğretmenlerin Etik Davranışları. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 32(1-2), 83-99.
- Güler, M. (2003). *Sınıfta öğretmen ve öğrencilerin demokratik değerleri benimseme ve bunları davranışlarına yansıtma düzeyleri üzerine bir araştırma* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- Gültekin M. (2008). *İlköğretim okulu yöneticilerinin etik liderlik davranışı gösterme düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Hasan, G. Ü. L., Gökçe, Ö. G. H. (2008). Örgütsel Etik Ve Bileşenleri. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 13(1).
- Haynes, F. (2002). *Eğitimde etik* (Çev. S. K. Akbaş). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Hyde, P., Williamson, B. (2000). *The Importance of Organisational Values Part 1: Is Your Organisation Value Congruent?*. Focus on Change Management, 66, 14–18.
- Ilgaz, S., ve Bilgili, T. (2006). Eğitim Ve Öğretimde Etik/Ethics In Training And Teaching. *Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, (14).
- İşgüden, B. ve Çabuk, A. (2006). Meslek Etiği Ve Meslek Etiğinin Meslek Yaşamı Üzerindeki Etkileri. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(16), 59-86.
- Karakaş, G. H. (2008). *Satış yönetiminde etik; satışçıların etik algılamalarının demografik faktörleri ile ilişkisini ölçmeye yönelik ilaç sektöründe bir uygulama* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Çukurova Üniversitesi, Adana.

- Kaya, H. (2008). Kamu ve Özel Sektör Kuruluşlarının Örgütsel Kültürünün Analizi Ve Kurum Kültürünün Çalışanların Örgütsel Bağlılığına Etkisi: *Görgül bir araştırma. Maliye Dergisi*, 155, 119-143.
- Kesgin, A. (2009). *Etik üstüne*. Dini Araştırmalar, 12(35).
- Kıncal, R.Y. ve Işık, H. (2005). *Elementary school principals' level of practicing democratic values*. International Journal of Educational Reform, 14(3), 338-345.
- Kuş, E. (2003). *Nicel-nitel araştırma teknikleri: sosyal bilimlerde araştırma teknikleri: nicel mi; nitel mi?* Ankara: Anı Yayıncılık.
- Mahmutoglu, A. (2009). *Etik ve Ahlak: Benzerlikler, Farklılıklar ve İlişkiler*. Türk İdare Dergisi. Yıl: 81, Sayı: 463 – 464, s. 225 – 255.
- Nişancı, Z. N. (2015). Geçmişten Günümüze Yönetim Düşüncesi. *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 13(25): 257-294.
- Özalp, İ. (2012). *Yönetim ve organizasyon -I*. Anadolu Üniversitesi Yayını No: 2564.
- Özdemir, S. (2014). *Türk eğitim sistemi ve okul yönetimi (3.baskı)*. Ankara: Pegem Akademi
- Özensel, E. (2003). Sosyolojik bir olgu olarak değer. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 1(3), 217–239.
- Özkalp, E. ve Kirel, Ç. (2001). *Örgütsel davranış*. Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir.
- Özmen, F. ve Güngör, A. (2008). Eğitim denetiminde etik. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(15). 137-155.
- Özturan, H. (2011). “Etik ve Ahlâk Arasında: Türkçe Ahlâk Felsefesi Literatürüne Dair Etik Kavramı Kullanımı Üzerinden Bir Değerlendirme”, *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, Cilt: 9, Sayı: 17, ss. 169-201.
- Pehlivan İ. (1998). *Yönetimsel mesleki örgütsel etik*. Ankara: Pegem
- Pelit, E. ve Güçer, E. (2006). Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Mesleğiyle İlgili Etik Olmayan Davranışlara Ve Öğretmenleri Etik Dışı Davranışa Yönelten Faktörlere İlişkin Algılamaları. *Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2, 95-119.

- Rokeach M. (1979). Understanding human values. *Free Pres, New York*.
- Sabuncuoğlu, Z. ve Tüz, M. (1998). *Örgütsel psikoloji*. Bursa: Alfa Yayın Dağıtım Ltd. Şti.
- Sağnak, M. (2003). *İlköğretim okullarında görevli yönetici ve öğretmenlerin örgütsel değerlere ilişkin algıları ile bireysel değerleri arasındaki uyum düzeyi*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Sosyal Bilimler Enstitüsü. Abant İzzet Baysal Üniversitesi. Bolu.
- Taymaz, H. (1986). Okul Yönetimi Ve Yönetici Yetiştirme. *Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, 19(1-2)*.
- TC. Başbakanlık Kamu Görevlileri Etik Kurulu (2014). *Kamu görevlileri etik rehberi*, Ankara.
- Tepe, Harun (Ed). (2000). *Etik ve meslek etikleri*. Türkiye Felsefe Kurumu. Ankara.
- TMMOB (2004). *Etik, kodlanan etik ve pratiği*. TMMOB Elektrik Mühendisleri Odası Etik Komisyonu. TMMOB Elektrik Mühendisleri Odası Yayınları.
- Topsoy, S. (2014). *Ortaöğretim kurumlarında öğretmen ve öğrencilerin eğitim yönetimi hakkındaki etik algıları: (Gölbaşı Örneği)*” Yüksek Lisans Tezi, Türk Hava Kurumu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı İşletme Programı, Ankara.
- Tutar, I. (2010). *Etik liderlik ve yöneticilerin etik sorumluluklarının değerlendirilmesi üzerine bir araştırma*. Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı Yönetim Bilimi ve Organizasyon Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi. İzmir.
- Ürek, O. (2007). Kant'ta Etik Değerler Olarak Özgürlük ve Saygı. *Uludağ Üniversitesi, Fen Bilimler Fakültesi. Sosyal Bilimler Dergisi. 8(13)*.
- Yaman, E., Mermer, E. Ç., ve Mutlugil, S. (2009). İlköğretim Okulu Öğrencilerinin Etik Davranışlara İlişkin Görüşleri: Nitel Bir Araştırma. *Değerler Eğitimi Dergisi, 7(17), 93-108*.
- Yıldırım, A. ve Şimşek H., (2016). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık, Eskişehir.

Yıldırım, A. (2010). *Etik Liderlik Ve Örgütsel Adalet İlişkisi Üzerine Bir Uygulama*. Master's thesis, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Yılmaz, K. ve Altinkurt, Y. (2009). “Öğretmen adaylarının mesleki etik dışı davranışlar ile ilgili görüşleri”. *İş Ahlakı Dergisi*, 2 (4): 71-88.

Yiğittir, S. (2009). *İlköğretim sosyal bilgiler dersi 4 ve 5. Sınıf değerlerinin kazanılma düzeyi* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara

www.aeteachers.org, Erişim:10.07.2018

EKLER

Ek 1: Araştırmada Kullanılan Onam Formu

BİLGİLENDİRİLMİŐ GÖNÜLLÜ OLUR FORMU

“Ortaöğretim Kurumlarında

Öğretmen ve Öğrencilerin Eğitim

Yöneticileri Hakkında Etik Görüşleri”

Başlıklı Tez/Proje Araştırması İçin

Katılımcı için Bilgiler:

Tarih:/...../.....

Bu araştırmanın amacı Ortaöğretim kurumlarında, öğretmen ve öğrencilerin, eğitim yöneticileri hakkında etik görüşlerinin araştırılması, eğitimin sıhhati ve verimliliği açısından gereklidir. Bununla beraber, eğitim çemberi içerisinde, birbiriyle sürekli etkileşim halinde olan taraflar olduğunu savunacak olursak çemberdeki zayıf halkanın diğer halkalarla bağını etkileyeceği, etkilenen tüm halkaların da toplam faydayı düşüreceği sonucuna varmaktayız. Bu düşünceden hareketle eğitim sisteminin doğru temellere dayandırılması, bu sistemin yasa ve gereklilikleri ile birlikte yürütülmesi gereken etik ilkelerin uygulanması, bu etik algının hem öğrenci-öğretmen taraflarında, hem de yönetici taraflarında, benimseyici bir politikayla hayata işlenmesidir.

Araştırma için sizden yapmanızı istediğimiz, size iletteğimiz formlardaki her soruyu tek tek okuyarak size en uygun yanıtı vermenizdir. Anlamadığınız sorularda araştırmacıdan yardım isteyebilirsiniz. Bu çalışmaya katılmak tamamen gönüllülük esasına dayanmaktadır. Araştırmaya katılmanız halinde kişisel bilgilerinizin gizliliğine sayĐı gösterilecek, araştırma sonuçlarının bilimsel amaçlarla kullanımı sırasında da özenle korunacaktır. Veriler, kimlik bilgileriniz gizli kalmak koşuluyla bu ve farklı araştırmalarda kullanılacaktır.

Bu formu okuyup onaylamanız, araştırmaya katılmayı kabul ettiğiniz anlamına gelecektir. Ancak, çalışmaya katılmama veya katıldıktan sonra herhangi bir anda çalışmayı bırakma hakkına da sahiptir.

Bu yazıyı okuduktan sonra araştırmamıza gönüllü olarak katılmak istiyorsanız aşağıdaki onay bölümünü doldurunuz ve imzalayınız.

Katılımcının Beyanı:

Kültür Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü EĞitim Yönetimi Yüksek Lisans Programı'nda Dilek BOSTAN tarafından yürütülen bu çalışma hakkında verilen yukarıdaki bilgileri okudum. Yapılan tüm açıklamaları ayrıntıları ile anlamış bulunuyorum. Araştırma sonuçlarının eğitim ve bilimsel amaçlarla kullanımı sırasında kişisel bilgilerimin özenle korunacağı konusunda bana yeterli güven verildi.

Bu koşullarla söz konusu araştırmaya kendi isteğimle katılmayı kabul ediyorum.

Tarih:...../...../.....

Katılımcı Adı Soyadı:

İmza:

Ek 2: Araştırmada Kullanılan Görüşme Formu
ORTAÖĞRETİM KURUMLARINDA
ÖĞRENCİLERİN EĞİTİM YÖNETİCİLERİ VE
ÖĞRETMENLER HAKKINDA ETİK GÖRÜŞLERİNİ
ARAŞTIRMAYA YÖNELİK
MÜLÂKAT SORULARI

ÖĞRENCİ	
<i>Adı Soyadı:</i>	<i>Cinsiyeti:</i>
<i>Sınıfı:</i>	<i>Yaşı:</i>
<i>Öğrenim Durumu</i>	<i>Anne:</i> <i>Baba:</i>
<i>Mesleği:</i>	<i>Anne:</i> <i>Baba:</i>
<i>Yaşadığınız ilçe:</i>	

- 1- Ortaöğretim öğreniminize bu okulda mı başladınız? (Kaç senedir aynı okulda öğrencisiniz?)
- 2- “Eğitimde etik” kavramı ile ilgili ne düşünüyorsunuz? Başka eklemek istediğiniz bir şey var mı?
- 3- Sizce “eğitim yöneticileri” kimlerdir? Bu tanımlamadan ne anlıyorsunuz? (Eğitim yöneticilerinde olması gereken özellikler nelerdir?) Başka eklemek istediğiniz bir şey var mı?
- 4- Okulda öğretmenlerinizin uyması gereken kurallar nelerdir? Başka eklemek istediğiniz bir şey var mı?
- 5- Okul yönetiminde aksayan yönler olduğunuzu düşünüyor musunuz? Neden? Başka eklemek istediğiniz bir şey var mı?
- 6- Okul idarecilerinizin etik olan ve olmayan davranışları nelerdir? Örnekler verebilir misiniz? Başka eklemek istediğiniz bir şey var mı?

- 7-** Eğitim yöneticilerinin, öğrencilere karşı göstermesi gereken “etik davranışlar” nasıl olmalıdır? Kendi okulunuzda nasıldır? Başka eklemek istediğiniz bir şey var mı?
- 8-** Eğitim yöneticilerinin, öğretmenlere karşı göstermesi gereken “etik davranışlar” nasıl olmalıdır? Kendi okulunuzda nasıldır? Başka eklemek istediğiniz bir şey var mı?
- 9-** Okul yöneticilerinin, diğer çalışanlara ve personele karşı etik bir tutum sergilediğini düşünüyor musunuz? Kendi okulunuzda nasıldır? Başka eklemek istediğiniz bir şey var mı?
- 10-** Okul yöneticilerinin, öğrenci velilerine karşı etik bir tutum sergilediğini düşünüyor musunuz? Başka eklemek istediğiniz bir şey var mı?
- 11-** Eğitim yöneticilerin hangi davranışları öğrencinin okula olan ilgisini artırır veya azaltır? Örnekler verebilir misiniz? Başka eklemek istediğiniz bir şey var mı?
- 12-** Öğretmenlerin hangi davranışları öğrencinin okula olan ilgisini artırır veya azaltır? Örnekler verebilir misiniz? Başka eklemek istediğiniz bir şey var mı?
- 13-** Siz bir eğitim yöneticisi olsaydınız neyi farklı yapardınız, uygulardınız? Örnekler verebilir misiniz? Başka eklemek istediğiniz bir şey var mı?
- 14-** Siz bir öğretmen olsaydınız neyi farklı yapardınız ya da uygulardınız? Örnekler verebilir misiniz? Başka eklemek istediğiniz bir şey var mı?

**ORTAÖĞRETİM KURUMLARINDA
ÖĞRETMENLERİN EĞİTİM YÖNETİCİLERİ HAKKINDA
ETİK GÖRÜŞLERİNİ ARAŞTIRMAYA YÖNELİK
MÜLÂKAT SORULARI**

ÖĞRETMEN	
<i>Adı Soyadı:</i>	<i>Cinsiyeti:</i>
<i>Branşı / Sınıfı:</i>	<i>Yaşı:</i>

- 1- Öğretmenlik mesleğinize bu okulda mı başladınız?
- 2- Kaç senedir aynı ortaöğretim kurumu içerisinde öğretmensiniz?
- 3- Öğretmenlik yaptığınız okulu seviyor musunuz?
- 4- Öğretmen olduğunuz okulu sevmeniz/sevmemenizde, okul yönetiminin etkisi nedir? Başka eklemek istediğiniz bir şeyler var mı?
- 5- “İdeal Eğitim yöneticisi” sizce nasıl olmalıdır? Sizce iyi bir eğitim yöneticisi nasıl olmalıdır? Başka eklemek istediğiniz bir şey var mı?
- 6- Eğitimde etik kavramı ile ilgili ne düşünüyorsunuz? Başka eklemek istediğiniz bir şey var mı?
- 7- Sizce, öğretmenlik yaptığınız okulda, “etik ilkeler” dikkate alınıyor mu? (Nasıl?) Başka eklemek istediğiniz bir şey var mı?
- 8- Sizce öğretmenler, okul yönetimine karşı etik ilkeler doğrultusunda davranıyor mu? (Genel düşüncesi sonra kendi kurumuyla ilişkin düşüncesi).Başka eklemek istediğiniz bir şey var mı?
- 9- Okul yönetiminin, öğretmenlere karşı etik ilkeler doğrultusunda davrandığını düşünüyor musunuz?Başka eklemek istediğiniz bir şey var mı?
- 10- Okul yöneticilerinin, öğrencilere karşı etik ilkeler doğrultusunda davrandığını düşünüyor musunuz? Başka eklemek istediğiniz bir şey var mı?
- 11- Okul yöneticilerinin, personele ve diğer çalışanlara karşı etik ilkeler doğrultusunda davrandığını düşünüyor musunuz? Başka eklemek istediğiniz bir şey var mı?
- 12- Siz bu okulda yönetici olsaydınız, neleri farklı yapardınız, neleri değiştirmek isterdiniz? Biraz daha açar mısınız?

13- Okul yöneticilerinin etik dışı yaklaşımları, öğrencilerin ve öğretmenlerin okul ile olan ilişkisini nasıl etkiler? Başka eklemek istediğiniz bir şeyler var mı?

14- Eğitim Yöneticilerinin etik ilkelere uymalarını sağlayan davranışları nasıl sağlarız? Biraz daha açar mısınız?

Ek 3: Kod ve Tema Analiz Tabloları

Görüşmelerde sorulan sorulara katılımcılar tarafından verilen cevaplar, detaylı incelemeler sonucunda oluşturulmuştur ve kodlamaları oluşturulmuştur. Veriler, bu çalışmalar tamamlandıktan sonra tanımlanmış ve yorumlanmıştır. Ekte, kod ve tema analiz örnekleri bulunmaktadır.

GÖRÜŞME METNİ	KODLARI	KATEGORİSİ	TEMASI
<p>1. Soru:<i>Eğitimde etik kavramı ile ilgili ne düşünüyorsunuz?</i></p> <p>Dönüşüm: Eğitimde etik kavramını ikiye bölecek olursak eğitimi bize zaten öğretmenlerimiz veriyor,etik de zaten <u>*ahlaki davranışlarla ilgili</u> bir kelime.Eğitimde etik şöyle olabilir. Öğretmenlerimizin ve müdürlerimizin bize karşı gösterdiği ahlaki davranışlar,<u>*bize karşı dürüst olmaları</u>, <u>*sırlarımızı tutmaları</u> ve <u>*hoşgörülü olmaları</u> gerektiğini düşünüyorum.</p>	<ul style="list-style-type: none">* ahlaki davranışlarla ilgili* bize karşı dürüst olmaları* sırlarımızı tutmaları* hoşgörülü olmaları	<ul style="list-style-type: none">*Ahlaki tutum*Dürüst tutum*Sırların muhafaza tutumu*Hoşgörülü tutum	*Eğitimde Etik
<p>2. Soru:<i>Eğitim yöneticileri kimlerdir bu tanımlamadan ne anlıyorsunuz?</i></p> <p>Dönüşüm: Eğitim yöneticileri,ilk başta okulumuz olarak düşünürsek <u>*müdür ve müdür yardımcılarını</u>,bunu üst sınıfa çekersek bakanlık ve alt kurullarıdır diye düşünüyorum</p>	<ul style="list-style-type: none">*müdür ve müdür yardımcıları	<ul style="list-style-type: none">*müdür ve müdür yardımcıları	*Eğitim Yöneticisi Kim?
<p>3. Soru:<i>Şöyle söyleyeyim sadece makam, mevki olarak değil de eğitim yöneticilerinin karakteristik, kişisel özelliklerinin ne olması gerekir?Öğretmenlerin karakteristik,kişisel özellikleri sence nasıl olmalı ya da yöneticilerin, idarecilerin ?</i></p> <p>Dönüşüm: Bence en önemlisi <u>*empati kurmalılar</u> çünkü öğretmenler öğrencilerle etkileşim altında oldukları için onların halinden anlamaları gerekiyor,bir kural koyacaklarında kendilerini öğrencilerin yerine koyup, acaba ben bu kurala uyabilir miydim ya da bu kural gerçekten doğru bir karar mı diye düşünmeleri gerekiyor. Daha sonra etik duyguları olmaları gerekiyor, <u>*bizim onlara öncelikle güvenmemiz gerekiyor</u>,sırlarımızı tutabiliyorlar mı ya da bizim paylaştığımız şeyler başka</p>	<ul style="list-style-type: none">*empati kurmalılar*bizim onlara öncelikle güvenmemiz gerekiyor* bize karşı hoşgörülü olmalılar	<ul style="list-style-type: none">* Empati kurma*Güven vermeli*Hoşgörülü tutum	*Eğitim Yöneticisi Karakteristik Özellikleri

GÖRÜŞME METNİ	KODLARI	KATEGORİSİ	TEMASI
öğretmenlerin kulaklarına gidiyor mu diye. En önemlisi <u>*bize karşı hoşgörülü olmalılar.</u>			
<p>4. Soru: <i>Okulda öğretmenlerinizin uyması gereken kurallar nelerdir?</i></p> <p>Dönüşüm: Elbette bizim gibi onların da kuralları vardır mesela onlar da <u>giyim ve kuşamına dikkat etmeli</u>lerdir.Mesela bir kadın öğretmenin mini etek giyip ve takılarını abartarak derse girmesi öğrencinin dikkatini derse değil de daha çok giyimine ve takılarına yöneltiyor.Şimdi ise sınavlarda öğretmenlerin topuklu ayakkabıyla sınava girmeleri engellendi bence en önemli kural da bu öğretmenler de bizim gibi giyim ve kuşamına dikkat etmeli.</p>	*giyim ve kuşamına dikkat etmeli	*Mevzuata uygun kılık kıyafet	*Öğretmenlerin Etik Tutumu/ Uyması Gereken Kurallar
<p>5. Soru: <i>Okul yönetiminde aksayan yönler olduğunu düşünüyor musun ?</i></p> <p>Dönüşüm: Elbette var yine ben giyimden konu açacağım,okulumuz çok kalabalık olduğu için her ne kadar biz <u>*giyimimize dikkat etsek de giyimine dikkat etmeyen arkadaşlarımız oluyor. Ben bunun bir haksızlık olduğunu düşünüyorum neden ben dikkat ederken o kişi etmiyor?</u> Bunu kontrolü bazen aksıyor ama ben bunu kalabalılığa veriyorum.</p>	*giyimime ben dikkat ederken o kişi etmiyor	*Kurallara uygun kılık kıyafet	*Okul Yönetimi Aksaklıkları

GÖRÜŞME METNİ	KODLARI	KATEGORİSİ	TEMASI
<p>6. Soru: <i>Okul idarecilerinizin etik olan ve etik olmayan davranışları nelerdir ? Örneklendirir misin ?</i></p> <p>Dönüşüm: Etik bulduğum insan olarak sorunlarımız olabiliyor ve bunları paylaştığımızda aldığımız tepkiler anlayışlı ve olumlu oluyor yardım etmeye çalışıyorlar, etik olarak idarecilerimizin gayet etik bir şekilde davrandığını söyleyebilirim.Öğrencilere ve personellere karşı gayet saygılılar benim rütbem şu diyip de karşısındaki bireyi küçük görmüyorlar.</p>	<p>*saygılılar</p> <p>*karşısındaki bireyi küçük görmüyorlar.</p>	<p>*Saygılı tutum</p> <p>*Statü ayrımı gözetme</p>	<p>*Okul yöneticileri etik ve etik olmayan tutumları</p>
<p>7. Soru: <i>Eğitim yöneticilerinin öğrencilere karşı göstermesi gereken etik davranışlar nasıl olmalıdır ? Bunu ilk olarak toplumsal olarak, devamında da kendi okulunda nasıl işlediğini söyler misin ?</i></p> <p>Dönüşüm: Genel olarak <u>*sır tutmalılar</u> diye düşünüyorum doğal olarak onlarla bir şeyler paylaşabiliyorlar öğrenciler ya da bir <u>*öğrencinin sorunlarını yadırgamamalıdır.</u></p>	<p>* sır tutmalılar</p> <p>* sorunlarını yadırgamamalıdır</p>	<p>* Sırları koruma</p> <p>*Sorunları ciddiye alma</p> <p>*Empati kurma</p>	<p>*Eğitim yöneticileri öğrencilere karşı etik tutumlar</p>
<p>8. Soru: <i>Eğitim yöneticilerinin öğretmenlere karşı göstermesi gereken etik davranışlar nasıl olmalıdır? Devamında da kendi okulunda nasıl olmalıdır ?</i></p> <p>Dönüşüm: Şimdi şöyle nasıl biz öğretmenlerimize karşı saygılıysak onlar da öğretmenlere karşı <u>*saygılı olmalıdır</u>,her ne kadar onlardan mevki olarak üstte olsalar da öğretmenlere <u>*hoşgörülü ve saygı çerçevesinde davranmaları</u> gerekiyor.</p>	<p>*saygılı olmalı</p> <p>*öğretmenlere hoşgörülü ve saygı çerçevesinde davranmaları</p>	<p>* Saygılı tutum</p> <p>*Hoşgörülü tutum</p>	<p>*Eğitim yöneticileri öğretmenlere karşı tutumları</p>

GÖRÜŞME METNİ	KODLARI	KATEGORİSİ	TEMASI
<p>9. Soru: Okul yöneticilerinin diğer çalışanlara ve personele karşı etik bir tutum sergilediğini düşünüyor musun? Bu yine toplumsal olarak, genel bakarak devamında da kendi okulunda nasıl işliyor ?</p> <p>Dönüşüm: Düşünüyorum,çünkü bazen kulak misafiri oluyorum ve <u>hitap şekli olarak bey,hanım,abi,abla gibi kelimeleri kullanarak nazikçe davranıyorlar</u> ve samimi yaklaşıyorlar.</p>	<p>*hitap şekli olarak bey,hanım,abi,abla gibi kelimeleri kullanarak nazikçe davranıyorlar</p> <p>* samimi yaklaşıyorlar.</p>	<p>*Kibar üslup</p> <p>*Samimi tutum</p>	<p>*Eğitim yöneticileri diğer personele karşı tutumları</p>
<p>10. Soru: Okul yöneticilerinin öğrenci velilerine karşı etik bir tutum sergilediğini düşünüyor musun ?</p> <p>Dönüşüm: Kesinlikle düşünüyorum hemen örneğini vereyim geçen sene bölüm seçimi için abim okula gelmişti kantinde çay içiyordu ve bir personel kalkın buradan burası kız okulu gibi bir şey söyledi ve müdür yardımcımız da gayet <u>*hoşgörülü bir şekilde</u> burası bir kız okulu olduğu için o da görevini yapıyor diyerek <u>*nazikçe durumu açıkladı</u>.Hani sizin hatanız da diyebilirdi ama öyle demedi ve durumu <u>*anlayışla karşıladı</u> bence bu etik bir davranıştı.</p>	<p>* hoşgörülü bir şekilde</p> <p>* nazikçe durumu açıkladı</p> <p>* anlayışla karşıladı</p>	<p>*Hoşgörülü tutum</p> <p>*Nazik tutum</p> <p>*Anlayışlı tutum</p>	<p>*Okul yöneticileri velilere karşı etik tutumları</p>
<p>11. Soru: Eğitim yöneticilerinin hangi davranışları yani, idarecilerin hangi davranışları siz öğrencilerin okula olan ilgisini artırır veya azaltır ? Yani sen idarecilerden neyi görmek istersin okula olan ilginin artması için ya da neyi görürsen okula olan ilgin alakan azalır ?</p> <p>Dönüşüm: Bence bir öğretmenin <u>*sevgi dolu olması</u> öğrenciyi okula karşı daha bir ilgili yapar.Hoşgörülü olan öğretmenlerin sadece ders değil de <u>*bazen kendi hayatından örnek vermesi,bilgi vermesi,*bizle ilgilenmesi,*öğrenciye kendisinin gözünde değerli olduğunu hissettirebilmesi</u> çok önemlidir ve bu tutumlar öğrencilerin okula olan ilgisini artırır.</p>	<p>* sevgi dolu olması</p> <p>* kendi hayatından örnek vermesi</p> <p>* bizle ilgilenmesi</p> <p>*öğrenciye kendisinin gözünde değerli olduğunu hissettirebilmesi</p>	<p>*Sevgi ve saygılı tutum</p> <p>*Tecrübe aksetme</p> <p>*İlgi gösterme</p> <p>*Değer verme</p>	<p>*Eğitim yöneticilerin öğrencilerin okula ilgisini arttıracak(+)/ azaltacak(-) tutumları</p>

GÖRÜŞME METNİ	KODLARI	KATEGORİSİ	TEMASI
<p>12. Soru: Öğretmenlerin hangi davranışları öğrencinin okula olan ilgisini artırır veya azaltır ? Yani öğretmenden sen ne görmek istersin veya ne görmek istemezsin okula olan alakanın artması için yada motivasyonunun düşmemesi için ne görmek istersin ?</p> <p>Dönüşüm: Yani daha demin dediğim gibi <u>*hoşgörülü ve sevgi dolu olmaları</u> diyebilirim çünkü birine sevgiyle yaklaşırsan karşındaki de sana sevgiyle gelir.</p>	*hoşgörülü ve sevgi dolu olmaları	* Hoşgörülü tutum	*Öğretmenlerin öğrencilerin okula ilgisini arttıracak/ azaltacak tutumları
<p>13. Soru: Bir eğitim yöneticisi olsaydın neyi farklı yapardın,neyi farklı uygulardın,örneklendirebilir misin?</p> <p>Dönüşüm: Şu anki düzene baktığımda çok da düzelterebileceğim bir şey yok aslında,yani disiplinle yürüyen bir olay ve ben bunu kaldırmak istemezdim çünkü Türk toplumu disiplinle birlikte büyüdüğünü düşünüyorum.İşin açıkçası ben hali hazırda olan düzenden memnun olduğum için pek bir şeyi değiştirmedim.</p>	***	****	*Eğitim yönetici olursa değiştirilecekler
<p>14. Soru: Bir öğretmen olsaydın neyi farklı yapardın ya da neyi farklı uygulardın örnek verebilir misin?</p> <p>Dönüşüm: Ben <u>*uygulamalı eğitim yapmak isterdim</u>,mesela coğrafya öğretmeni olsam taş örnekleri,toprak türlerini sınıfta göstermek isterdim. Edebiyat öğretmeni olsam, biz şu an orta oyunu karagöz gibi şeyleri işliyoruz sınıfta onlardan örnekler açabilirdim ki öğrencilerin aklında daha çok yer etsin diye.</p>	*uygulamalı eğitim yapmak isterdim	*Ders anlatım teknikleri ve materyal genişletme	*Öğretmen olursa değiştirilecekler

Ek 4: Görüşme Örneği

Katılımcı Öğretmen 1

ONUR: iyi günler birkaç sorum olacaktı?

KONUŞMACI: iyi günler buyurun.

ONUR: öğretmenlik mesleğinize bu okulda mı başladınız?

KONUŞMACI: hayır. Bu okulda başlamadım

ONUR: peki hangi okulda başladınız?

KONUŞMACI: İstanbul dışarısında bir okulda başladım.

ONUR: kaç senedir aynı orta öğretim okulu içersin de öğretmensiniz?

KONUŞMACI: 10 yıl

ONUR: 1 yıldır burada görev yapıyorsanız bu okulu seviyor musunuz?

KONUŞMACI: seviyorum

ONUR: öğretmen olduğunuz okulu sevip sevmemenizde okul yönetiminin etkisi nedir?

KONUŞMACI: Var tabii ki. En başta idarecilerle iletişiminiz okula olan bağlılığınızı, saygınızı ve sevginizi etkiliyor. İdarecilerinizin eşit ve adaletli olmadığını düşündüğünüz bir ortamda hakkınızın yendiğini düşünebilir ve bundan çok rahatsız olursunuz. Ya da düşüncelerinizi açık ve net söyleyemediğiniz bir ortamda rahat çalışamaz ve verimli olamazsınız. Ayrıca desteklenmediğinizi düşündüğünüz ortamlarda da kendinizi geliştiremezsiniz.

ONUR: yani pozitif yada negatif olarak etkiler diyorsunuz?

KONUŞMACI: tabi ki

ONUR: ideal eğitim yöneticisi sizce nasıl olmalıdır?

KONUŞMACI: öğretmen kökenli olmalı öğretmenlikten gelmeli, eğitimin nasıl yapıldığını, nasıl olması gerektiğini bilmeli, eğitimin eksiklerini görebilmeli, öğretmenlerin ihtiyaçlarını görebilmeli, sıkıntılarını anlayabilmeli. Aynı zamanda kendini geliştiren ya da geliştiremeyen, öğretmenliği öylesine gel git bir meslek olarak gören kişileri ayırt edebilmeli. Kesinlikle öğretmen kökenli olmalı ama öğretmenliğin yanında artı bir de yöneticilikle ilgili bir eğitim alması gerekiyor. Bence eğitim fakültelerinden mezun olurken artı bir yılda yöneticilik isteyen kişinin o konuda eğitim almaları gerekiyor yada yönetici olmak istediklerinde bir eğitimden geçmeleri gerekiyor diye düşünüyorum. Bunun yanında tabii ki bir de kişisel bazı özelliklerinin de olması gerekli. Nitelikli olmalı yani liderlik ruhu olmalı, disiplinli, kararlı olmalı.

ONUR: sizce iyi bir eğitim yöneticisi nasıl olmalı?

KONUŞMACI: yenilikçi olmalı, destekleyen, araştıran, sadece bakan değil gören olmalı. Liderlik ruhu olmalı ve adaletli olmalı. İletişimi güçlü olmalı. Eğitim kökenli yani öğretmen kökenli olmalı. Yöneticilikle ilgili bir eğitimi ya da yüksek lisansı olmalı. Şahsi çıkarlarını düşünmemeli. Okul ve kurum ve hatta kamu yararına çalışmalı. Şahsi çıkarları olmamalı.

ONUR: eğitimde etik kavramı ile ilgili ne düşünüyorsunuz?

KONUŞMACI: etik kavramı çok geniş bir kavram. Aslında ahlakla ilgili olan. Ama meslek etiği dediğimizde bu daha çok kamu yararına, toplum ve kurum çalışanları ve hizmet alanlarla ilgili olan kısım aklımıza geliyor. Etik değerlerle ilgili olandır. Birçok ahlaki kural da bunların içine girer, örtüşür. Meslek ahlakı olarak baktığımızda çalışma arkadaşlarımıza karşı, yöneticilerimize karşı ya da hizmet verdiğimiz kişilere karşı olan ilişkilerimizde mesleki ahlak kuralları çerçevesince davranmak hem kişiliğimizi saygınlığımızı artırır hem de etkiniz artar diye düşünüyorum. Bir de tabii kafanızı yastığa koyduğunuzda vicdan olayınız var.

ONUR: sizce öğretmenlik yaptığınız okulda etik ilkeler dikkate alınıyor mu. Alınıyorsa nasıl alınmıyorsa nasıl?

KONUŞMACI: Bence alınıyor. Yani etik kurallara uymaya çok dikkat ediyorlar. Hem öğrenciye hem de öğretmenlere ve velilere karşı adil ve eşit davranılmaya çalışılıyor. Ama insanız arada bir gözden kaçan şeyler hem öğretmenlerde hem idarede hem de velilerde olabiliyor tabii ki. Ama idare gerçekten bu konulara çok dikkat ediyor, çok çaba sarf ediyor. Aynı zamanda da karşı taraftan da etik ve ahlaklı bir iş bekliyorlar.

ONUR: sizce öğretmenler okul yönetimine karşı etik ilkeler doğrultusunda davranıyor mu bunu ilk olarak genel sonra kendi okulunuz için cevaplar mısınız?

KONUŞMACI: Çoğunluğu meslek etiğine uyuyor ama bazı arkadaşlar önyargılı davranabiliyorlar idareye karşı. Ama bazen de idare de öğretmenlere önyargılı davranabiliyor.

ONUR: okul yönetiminin öğretmenlere karşı etik ilkeler doğrultusunda davrandığını düşünüyor musunuz? Yönetimin size yaklaşımı nasıl?

KONUŞMACI: bu biraz önce de bahsettiğim gibi karşılıklı önyargılara bağlı bir şey sanırım.

ONUR: biraz daha açarak cevaplayabilirsiniz?

KONUŞMACI: şimdi mesela bazı öğretmen arkadaşlar ders programlarını beğenmeyince idareyi suçlayabiliyorlar yani şu arkadaşın çok güzel benimki çok dağınık olmuş kasıt mı var gibi mesela. Ya da idare aynı şekilde verilen işi istediğimiz şekilde yapmıyor işi mi aksatıyor gibi önyargılar olabiliyor. Bu noktada da iletişim çok önemli. Her iki tarafın da iletişimi iyi olmalı özellikle idarecilerin. İdareci farklı bir açıdan bakıp kişiselleştirirse sıkıntı çıkar. Aynı şekilde öğretmen de öyle. Her iki tarafta kişiselleştirmeden etik ve ahlaki kurallara uyarak tarafsız ve iletişimi güçlü bir şekilde davranmalı.

ONUR: okul yöneticilerinin öğrencilere karşı etik ilkeler doğrultusunda davrandığını düşünüyor musunuz?

KONUŞMACI: evet davrandığını düşünüyorum çünkü sosyal aktivitelerden tutun da spor müsabakalarına ya da proje çalışmalarına kadar tüm faaliyetlerden bütün öğrencilerin faydalanması için sistemli çalışıyorlar. Yani hiçbir öğrenci hep bu sınıf ya da bu öğrenci seçiliyor diyemiyor.

ONUR: okul yöneticilerinin personel ve diğer çalışanlara karşı etik ilkeler doğrultusunda davrandığını düşünüyor musunuz?

KONUŞMACI: gözlemediğim kadarıyla davranıyorlar yani çok alt üst ilişkisi yok. Ama çalışmaya da yer yok. Fakat çalışırsanız da destek var.

ONUR: personelin yöneticiye veya sizlere dönüşü nasıl oluyor peki?

KONUŞMACI: bir sıkıntı yok. Dediğim gibi ast üst ilişkisi yok daha çok herkes yerini biliyor yönetmelik mevzuat doğrultusunda görev ve yetkilerini biliyor ve sıkıntı çıkmıyor.

ONUR: siz bu okulda yönetici olsaydınız hiç yaptınız mı yöneticilik?

KONUŞMACI: yok yapmadım

ONUR: yapmak ister misiniz peki?

KONUŞMACI :yok istemem

ONUR: neleri farklı yapardınız neleri değiştirmek isterdiniz?

KONUŞMACI: açıkçası dediğim gibi olmak istemezdim çünkü gerçekten zor bir görev. Eşit ve adaletli olmak zor. Kişiselleştirmeden objektif bakmak lazım.

ONUR: okul yöneticilerinin etik dışı yaklaşımları öğrencilerin ve siz öğretmenlerin okulla olan ilişkisini nasıl etkiler?

KONUŞMACI: etik dışı davranışlar moralimi düşürür çalışma azmimi etkiler, psikolojik olarak rahatsızlanırım çalışmak istemem. Olumsuz etkiler tabii ki, insan mutlu olmadığı bir yerde çalışmak iste mi?

ONUR: eğitim yöneticilerinin etik ilkelere uymalarını sağlayan davranışları nasıl sağlarız?

KONUŞMACI: her şeyi sürekli kabul etmemeliyiz yani karşı durmayı itiraz etmeyi ve hakkımızı aramayı da bilmeliyiz. Sürekli susmak olmaz yani kendinizden eminseniz siz ahlaklıysanız karşıdakinden de bunu beklersiniz ve bulamadığımızda bunu söyleyebilmelisiniz. Bununla ilgili kurumlar ya da bir üst makamları anket, ya

da formlar doldurabilir. Performans değerlendirmeleri bu doğrultuda olabilir. Ya da okullarda aidiyet ve kültür oluşturmayla ilgili çalışmalar yapabilir.

ONUR: katıldığımız için teşekkürler

KONUŞMACI: kolay gelsin

Katılımcı Öğrenci 1

ONUR: iyi günler birkaç sorum olacaktı?

KONUŞMACI: iyi günler tabii

ONUR: orta öğretim öğreniminize bu okulda mı başladınız?

KONUŞMACI: liseye bu okulda başladım 2 senedir bu okulda öğrenciyim

ONUR: eğitimde etik kavramı ile ne düşünüyorsunuz?

KONUŞMACI: eğitimde toplumun bir kısmını etkilediği için etik kurallara ihtiyaç vardır eğitimin temel bileşeni öğretmen olduğu için aslında etik kavramaları ve ilkeleri öğretmenin gönlüne göre yapılması gerekir ve ben şöyle düşünüyorum ki etik ilkelerin yasalaştırılmasından çok özelleştirilmesine ihtiyaç vardır ve böylece kkleşirse böyle sürüp gideceğini değişime ihtiyaç duyulmayacağını düşünüyorum. Okul idarecileri ve öğretmeler etik tutumlar sergilerlerse öğrencinin paylaştığı bir bilgiyi kimseyle paylaşmama dürüstlük ve sadece eğitim dışında ahlaki değerleri de gösterirse etik bir tutum oluşturacağını düşünüyorum.

ONUR: sizce eğitim yöneticileri kimlerdir bu tanımlamadan ne anlıyorsunuz?

KONUŞMACI: eğitim yöneticileri milli eğitim bakanlığında çalışan üst düzey yöneticiler, müsteşarlar, milli eğitim müdürleri, okul müdür ve yardımcıları olarak hiyerarşik bir yapıda sıralayabiliriz fakat biz daha çok okul müdür ve yardımcıları konusunda bilgi, sahibiyiz. Tanımlamadan anladığım ise eğitim bir ülkenin kalkınması ve gelişmesi anlamında önemli bir yere sahip ve bu eğitimin planlanması ve uygulama süreci gerekiyor bunu da planlayan bir yöneticinin olması gerek bu tanımlamadan bunu anlıyorum.

ONUR: eğitim yöneticilerinin sence kişisel karakteristik özellikleri nasıl olmalı?

KONUŞMACI: kesinlikle bir kere eşitliği sayılabilecek adaletli bir duygu yükümlülüğü olmalıdır üzerinde aynı zamanda yeniliklere açık olmalıdır en önemlisi bu yeniliklere karşı kendini de uyarlayabilmelidir bunun dışında zamanı iyi yönetmelidir aslında bu hepimizin ihtiyacı olan bir şey çünkü birçok yapılması gereken işler oluyor ve bunları yönetmek oldukça önemli bunun yanısıra iş görenle beraberliği sağlamalı onun için yönetim sürecinin daha iyi olabileceğini düşünüyorum. Aslında birçok özellik sıralayabiliriz en iyi şekilde bir şeylere ulaşabilmek için birçok özelliğe ihtiyaç var ilkeli olmalı kendi hedefleri olmalı vizyon ve misyonları özellikle belirleyebilecek niteliklere sahip olmalıdır.

ONUR: okulda öğretmenlerinizin uyması gereken kurallar nelerdir?

KONUŞMACI: özellikle ders saatlerine dikkat etmelidir bence öğretmenlerimiz giriş ve çıkış saatlerine bunun dışında dersin verimliliğini kesinlikle işlemelidir çünkü bizlerde en çok bunlara ihtiyaç duyuyoruz aslında öğrencileri ile ilişkilerinde iyi olmalıdır sadece bir öğretmen olarak değil de bir anne baba görevini de üstlenmelidir bunun gibi şeyleri sıralayabilirim ve aynı zamanda öğretmenlerin uyması gereken kurallar öğrencileri eleştirici bir tutum sergilememesi gerekiyor çünkü bu öğrenciyi de hem sosyal ilişkiler hem de fiziki açıdan olumsuz etkileyebilir

ONUR: okul yönetiminde aksayan yönler olduğunu düşünüyor musun?

KONUŞMACI: genel olarak bakacak olursam eğer sürekli eğitim sisteminin değişmesiyle birlikte öğrencinin de kendi çalışma yöntemleri değişiyor bir yeni yönetim sürecine adapte olmak yeniden değişikliklere alışmak zor olabiliyor. Kendi okulumuz açısından bakacak olursam okulumuz ikili eğitim veren bir okul sabahçı öğlenci olmak üzere özellikle erken veya geç çıkma gibi sıkıntılarımız oluşabiliyor yani saatlerde okulun yönlerini aksatan veya ilerleten sebeplerden bir tanesi kendi okulumuz açısından da böyle değerlendirebilirim.

ONUR: okul idarecilerinizin etik olan ve etik olmayan davranışları nelerdir örneklendirebilir misin?

KONUŞMACI: aslında biz bunun biraz dışında kalmış oluyoruz ama okulumuzun gidişatından yaptığı faaliyetlerden anlayabiliyoruz bunları etik olan davranışlarda

kesinlikle disiplin sistemi oldukça iyi okulumuzun bunun dışında bizlere karşı hani dediğim gibi öğretmenler eşitliği sağlamalı dürüstlüğü göstermeli bizlerin paylaştığı bilgileri kesinlikle ailemiz dışında kimse ile paylaşmamaları gerekiyor ve bizde bunları görebiliyoruz gerçekten bu bakımdan bizle çok ilgililer bu yüzden etik bir tutum sergilediğini düşünüyorum. Etik olmayan aslında kendi okulunda rastlamadım ama şimdi baktığımda atıyorum öğrenci bir hata yaptığı zaman ona disiplin cezası uygulanmıyorsa diğerlerine de aynı davranış gösterilmelidir diye düşünüyorum yani bir nevi ayrımcılık yapılmamalıdır buda yapılmazsa eğer etik olmayan davranışlar arasına girebilir.

ONUR: eğitim yöneticilerinin öğrencilere karşı göstermesi gereken etik davranışlar nasıl olmalıdır? Bunu ilk olarak genel sonra kendi okulunuzu baz alarak cevapla.

KONUŞMACI: genel olarak baktığımda kesinlikle empati duygusu güçlü olmalıdır bizleri de anlayarak bir süreç yada uygulama izlesinler yani eğitim açısından bizleri daha çok düşünmeleri gerektiğini düşünüyorum aynı zamanda bazı sıkıntılarımız oluşabiliyor ailevi problemlerimiz veya yaşantılarımız bunları öğretmenlerimizle paylaştığımız zaman bizlere anlayışlı bir tutum sergilemeleri gerekmekte dediğim gibi bu bilgileri kimseyle paylaşmamaları gerek böyle olursa etik bir davranış sergileyeceklerini düşünüyorum.

ONUR: eğitim yöneticilerinin öğretmenlere karşı göstermesi gereken etik davranışlar nasıl olmalıdır?

KONUŞMACI: dediğim gibi okulumuz ikili eğitim veren bir okul öğretmenlerimiz bu bakımdan zorluklar çekebiliyorlar çünkü onlarında kendi bir yaşantıları var ve saatler konusunda bazı olumsuzluklar yaşayabiliyorlar bu bakımdan çalışma saatlerinin düzene konulması gerektiğini düşünüyorum aynı zamanda bizlerin nasıl öğrenme ihtiyacı varsa örneğin okulumuzda kütüphaneler olmasını istiyoruz laboratuvarlar olmasını istiyoruz öğretmenlerinde kendilerini geliştirebilecekleri bir kaynak oluşturulması gerektiğini düşünüyorum . Kendi okulumuzda da aslında şöyle söyleyeyim mesela beden eğitimi öğretmenlerimiz kapalı havalarda spor salonunda dersleri işleme imkanı bulabiliyorlar fakat okulumuzun fiziki şartları buna elverişli değil bu yüzden maalesef ki böyle bir şansımız olmuyor okulumuz açısından da böyle değerlendirebilirim.

ONUR: okul yöneticilerinin diğler çalıřanlara veya personele karřı etik bir tutum sergilediđini dūřunuyor musunuz? Bunu da ilk önce genel sonra kendi okulun özelinde cevapla.

KONUŐMACI: okul yöneticilerimiz baktıđımız zaman fiziki Őartların iyileŐtirilmesi vre ile iyi iliŐkilerin kurulması öđrencilerin hem eđitim açısından hem de sosyal hayat açısından faaliyetlerde bulunmasına baktıđımda gayet aslında dūzenli Őekilde yūrutūluyor buda hem personele hemde çalıřana etik tutum sergilediđini gösteriyor aynı zamanda baktıđımızda gerçekten idarecilerimiz yöneticilerimiz ve öđretmenlerimiz arasında iliŐkide gayet hem resmi hem de oldukça dūzenli. Personelde aslında gizlilik esas oluyor çıkarılan kararlar olsun konular olsun bunlar aslında sadece konuŐulan kiŐiler arasında kalıyor o yūzden etik bir tutum sergilediđini dūřunuyorum.

ONUR: okul yöneticilerinin đrenci velilerine karřı etik bir tutum sergilediđini dūřunuyor musunuz?

KONUŐMACI: velilerin bazı hakları var aslında bizde az çok bunlara vakıfız.Velilerin öğretmenlerden bilgi alma hakkı danıŐma hakkı đrencisi hakkında izlenim sunma hakları var bunlar okulumuz tarafından veriliyor ama diğler taraftan baktığımda gayet te veriliyor aslında öğretmenlerimizle grūŐtüklerini geri bildirimini olumlu yönde oluyor. Bunun dıŐında aslında önemli olan velilere karşı hoŐgrūlū olunması bunu da okulumuzda net bir Őekilde görebiliyorum.

ONUR: eğitim yöneticilerinin hangi davranışları öğrencinin okula olan ilgisini arttırır veya azaltır?

KONUŐMACI: Öncelikle vizyon ve misyon oluŐturduktan sonra bu dođrultusunda ilerlenmeli kendim açısından dūŐundūđum zaman kesinlikle bir idareci bir yönetici yūksek beklenti oluŐturmalıdır diye dūřunuyorum nkū baktıđımızda bir đretmenimiz veya yönetici bize dediđi zaman iŐte senden daha iyisini bekliyorum baŐarabileceđine inanıyorum veya 100 alabileceđine inanıyorum dediđinde bizler için 99 alma ihtimali bile kalmıyor önemli olan hem gūvenlerini boŐa çıkartmamak hem de en iyi dūzeye yerleŐmek oluyor bu bakımdan kesinlikle bu olmalıdır diye dūřunuyorum. BaŐka olarak sosyal faaliyetler de kesinlikle olmalıdır nkū öđrencinin bir toplumda yer edinebilmesi bakımından zgūvenini geliŐtirmesi

açısından bu faaliyetlerin olumlu derecede etkileyeceğini düşünüyorum. Azaltabilecek yönleri ise tabii ki öğrencinin bir hatası olduğu zaman öğretmen onu uyarmakla yükümlü ama sürekli bir öğrenciyi eleştirmek azarlamak emir verici tutumlarla konuşmak herhangi bir olay olduğunda ona söz bırakmamak sürekli yargılamak öğrencinin okula olan ilgisini azaltacaktır bizler zaten baktığımızda öğretmenlerimiz ve derslerimizle okula olan ilgimiz artıyor veya azalıyor bunlara dikkat edilmesi gereken tutumlardır diye düşünüyorum.

ONUR: öğretmenlerin hangi davranışları öğrencinin okula olan ilgisini artırır veya azaltır?

KONUŞMACI: aynı aslında ama öğretmenlerimiz bizlerle daha aslında birebir daha yakınlar bizle daha iyi ilişki kurabiliyorlar baktığımızda herhangi bir sıkıntımız olduğunda bizlere rehberlik yönlerini ortaya çıkaracak davranışlar da bulunmalılar aynı zamanda kesinlikle eşitlik ilkesini gözeterek davranmalıdır adaletli olmalıdır. Bunun dışında aslında çocuğu olumlu yönde yani başarabileceği inancını vermelidir ki çocukta belli bir hedefe yönlensin kendince bir hırs yapsın kesinlikle bunun da verilmesi gerektiğini düşünüyorum. Herhangi bir çocuğun ihtiyacı olduğunda yada öğretmene bir şey anlatmak istediğinde öğretmenin sabırla ilgilenmesinin eğitim sisteminde gerekli olduğunu düşünüyorum.

ONUR: eğitim yöneticiliği hedefin var mı gelecekte?

KONUŞMACI: aslında kendi alanımla ben halkla ilişkiler ve organizasyon bölümü öğrencisiyim baktığımda halkla ilişkiler öğretmeni olmayı düşünebilirim özellikle aslında kendi öğretmenimi baz alarak.

ONUR: bir eğitim yöneticisi olsaydın neyi farklı yapardın neyi farklı uygulardın?

KONUŞMACI: belirlenen hedefler oldukça güzel aslında eğitim bakımından ama ben daha çok her belirlediğim hedefi uygulamaya dönük olarak yapardım sadece bir fikir olarak değil icraata birnevi geçirdim bunun dışında farklı yapmak istediğim sürekli eğitim sistemini değiştirmek yerine belirli bir metod oluşturup onun üzerine giderdim aynı tutum içersinde aynı davranışı sergilerdim çünkü aslında hem eğitim yöneticisi açısından hem öğrenciler açısından bu zor olan bir durum bunu değiştirebilirdim diye düşünüyorum.

ONUR: öğretmen olmak ister misin?

KONUŞMACI: dediğim gibi aslında öğretmen olmayı düşünsek öğretmen bize model olması lazım ben halkla ilişkiler öğretmenimin sayesinde düşünebiliyorum öğretmen olmayı çünkü öğrencileri ile kurduğu ilişki iletişim bizlere karşı olan tutum ve davranışları önemli olan ise bize verdiği inanç başarabileceğimiz inancı kesinlikle bu yüzden olmayı düşünebilirim.

ONUR: peki öğretmen olsan neyi farklı yapardın neyi farklı uygulardın?

KONUŞMACI: öğretmen olsam aslında ilk okulda orta okulda öğrenim görürken değiştirmek isterim şunu yapardım dediğim bazı şeyler vardı ama aslında liseye geldikten sonra bu düşüncem tamamı ile değişti çünkü şuan olmayan bir şeyi yapardım diyebileceğim bir şey yok çünkü bunu kendi öğretmenimden görebiliyorum dediğim gibi aslında öğrencime o başarabileceği inancını verebilirdim ondan yüksek beklentiler oluştururdum çünkü baktığım zaman öğretmenim benden yüksek bir beklenti beklediğinde onu cevapsız bırakmayı hem çok büyük bir haya kırıklığı hem de çok hani bir güven dayanağı farklı bir şey oluyor bu bakımdan bizlerde öğretmenlerimiz bakımından bizlerde öğretmenlerimiz sayesinde üniversiteye odaklı gidiyoruz bunun hedefiyle öğretmen olsam aslında şuan pek farklı bir şey olacağını düşünmüyorum.

ONUR: katıldığın için teşekkür ederim

KONUŞMACI: bende teşekkür ederim.

Katılımcı öğrenci 2(yüzük)

- Ortaöğretim öğreniminize bu okulda mı başladınız?

- Evet, 2 senedir bu okuldayım.

- Eğitimde etik kavramı hakkında ne düşünüyorsunuz?

- Eğitimde etik kavramı kuralların usulünce olmasıdır. Örneğin bir öğretmenin öğrencilere karşı ayrımcılık yapmaması, hoşgörülü olması kısaca bize karşı gösterdiği davranış ve tutumlardır.

- Sizce eğitim yöneticileri kimlerdir? Bu tanımlamadan ne anlıyorsunuz?
- Bu tanımdan Mili Eğitim Bakanlığı'nda çalışan yöneticiler olduğunu anlıyorum.
- Peki eğitim yöneticilerinde olması gereken özellikler sence nelerdir? Karakteristik ve kişilik olarak?
- Sabırlı olmalıdır, ayrımcılık yapmamalıdır.
- Okulda öğretmenlerinizin uyması gereken kurallar nelerdir?
- Okuldaki öğretmenlerimiz öğrencilere haksızlık ve ayrımcılık yapmamalıdır, öğrencilerle araları iyi olmalıdır, sınıf ortamında öğrencilere hakaret edici sözler kullanmamalıdır
- Okul yönetiminde aksayan yönler olduğunu düşünüyor musunuz?
- Kendi okulumda aksayan şeyler olduğunu düşünmüyorum. Ama örneğin beden eğitimi dersi için okulumuzda bir spor salonu olsun isterdik. Okulumuzun fiziki şartları buna elverişli değil. Aynı şekilde laboratuvar olmasını da isterdik. Ama şartlar el vermediği için olmuyor.
- Peki yönetimi baz alırsan sence bir sorun var mı?
- Bence yok. Bize karşı davranışlarını ve disiplinli oluşlarını gayet iyi buluyorum.
- Okul idarecilerinizin etik olan ve etik olmayan davranışları nelerdir? Örneklendirir misin?
- Okul idarecilerimizin etik olan davranışlarında okulun disiplinini kesinlikle örnek verebilirim. Öğrencilere karşı olan tutumlarını da örnek verebiliriz. Etik olmayan davranışlarını göremiyorum. Çünkü okul yöneticilerimiz kesinlikle buna izin vermezler.
- Eğitim yöneticilerinin öğrencilere karşı göstermesi gereken etik davranışlar nasıl olmalıdır? Bunu ilk olarak toplumsal bazda, sonrasında ise kendi okulunda nasıl işlediğini anlatır mısın?
- Okul yöneticileri yetkilerini kullanarak görevlerini yerine getirirken etik ilkelerine bağlı olmalıdır. Öğrencilere yönelik karar verme, uygulama etkinliklerinde en iyi

temel değerleri uygulamalıdır. Kendi okulunda eğitim yöneticilerinin öğrencilere karşı uyması gereken etik davranışlar hoşgörü ve saygılı olmasıdır. Ayrıca derste ğretmen bir soru sorduğunda onu kızdırmıyoruz, o da bize karşı sabırlı oluyor.

- Eğitim yöneticilerinin öğretmenlere karşı göstermesi gereken etik davranışlar nasıl olmalıdır? Bunu da yine ilk olarak toplumsal olarak daha sonra kendi okulunu baz alarak cevaplar mısın?

- Öğretmenlere karşı hoşgrlı olmalıdır, çalışma saatleri usulüne uygun olarak planlanmalıdır. Kendi okulunda bir sabahı bir öğlenci öğretmenler olmak üzere ikili ğretim süreci var. Okulunda ğretmenlere karşı çok saygı gösteriliyor. Bir ğretmen okuldan gittiğinde onunla ilgili etkinlikler düzenleniyor, çeşitli uygulamalar yapılıyor. Kesinlikle saygısızlık olduğunu dşunmüyorum.

- Okul yöneticilerinin diğer çalışanlara ve personele karşı etik bir tutum sergilediğini dşunuyor musun? Bunu yine önce toplumsal olarak devamında da kendi okulunu baz alarak cevaplar mısın?

-Okul yöneticisi tüm çalışanlara eşit davranmalı, tarafsız ve saygılı olmaları gerekmektedir. Kendi okulunda da bunun uygulandığını dşunuyorum. Tüm alışanlara eşit derecede ve saygılı davranılıyor. şu ana kadar negatif işleyen bir şey görmedim.

- Okul yöneticilerinin ğrenci velilerine karşı etik bir tutum sergilediğini dşunuyor musunuz?

- Velilerimiz çocukları hakkında bilgi almak istediklerinde onlara en iyi şekilde geri dönüt verilebiliyor. Öğretmenlerimiz velileri çocuklarının artı ve eksi yönleri hakkında bilgilendiriyor.

- Eğitim yöneticilerinin hangi davranışları öğrencinin okula olan ilgisini arttırır veya azaltır? Yani okula olan ilginin artması için yöneticilerden ne görmek istersin?

- Çeşitli uygulamalar isterdim. Sadece anlatma ve yazmayla kalmasını istemezdim. Merak ettiğim sorulara en açık şekilde cevap vermesini isterdim. Yaş, cinsiyet, dil, din, ırk gözetmeksizin eşit davranmasını isterdim. Kesinlikle yargılama istemezdim. Çünkü ğrenci yargılandığında negatif şeyler dşunuyor.

- Öğretmenlerin hangi davranışları öğrencilerin okula olan ilgisini arttırır veya azaltır?

- Öğretmenin, öğrencinin okumak istediği bölüme göre yönlendirecek bilgiler vermesini isterdim. Rehber olmasını isterdim. Örneğin sınıf ortamında öğrenciyi azarlamak yerine kenara çekip onunla konuşarak, eksi yönlerini anlatmasını isterdim. Bir de empati isterdim. Sadece kendi düşünceleriyle değil biraz da bizim düşüncelerimiz açısından bakmalarını isterdim.

- Siz bir eğitim görevlisi olsaydınız neyi farklı yapardınız, neleri farklı uygulardınız? Böyle bir hedefin var mı gelecekle ilgili?

- Gelecekte böyle bir hedefim yok. Kesinlikle yazıp okumakla kalmazdım. Öğrencilere çeşitli etkinlikler düzenleyerek, çeşitli yerlere götürerek onlara uygulamalı dersler verirdim.

- Bir öğretmen olsaydın neyi farklı yapardın, neleri farklı uygulardın?

- Her öğrencime bir gün ayırırdım. Kırk dakika olmasa bile on dakika veya beş dakikamı bir öğrencime ayırırdım. Onların derse olan ilgisini artıracak şekilde konuşurdum. Onlara rehber olurum. Onların pozitif yönde ilerlemelerine yardımcı olurum. Öğretmen olmak isterim ileride.